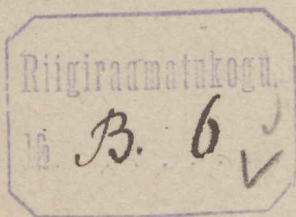


398.5

Anno XXXIII

AKADEMILISE EMAKEELE SELTSI TOIMETUSED II

EESTLASELE EESTI NIMI



Sf. 7029

BOB.ASA.5-31

10. IX

EESSÕNA.

Käesoleva raamatu saamislugu on lühidalt järgmine :

Eesti Kirjanduse Seltsi aastakoosolekul 24. II. 1920. pidas priv. dots. V. Ernits ettekande nimede muutmise võimalustest, ja samal korral valiti asja algatama toimkond, kuhu kuulusid J. Aavik, V. Grünthal, J. Jõgever, M. J. Eisen, V. Ernits, O. Kallas, L. Kettunen, A. Kitzberg, Fr. Tuglas ja J. Tõnisson.

Toimkond ei tulnud ometi kordagi kokku, vist sellepärast, et valituse poolt loota ei olnud ainelist abi nimematerjali kogumisel. Hiljem (detsembril 1920) oli asjast kõnet Eesti-Soome klubis, kuid elavamalt oli mõtte liikumas Akadeemilise Emakeele Seltsi liikmete hulgas, kuni Seltsi juhatus otsustas (27. II. 21) mõtet teostama hakata. Kulsuti kokku hulk asjaharrastajaid, m. s. ka eeltähendatud E. K. S. toimkonna Tartus olevad liikmed, kes otsustasid endiste volituste põhjal tegevusele asuda, ühinedes Nimede muutmise Kesктоimkonna nime all Emakeele Seltsi poolt valitud toimkonnaga, kuhu kuulusid hrad Parts, Kristelstein, Bundberg, Riomar, Soll ja Oras.

Asutatud Kesктоimkond otsustas nimede eestistamisliikumise õhutamiseks m. s. iseäralise albumi ning uute nimede nimekirja välja anda. Töö erilise laadi pääle vaadates arvati ometi paremaks, et Emakeele Selts selle ülesande täiesti oma hooleks võtaks. Selts oli ettepanekuga nõus ja jättis selle teostamise (6. III. 21) juhatuse hooleks. Loodeti, et enne suve nii album kui nimede register valmis saaksid, kuid viimane on, sellest hoolimata, et ta kallal kibedasti tööd on tehtud, alles trükivalmis saamas. Selle puudusel on nimede soetamise põhimõtted hulga näitustega erikirjutusena albumis avaldatud.

Leidku raamat lahtise tee Eesti kodudesse, ja kandku rikkalikku vilja need mõtted, mida ta püüab õhutada.


Tartus I. VI. 1921.

Toimetajad.

SISU.

	lk.
Eessõna. <i>Toimetajad</i>	3
Eestlasele eesti nimi! <i>Nimede muutmise Keskoimkond</i>	5
Kas oleme küpsed? <i>O. Kallas</i>	7
Sugunimede tekkimine. <i>M. J. Eisen</i>	9
Nimede muutmine kultuuriloolisena nähtusena. <i>V. Ernits</i>	16
Nimede muutmine Rootsis. <i>Gustav Suits</i>	28
Teile, kellele päralt on tulevik. <i>Hilja Kettunen</i>	30
Omad sepad (<i>luuletus</i>). <i>K. E. Sõdt</i>	33
Missuguseid nimesid ja mispärasid tuleks muuta. <i>J. Aavik</i>	34
Ka ristinimed eestilisemaks! <i>A. Saareste (Saaberk)</i>	41
Eesti perekonnanimede kirjutamisest. <i>Oskar Loorits</i>	42
Külalise võrdlus. <i>V. Eestivere</i>	46
Kiri lahe tagant. „ <i>Academicus</i> “	49
Nimede valik ja soetamine. <i>Lauri Kettunen</i>	53
Nimede muutmise talituse teadaanne	70

EESTLASELE EESTI NIMI!

Ammugi on meie rahva seas püüdmist olnud märgata võõra-keelseist perekonnanimedest vabaneda, kuid välistel raskustel ei saanud hulgalise nimedemuutmise peale mõteldagi. Nüüd on need raskused kõrvaldatud, ja laialiste ringkondade soovil ker-

kib asi täies ulatuses päevakorrale.

Eestlasele eesti nimi — see on see lihtne nõudmine, millest nimedemuutmise liikumine välja läheb. Võõras näokate on enamasti ka neid meie mehi varjanud, kelle nimel üle kodumaa piiride kandvust on olnud, ning varjab veel paljusid nende hulgast, kes meie rahva eelvahipostidele on asumast. Varjab tuhandeid lihtkodanikke, kelle meel on ometi eesti meel ja kelle püüded on puhtad eesti püüded. Alandav tunne meile enestele, veel alandavam võõra ilma ees, kellega meil alatine kokkupuutumine.

Kas kuulun oma rahva hulka või mitte? Kui mulle see küsimus ükskõikne ei ole, kui ma ennast eestlasena tunnen, siis teen eestiliseks ka oma perekonnanime, ükskõik, kuidas mu isad selle kord omandanud. Olid nad tõesti pärit võõrast kannust — mis meie juures ainult haruldasemal juhtumistel kindel on, — on minule ometi see maa jäädavalt kodumaaks ja selle rahva asi omaks asjaks saanud, ja miks peaksin mina oma meelsust võõra nime taha varjama? Meie isad mäletavad aga veel liig selgesti võõraste nimede tekkimise lugu: nad on enamasti orjaperemehe tahtmisel antud. Niikaua kui meie rahvas ei ole neist lahti saanud, peab ta oma tumeda ajaloo kurvemate mälestuste piina tundma, seda suuremat, mida enam tal rahvuslik iseteadvus süveneb. Näidakem üksteisele ja ka välisilmale, et see tunne, mis rahvuslise ja riiklise iseolemise on suutnud välja arendada ja endisest maarahvast iseteadliku Eesti rahva luua, juba praegu küllalt sügav on.

Nimede muutmise olgu hulgaline. Uksikult muutest — mida hiljaksjäänutega ja hiljem ärganutega muidugi veel aastate ja aasta-

kümnete pärast juhtub — ei ole seda ilusat, ühiselt sütitavat ja väljaspool lugupidamist äratavat mõju, nagu kogumuutmisel. Ühiskondliku vaimu puudumine on juba eelajaloolisest ajast saadik Eesti hõimu edenemist takistanud. Ühiste rahvuslik-isamaaliste ettevõtetega, nagu seda on ka hulgaline nimede eestistamine, näitame kõige paremini, et sellest puudusest üle oleme saanud.

Rutulist tegevust on vaja. See, kel võõrakeelse asemele oma nimi on valitud, saatku tarvilised dokumendid ajaviitmata kas kohalikule usaldusmehele või Nimede muutmise talitusele (vt. teadaannet raamatu lõpul). Esimene hulgalisem nimede eestistamine sünnib juba selle aasta jaanipäeval, kuid see olgu ainult nagu hoo võtmine suurematele kogumuutmistele, millede aeg sellest oleneb, kui palju eestistatavaid nimesid kogub.

Tungigu see sisemise vabanemise tarve sügavale meie väliselt vaba rahva teadvusesse, saagu ta igaühe kohta kõlbliseks nõudeks ja kujunegu rahvusliseks liikumiseks, mille otsa nii kaua näha ei ole, kui ükski eestlane enesel petlikku pealkirja kannab.

Tartus, 1. VI. 1921.

Nimede muutmise Kesктоimkond.

KAS OLEME KÜPSED?

Nimede eestistamise ajalugu juhatab oma juured Eesti rahvusliku ärkamise algaegadeni — nagu ta teisiti ei saa ollagi, sest need kaks asja, eesti meel ja eesti nimi, on ju kõige lähemas ühenduses teineteisega. Tegelik elu oma rõhuvate raskustega oli tol ajal ometi paleustest võimsam. Vaimustusega laulis küll isamaa luuletaja, et tal ülemaat õnne ei olevatki, kui see, et saatus teda lasknud eestlaseks sündida, kuid ainult luuletajana suutis ta eestluse märki, eestikeelset *Koidula* nime, kanda. Rahvusmeelsed vanemad hakkasid oma lastele ka eesti ristinimesid — *Linda*, *Salme*, *Hella* j. t. — andma, ja see oligi peaaegu kõik, mis tähendatud sihis tehti.

Hilisem rõhumise ajajärk kasvatas ja küpsetas olude kiuste Eestis rahvuslist iseteadvust, ja sellega tuli nähtavale ka üksikuid katseid vabandena võõrastest nimedest, ka perekonnanimedest, kuid ametlik muutmine oli pea võimata sekeldustega ühendatud — ainult eesti nime võõrkeelseks muutmine läks libedamalt. Jällegi jäi nime eestistamine ainult luuletaja ainuõiguseks.

Asi küdes ja küpses ometi ühes eesti enesetundega. Esimese Vene revolutsiooni ajal hakkas nii mõnigi uus mõte tärkama, ka perenimede muutmist harutati, olgugi ainult teoreetiliselt ja väiksemas ringis. Ilmasõja esimesel aastal, kus Vene valitsuse poolt nimede muutmisele tahteti — muidugi saksavastase meeleolu sünnitamiseks — ametlikke raskusi eest veeretada, hakkas juba hulgalise nimedemuutmise mõte Eestis päevakorraks kerkima. Selle aja ajakirjandust lehitsedes võib nimetatud tungist juba õige huvitavaid avaldusi märgata. Nõnda kirjutab m. s. J. Tõnisson „Postimehes“ asjakohase juhtkirja, kus ilmsiks tulnud nimede eestistamise püüdu tervitatakse, kuid ometi selleaegset momenti mitte sündsaks ei peeta asja läbiviimiseks. „Tulevad aga ajad“, — umbes nõnda käis kirjutuse mõte —, „kus eestlane vabalt võib enese üle määrata ja nimede muutmisele ka väljaspool ainult eestlase loomuliku rahvustunde vaba eneseavaldusena aru võidakse saada, siis jätame meile orjuse ajal külgeriputatud võõraste nimede hilibud maha.“

Rutemini ja täielikumalt, kui julgesime unistadagi, on vaba aeg meile kätte jõudnud. Kogemusrikkad aastad, täis valu ja rõõmu, küpsetasid meid hiiglakiiirusega rahvuslisele ja ka riiklisele iseteadvusele.

Kas oleme tõesti jõudnud küpseda, või oleme ainult varaküpsed, mis iseseisva rahvuslik-riiklise elu valje nõudeid vahest ei suudagi veel kanda?

Selle küsimuse peale ootab lähemate aastate vastust põnevusega meie võitlust ja tõusu jälginud väljamaa, näikse ootavat nii mõnigi ka kodumaal, kus kõik nagu ei taipaks veel, mis õieti on sündinud ja mis saab.

Küsime aga enne: kas suudab hoogu võtta ja sügavaks rahvusliseks liikumiseks areneda see nime eestistamise liikumine, mis ometi viimaks on ülesärkamisel? Väga lähedalt on see küsimus eelmisega seotud, vähemalt selles mõttes, et hulgalisi nimedemuutmisi peab nii kodumaalane kui väljamaalane ainult ühel viisil seletama ja mõistma: eestlane tahab eestlaseks jääda, mitte ainult seesmiselt, vaid ka väliselt.

Kahjuks ei ole seda oma nime poolest mitmed ka neist teenustega kroonitud Eesti meestest, keda võõrsilgi tuntakse. Seda puudust asjaomane ise vahest ei märkagi, seda enam märkab aga see, kel väljamaalaste Eesti oludest tuleb iga päev aru anda. Kui juba kodumaal tikub vahetevahel ununema, kuidas praegune võõras nimikond suurelt osalt endise valitsejarahva poliitika vili on, millega ka meie kõige paremad saavutused on suudetud ja suudetakse võõra rahvuse arvele kirjutada, mis me siis veel väljamaalaselts võime Eesti rahvusolude tundmist nõuda? „Eestlased ikka ise palju ei või“ — seda arvamist on tahes või tahtmata üleval peetud valesiltide abil, Kalevipoja Fählmanni ja Kreutzwaldiga hakates ja esialgu Maratoni Lossmanniga lõpetades.

„Nimi ei riku meest“, katsub mõni ennast ikka trööstida. Nõrk lohus. Kui ta sedaviisi juba kogu rahvast rikub, ei jäta ta meestki rahule. Küll võime aga ütelda, et rahvusline nimi kohustab oma kandjat ja sellega kasvatab teda. Kõik see au, mis tema nimega üles kerkib, on ka rahvuse au; kõik see häbi, mis nimega peaks ühinema, ei ole ainult tema isiklik häbi.

Igaüks teab, et iseäranis kultuuriliseks saanud või muidu armsa nime vahetus sagedasti isiklike raskusi sünnitab, mõnikord vahest suuremaid, kui seda kõrvaline aimata võib. Ei pruugi meie sellepärast hukka mõista neid, kes raskustest vahest üle ei saa; ainus isamaalsuse mõõdupuu ei ole veel rahvusline nimi, sellestki tähtsam on rahvusline meel ja rahvuslised teod. Kuid mõistame hinnata seda kõrgemalt nimevahetust, mille kohta juba oletada võime, et ta isiklikkuse ja traditsioonide ohvrit tähendab asjale, mis traditsioonidest kallim. Ja võime ometi oletada, et see tunne ohtrasti sisemist rahuldust annab ka asjaomasele, kes eesti nimega uute traditsioonide teele astub.

Kas oleme küpsed või mitte? Loodame, et juba esimesed hulgalised nimedemuutmised sellele küsimusele jaatava vastuse annavad.

Kui ei ole, siis peame küpsema, sest enne seda ei ole meie iseolemine rahvusena ja riigina kindlustatud. Nime eestistus ei ole ainult küpsuse tunnistajaks, vaid ikka ja alati ka küpsemise kiirendajaks. Sellepärast olgu tervitatud igaüks, kes selle liikumise ette oma jõudu rakendab!

Helsingis, 27. V. 21.

O. Kallas.

SUGUNIMEDE TEKKIMINE.

Muiste puudusid Eesti rahval sugunimed. Isikuid nimetati kas koha või omaduste järele. Viimasel puhul tekkisid nii kutsutud „sõimunimed“, mis pärastpoole osalt ka sugunimedeks kujunesid.

Iseäralikkude teenete tõttu pääsid pärast, orjuse päevil, mõned eestlased, maal vabadeks, linnas kodanikkudeks. Kodanikul pidi juba oma sugunimi olema, vähemalt pidi ta pea enesele niisuguse valima. Kuigi me vahel ka sarnaseid kodanikkude nimesid kuuleme nagu *Must Mattis*, anti kodanikuks saanud eestlasele kas päris saksa nimi või ta endine eesti nimi moonutati saksamooduliseks. Nii näituseks esineb Tartu kaupmees *Kuiwliha Mart* väga mitmel saksastatud kujul: „Martin Kuiwleha“, „Kuiwlecha“, „Keuwleha“, „Kuwleha“, „Kewleha“, „Kuiblia“; kõik need vääratud sõnakujud, milledest mõni ehk tekkinud sakslase oskamatusse tõttu eesti nime õieti kirjutada, ei rahulda veel sakslasi; Kuivliha tõlgitakse koguni saksa keelde ümber: „Dreigefleisch“. Või võtame teise Tartu kaupmehe *Pulli Hansu*. Seni kui ta eestlasena püsib, tehakse talle sakslaste poolt palju takistusi. Talle jääb üle sakslusesse sulada. Nüüd saksastatakse ta nimigi. Pulli Hans kaob, astub asemele *Bull, Bulle, Buhl, Bohle*. Tuntagu neist nimedest veel Pulli Hans ära!

Ülepea on saksastatud nimede järele raske ära määrata, missugused nende kandjad eestlasteks, missugused muulasteks tuleb arvata.

Meie kodumaa linnadesse, nagu Tallinna, Tartu, Haapsalu, Pärnu jne. asub algusest saadik eestlasi. Eestlased hakkasid enestele igas linnas enam-vähem majasidki ehitama. Kõige rohkem teateid linna asunikku kohta on meil selles suhtes Tallinnast. Teated Tallinna majaomanikkude kohta ulatavad 1312. aastani tagasi, mil niinimetatud „Vittschopsbuch“ alustati, meie päevil L. Arbusovi poolt trükitis avaldatud nime all: „Das älteste Vittschopsbuch der Stadt Reval“. L. Arbusovi tööd jätkavad v. Noßbecki „Das zweitälteste“ ja „Drittälteste Erbebuch der Stadt Reval“. Nimetatud raamatud annavad aru Tallinna majade käekäigu kohta 1312—1458-ni.

Kui ka need tähendatud raamatud Tallinna majaomanikke nimepidi nimetavad, jääb tihti ometi võimatuks majaomaniku rahvust ära määrata. 13. aastasajal ja 14. aastasaja algusel puudusid suuremal hulgal veel kindlad sugunimed. See nähtus ilmub kodanikkude hulgas, ilmub rüütlite keskel, talupoegadest rääkimata. Isikud tähendatakse tavaliselt nende ristinimega, kellele kohanimi juurde lisatakse, just nagu

meil praegugi veel maarahva seas viisiks, näituseks: Keru Jüri = Kerüst pärit olev Jüri; Kaubi Kaarel = Kaubist pärit olev Kaarel jne. Mööda minnes tähendan, et madjarlastel üldiselt meie kohanimedid meelde tuletav nimetamisviis pruugiks: sugunime nimetatakse ikka esiti ja siis alles isiku ristinime.

Kultuurikandjate seas leiame siis vanemal ajal enamasti ristinimed juurdelisatud kohanimedega. Väga tihti tarvitatakse linna nimesid, muidugi mõista, kui selle kandja nimetatud linnast pärit. Näituseks ladina keele dokumentides leidub Henricus de Lybeke, Johannes de Unna, Jacobus de Utrecht, Ludeke de Lyneborch, Peter de Abo jne. Neid nimesid võime eestistada: Lüübeki Hindrik, Unna Juhan, Utrehti Jaakob, Lüneburgi Ludeke, Aabo (Turu) Peeter jne.

Mitte ainult võõra maa linnad ei esine kultuurikandjate sugunimedes, vaid niisama maa d. Näituseks esinevad meile X de Gottlandia, de Flandria, de Nyland jne., siis Ojamaa, Flandria, Uuemaa jne. X.

Kodumaa kohtade järele nimetatakse niisama mõnda isikut. Ladina keele asemele astub hiljemini saksa keel. Saksa keelel öeldakse vahel „von“, vahel aga jäetakse „von“ ära ja kohanimi lisatakse ristinimele lihtsalt juurde. Nii näituseks: Petrus de Wesenberg ja Peter Wesenberg, Paulus de Pernove ja Paul Pernove, Hans de Riga, Hans Riga, Hermannus de Revalia, Hermann Reval jne., praeguse keele järele muidugi = Rakvere Peeter, Pärnu Paul, Riia Hans, Tallinna Hermann jne. Oma maa linnade nimed, ristinimedele lihtsalt juurde lisatud, esinevad harvemini kui ladina „de“ lisaga.

Alati ei nimetatud isikuid endise elukoha järele, vaid tihti ameti järele. Nii näituseks: faber Bere, faber Johannes, faber Petrus, faber Paulus jne. = sepp Bere, sepp Johannes, sepp Peeter, sepp Paul jne.; või carnifex Gottfried, carnifex Hinrik, carnifex Johannes jne. = lihunik Gottfried, lihunik Hindrik, lihunik Johannes jne.; või sutor Tümm, sutor Pinnove, sutor Paulus, sutor Hubertus = kingsepp Tümm, Pinnove jne.; või pistor Olle, pistor Henricus, pistor Laurentius = pagar Olev, Henrik jne.

Kuna võõra maa kohanimedid kandvatest isikutest hõlpsalt nende rahvuse võõrast algupära võime oletada, teeb oma maa kohanimedid kandvate isikute rahvuse äramääramine juba raskusi. Narva, Tartu, Rakvere, Pärnu jne. Hans võis niisama hästi sakslane kui eestlane olla. Pea-murdmist valmistab meile iseäranis kõigi rätseppade, kingseppade, nahkurite, pagarite, seppade, lihunikkude, voorimeeste, kandjate, paadimeeste, kiviraiujate jne. rahvuse küsimus. Meistrid, olgu mis rahvusest tahes, langesid sakslaste parve, kuid iga kingseppa, lihunikku jne. ei tohi me sakslaseks tunnistada. Kahtlemata leidub nende keskelt eestlasi, ehk küll tihti takistusi tehti eestlasi õpipois-teks võtta. Aga alamate ametite jaoks ei saadud alati tarvilisel määdul saksa või saksastunud eesti kodanikkude õpipoisse. Nii ei jäänud meist-

ritele muud üle kui tahes või tahtmata eesti õpipoisse võtta. Muidugi pääsid nad aja jooksul saksastuse järele ka meistrite sekka.

13., 14. ja 15. aastasaja nimesid harutades esineb suur eesti nime paljus niihästi rüütelite kui kodanikkude seas. Rüütelite nimekirjast leiame näituseks Lubertus de Jeghelechte (Jöelehtme), Johannes de Lechtes, Johannes de Cantele (Kandele, Kandle), Johannes de Tammekes, Johannes de Kiskota, Lambertus de Sokele, Henricus de Sagentacken, Claves de Metstaken jne. Kas tohime neid eestlasteks pidada? Paraku mitte. Ennemalt tähendasin, et 13. ja 14. aastasajal niihästi rüütlitel kui kodanikkudel tihti sugunimed puudusid. Rüütel Johannes, Konrad, Otto või mis ta nimi oli, omandas meie maal omale mõisa. Sugunimeta rüütlit hakati ta elukoha järele kutsuma. Ükskülasse asunud rüütel sai enesele Üksküla nimeks, Kose külasse asunud Koseküla, Kosküla, Kandlele — Kandele, Metsataha — Metstaken jne. Seda viisi sai hulk rüütliid enesele eestikeelsed sugunimed. Tihti lisati veel hiljuti rüütli sugunimele tema elukoha s. o. mõisa nimi juurde.

Vana aja tähtsamate meeste eesti nimed ei tunnista järelikult sugugi ikka nende meeste eesti algupära. Näituseks on mõnda korda oletatud, et Praaga ülikooli rektor Nikolaus Ergemees eestlane olnud. See nimi ei tunnista ometi muud, kui et ta kandja Ergmäelt, Ergmäelt, Härgmäelt pärit olnud. Vanades dokumentides esineb praegune Härgmäe Ermes, vahel Ergmees nimelisena kohana. Nikolaus Ergemees võis eestlane olla, aga tõenäolisem on, et ta Ergmäelt pärit sakslane oli. Niisama jääb ka Tartu piiskopp Bartolomäus Savijärve oma rahvuse poolest küsitavaks. Savijärve nimelist tähtsat kohta me ei tunne. Savijärv langes vist väikeste külade ehk talude kilda. Sellepärast võiks ennem arvata, et kusagilt Savijärve külast ehk talust poisikene kudagi viisi munkade juurde kooli saanud, koolis häid vaimuandeid avaldanud ja nende vaimuannete tõttu hiljemini piiskopi toolile pääsnud. Olusid paremini tähele pannes jõuame ometigi vastupidisele otsusele. Rüütel Johannes Lechtesel on kälimeheks kannupoiss Hermann Savijärvi; rüütel annab talle kaks küla laenuks (Bunge-Toll, Brieflade I, 111). Heidenreich Savijärvi ostab Tile Lodelt Uniküla mõisa, „Packuse“ ja „Marejärve“ külaga (sealsamas 206). Hans Savijärvi on Margarete Ükskülagaga abielus ja Anna Savijärvi on Reinhold Tiesenhausenil mehel (sealsamas 1124). Kõik need isikud liiguvad rüütelite ringkonnas, astuvad rüütliisoo liikmetega abielusse, seega tunnustust andes, et nad isegi rüütelite hulka kuuluvad. Kui nüüd Savijärve nime kandjad rüütelite soost olnud, peab vististi otsustama, et piiskopp Bartolomeus Savijärvigi nende liiki langes. Seega kaob meil põhjus viimati nimetatud isikut eestlaseks pidada.

Rüütelite keskel eesti nimesid leides peame eesti algupära võimalikkuse tagasi tõrjuma. Ometi võis nende väeülemate hulgas, kes näit. Vene sõdade aegu maa pärisrahvast moodustatud, ordu teenistuses olevaid sõduritesalku juhatasid — isegi talupoegade rööv- ja sõjakäikudest vaenlase

maale jutustab ajalugu —, ka mitte-sakslasi olla, kes iseäraliste teenuste tõttu rüütlikeisusesse said, muidugi oma rahvuse kaotades. Nõnda esineb Russovil (*Chronica*, lk. 54) „sõjasulaste ülem“ („der Knechte Houetmanne“) *Matthes Pernawer*, kes hiilgavas võitluses venelaste vastu a. 1502 langes ja keda juba sellepärast eestlaseks võiks arvata, et Russovil saksa meeste nimede kõrval Eesti kohanimed ei tule*). Kuid vähemalt ei ole ükski rüütlike sugu seni veel oma esivanemas muud kui „sinist verd“ leidnud. Ainult Lievenite sugu kohta püütakse seletust anda, et see Kaupot oma esivanemaks lugeda. Muudel rüütlikeisuse liikmetel võib mõnel ehk ema poolest eesti verd olla, kuid rüütlike saamise tee pandi vanal ajal ja keskajal eestlastele ülepea kinni. Kuurlased ja liivlased üksi said suuremaid eesõigusi, aga need eesõigused ei ole jaksanud neid hävinemise eest hoida.

Mis puutub Eesti talupoegadesse, siis leiame nende seast sugunimesid väiksel määral Saaremaal, kus ehk nende tarvitamise poolest enam vajadust tunti, sest et saarlased ju rohkemini välismaailmaga kokku puutusid. Saarlaste sugunimesid esineb mitmel puhul vanus dokumentides. Nii näituseks 1453 Marten Muddenkull Pühas, Tonoloni Lycklas Koikülas, Peter Kys (Kiis?) Sörves, Peter Pades tho Hathkull, Oloff Kyrwemes (= Kirvemees) tho Kaysever, Peter Tappemeck Atlas, Hans Kulnasma tho Puthekull, Peter Somelepis tho Waymonen, Ihamell Kaeck (= Käkk) Pamas, Towelen Ixkenkull tho Uppel, Hymmoth Pagenkurgell tho Uppel, Hinrick Pagenkurgell tho Londall, Mely Ulff von Leydema, Melendo Appoll Hiiumaal, Lembyth Thomal Karjas, Hans Luse Koikülas, Hymoth Korckewer (= Kõrgeveer) Uduveres jne. (*Urkundenbuch XI*, 300). 1537 nimetatakse Vönnus Michel Pepo ja Hans Wanmees (= Vanamees) ja 1560 Kaarmas Kaspar Ustall, Tönno Tamp, Siemon Paddus, Siemon Pelckund, Hans Lust, Marcus Kottipoick (= Kotipoeg, võimalik ka Kodupoeg), Jakob Perro (*Brieflade I*, 1500). Sarnaseid näitusi leidub veel mõndagi. Sellegi pärast jäävad sugunimed keskajal ometigi haruldaseks nähtuseks.

Maal priiks lastud eestlased omandasid enestele tingimata sugunimed, saksa nimed; niisugused olid nagu tunnistuseks, et nende kandjad talupoegade hulka ei kuulu. Mõnelgi puhul said pärisorjuse ajal vabadeks lastud isikud maal sarnased sugunimed kui Frei, Freimann, Freiberg, Reimann jne.

23. mai 1816 tõi eestlastele Tallinnamaal ja 26. märts 1819 Riinamaal nimelise vabaduse. Seaduseraamatu II jao § 11 määrab, talupojad võtku enestele „liignimi“, mida „ristitud nime taha“ tuleks panna. Kuna seni ainult mõnel üksikul eestlasel sugunimed olnud, pidi uue seaduse järele kogu rahvas need saama. Asja selgituseks määras kubermanguvalitsus 21. augustil 1822 veel omalt poolt, mõisavalitsused ja kirikuõpetajad küsigu priideks saavatelt peremeestelt, missuguseid „liignimesid“ nad soo-

*) Russovi kroonika väljaandja (Kymmel, Riga 1857) on nimederegistrist *Pernawere* ära jätanud — vist teda ikka tähtsusetaks eestlaseks pidades.

vivad; soovitud nimed pandagu kirja ja saadetagu 22. jaanuariks 1823 kihelkonnakohtu kätte.

Riigivalitsus nägi ette ära, et nimede andmise puhul võidaks ebakohaseid nimesid anda. Seda võimalust silmas pidades palus kindralkuberner Paulucci Liivimaa kirikuvalitsust selle üle valvata, et „talupojad rumalaid ja sündmata“ nimesid ei võtaks. Veel oli teine hädaoht olemas, nimelt see, et tuttavaid mõisnikkude ja muude suuremate meeste nimesid valitaks. Et niisugused põlised, tuttavad nimed iga Jüri ja Jaani liignimeks ei saaks, keelati niisuguste nimede valimine ära; nimekomisjon, õigem opmann, pidi sarnase nime kirjapanemisest keelduma ja soovijale sarnase nime valimise võimatust seletama.

Omalt poolt katsus O. W. Masing „Marahva Näddala Lehes“ nimede panemise asjus õpetust anda. Ta kirjutas 1821. a. 51. numbris:

1. Ei tahha se koggoniste sünts olla, et kahhed ehk kolmed wunnaksed, iggaüks ärranis ennesele issinimme wõtwad, nenda kui mõnned on hakkamas, et wannem wend ennast Kuseks, tõine Mihhelsoniks ja kolmas ennast Storchiks nimmetab. Se ei lähhe koggoniste korda, sest et sest aega möda seggadust tulleb. Kõik kolm on ühhe isa lapsed ja peab neil kõigil sellepärast üks ja sesamma liignimmi ollema, mis nende suggoseltsile iggawesest pärriseks jääb; nenda kuidas kõiges mailmas kõige suggu rahwas sedda tarwis tundnud wisiks wõtta, et issekeskes ellus ja suggulaeste pärranduse perrimiste kõrral kõik seggadust ja waidlemist tullewa põlwe rahwa ja omma suggoseltsi wahhel keelda.

2. Need Mihkel-, Peter-, Karl-, Johhansonid ja muid sonid on maailm ammustki ülleliastegi täis, et neid kül mitte ennam tarwis olleks peale kaswatada, et seggadust weel suremaks tehta, kuidas ta jo nüüdki on, et kui ühhest Johhansonist rägitaakse, mitte ilma tähhenduseta arwu polle sada, missuggusest Johhansonist jutt on.

3. Tallo assemetest wõib kül mõnda head nimme perrida, nenda et kui kegi Kämbara Mart ehk Silla Tomas olleks, se siis wõttaks tallo asseme nimme ennesele liignimmeks ja olleks temma siis Mart Kämbar ehk Tomas Sild. Ehk kui sedda ei tahha, siis wõtko ta ennesel ühhe ehk tõise lina ehk loduse nimme: nenda kuidas sedda kõige mu rahwa seas kulukse“.

Nii O. W. Masing. Paraku pandi ta õpetusi ja näpunäiteid liig vähe tähele, seda vähem, et ta leht kuigi suure lugejate hulgaga ei võinud hoo-belda. „sonid“, kelle eest ta hoiatab, niisama „mannid“, aga veel palju muidki saksa nimesid pääsid päevakorraale ja on valitsusekeppi tänini käes pidanud, ühtlasi vahetegemist ühe või teise isiku vahel sama sugunime pärast ütle mata raskendades.

Kuna talurahvas 19. aastasaja esimesel poolel täiesti mõisa eestkostmise all seisis, jäi liignimedegi andmine mõisate hooleks. Kirikuõpetajad võisid selles suhtes vähemini mõju avaldada, sest et neil tavalisest ainult mõne perekonna üle oli valitseda. Nimede äramääramine vallahawale nõudis aega. Mõni mõisnik tegi nimede määramisega alustust, aga kui asi üksluiseks muutus, tüdis ta sellest ja andis nimede määramise opmanni

või valitseja kätte. Teised mõisnikud ei teinud ülepea nimede andmisega tegemist, vaid jätsid selle juba algusest peale mõisa ametnikkude hooleks.

Määratud päevaks kutsuti kõik peremehed ja saunamehed, popsid kui ka maata mehed mõisa kokku. Eeskirja järele pandi igaühele küsimus ette, missuguse liignime ta soovib. Kokkukutsutud vallarahvas ei olnud nimede andmise suhtes küllalt teadlik ega suuremalt osalt veel liignime valinud. Kui vallaelanikud üksteise järele ette kutsuti, ei võinud, kui nimelt mõnes kohas mitu sada isikut ootamas, kaua pikka nõu pidada. Ei teadnud mõisa ametimehe küsimuse peale küsitav varsti vastust anda, määras see omalt poolt nime. Paljud, nimelt talu-peremehed, valisid enestele talu nime, nagu O. W. Masing soovitanud. Seni oli kedagi näituseks Lepiku Jaaniks ta talu järele hüütud; ta valis, nimega harjunud olles, enesele liignimeks Lepik, seega kandes sellest ajast peale nime Jaan Lepik. Selle peale pandi ometi rõhku, et sama liignimi samas vallas ei korduks. Mõni nimevalija oli enesele vaimus juba talunime liignimeks määranud, kui korraga mõisavalitsus seletas, niisugune nimi olla olemas ja sellepärast tarvis teine valida. Niisugune seletus saatis mehe kimpu: ilma loodetud nimest! Kust uut võtta? Ei aega mõtelda! Ei muud kui opmann andis omalt poolt nime. Niisama juhtus nendega, kelle talu või sauna nimed vallas kordusid või kellel oma talu puudus. Suurem hulk ei teadnud esimesel silmapilgul õiget vastust anda, ja nii määras kärsimata opmann omalt poolt nime. Huvitav, kudas Saaremaal paaril puhul nimede andmisel talitati. Opmann küsis, missuguse nime mees enesele soovib. Mees mõtleb ja vastab eestlase tuntud viisil: ei tea! Opmann aga kirjutab mehe nime kirja: „Eitea“. Niiviisi on liignime enam kui üks isik omandanud, ilma et enesele oleks sarnast sugunime soovinud.

Kõige mõistlikumad nimede määrajad on Saaremaal ja ülepea saartel olnud; seal on vallaelanikkudele kõige rohkemini eestipäraseid liignimesid määratud; paiguti puuduvad võõrakeelsed nimed nii hästi kui täiesti. Hoopis teine lugu puutub meile mannermaalt silma: siin on opmannid oma keeleoskamist tarvitavad. Vene piiri lähedal annab ennast natuke vene keele mõju tunda; mõni liignimi on venemaiguliseks tehtud, nagu näituseks tuttav Kuperjanovi nimi. Mujal aga lehvitab saksa keel nimede andmisel võidulippu. Opmannid ja valitsejad kuulusid kas ise Saksa rahva tõugu ehk olid kadakasaksad; oma armast saksa keelt annetasid nad nüüd nimede andmisel vallaelanikkudele, niipea kui küsitaval kas õiget nime käepärast ei olnud või nimi ühel või teisel põhjusel nimesaajale ei meeldinud.

Nimedeks anti sarnaseid saksa sõnu, mis andjatele iganes meelde juhtus, sõnu, mis sagedasti eestlasel ei tahtnud meeles püsida ehk mida ta väänama pidi, et seda kudagi suupäraseks teha. Sedaviisi on meiegi ajal mõne korra sarnast saksapärase nime kuuldes raske päralt pääseda, mida nimi õieti tähendab, õigem, kudas nimi just kuulub. Võõral vähemalt oleks natuke raske varsti konstateerida, et meie sagedad „Pärgid“ „Bergi“ tähendavad. Igatahes on nimeandjad liig vähe meie rahva iseloomu silmas pidanud ja eestlasi püüdnud kui mitte muidu, siis vähemalt

nimedega saksastada. Imelik nähtus: muidu on eestlased katsunud endid viimasel ajal saksa mõju alt vabastada, liignimede asjus kannavad nad hea meelega saksa pitsarit.

Kui ka ülemalt poolt ette kirjutati, rumalaid ja sündmata liignimesid ärgu võetagu tarvitusele, ei pannud iga opmann sarnast eeskirja tähele. Meelega andis ta mõnele isikule koguni sündmata nime, kui ei just eestikeelset — sest sarnase nime vasta oleks saaja protesti avaldanud — siis ometi saksakeelse; selle keele nime tähendust ei tunnud nimesaaja ja pidi nime tahes või tahtmata vasta võtma.

Niihästi seaduseraamat kui ka rahvas ise nimetas uusi nimesid alguses „liignimedeks“, nimelt sellepärast, et vähemalt viimase poolt neid liiaks, ilmaasjataks peetud. Pea omandasid uued nimed „liignimed“ sõna kõrval veel teisi nimetusi: „perekonnanimed“, „sugunimed“, „priinimed“. Viimane nimi pidi ühtlasi kuulutama, et nimekandja prii isik on. Mitmel pool tarvitatakse perekonna- ehk priinime asemel veel siamaani endist nimetust „liignimi“.

Tänini leidub mõnel isikul kahesugune nimi: üks on vallaraamatutes, teine kirikukirjades. Ühel ehk teisel põhjusel andsid nimesaajad kiriku juures teise priinime üles kui neil mõisas kirja pandud. See kirikukirjade nimi jäigi kirikukirjadesse edasi, ja kui see korra ristimise-, laulatuse- või matuseraamatusse kirjutatud, ei võidud seda enam muuta. Mõisaraamatutes olid vallaelanikud 1826. aastani priinimede osalisteks saanud, kirikukirjas alles pärast kirikuseaduse maksmapanemist, 1833 või paiguti koguni aasta või kaks hiljem.

Lõpuks pean veel juurde lisama, et mitte ainult nimede määramise puhul saksa nimesid ei antud ega eestikeelseid ümberpandavaid nimesid saksastatud, vaid seda sündis hiljemini osalt sakslaste poolt, osalt eestlaste omal tahtmisel. Viimastest nimetan kuulsa Nebokati, kes endise nime Nebokatnetsar oli Nebokatiks lühendanud. Lühendatudki nimi ei meeldinud ta kandjale. Kunda seminaris koolimeheks olles arvas ta omavääriliseks enesele sellekohase nime valida. Korraga ilmus tuttavatele trükitud teade, et Nebokat vanast nimest loobunud ja enesele „Schulmann“ nimeks võtnud. Kui aga ametliku ümderkirjutamise eest riigiasutustes suuremat summat nõuti, said tuttavad uue trükitud teate, et Schulmann endise nime Nebokat tagasi võtnud. Seda nime pidi mees surmani kandma.

Teised eestlased said eesti nimede asemele saksa seltskonda sattudes saksa nimesid, ümberpanekus muidugi. Selles suhtes avaldas saksa kool suurt mõju. Eesti sugunimedega kooliõppijatel saksastati koolis nende nimed. Mägi muudeti Bergiks, Jänes Haaseks, Must Schwarziks jne. Mäletan ise oma kooliajast, kui agar üks kooliõpetaja oli eesti sugunimesid saksa keelde tõlkima. Eesti nimede asemel kirjutati need saksa nimed koolitunnistuste peale, ja nii läksid koolist lahkujad elusse uute saksakõlaliste nimedega, mida nende veel ärkamata eestimeelsus ei suutnud edaspidises elus eemale tõrjuda. Saksa kool saksastas neid nimegi suhtes; eestlastest said kadakasaksad.

M. J. Eisen.

NIMEDE MUUTMINE KULTUURLOOLISENA NÄHTUSENA.

I.

NIMED KULTUURI SÜMBOOLINA.

Nagu kogu olemine on üks, aga avaldub kahepoolset, mateeriana ja psüühena, nii on ka kultuur üks, kuid avaldub samuti kahepoolset: sisuna, kultuurinimese hingelistena elamustena, ja vormina, nende elamuste otsekohestena või kaudistena välismärkidena, sümboolidena. Vahekord kultuuri sisu ja selle välismärkide vahel pole mitte alati matemaatilisfunktsionaalne, ühetähenduslik, vaid tihti sümboolne, mitmetähenduslik: teatud sisule võib vastata üks vorm või aga teine, kolmas jne. Sümboolses vahekorras pole vorm mitte ilmingimatult seotud sisuga, vaid võib vabalt muutuda, olenedes mitmesuguseist muist seigust.

Nimestik — isiku- ja perekonnanimed, kohanimed, isegi loomade hüüdenimed ja muud — kuulub tähtsamate kultuuri sümboolide hulka. Nimestik näitab, mil määral on teatud rahvas suutnud omapäraselt areneda, oma hingeelu, oma keelt ka oma nimedes väljendada.

OMA- JA VÕÔRASKEELNE NIMESTIK.

Kuna kogu maailma rahvad on suuremas või väiksemas kokkupuutumises oma vahel, siis leidub vaevalt nende keskel niisuguseid, kelle nimestik oleks täitsa omakeelne, vaba igasugustest lainudest ja mõjudest teistest keeltest. Küsimus võiks olla ainult mõju suurusest või vähesusest, oma- või võôraskeeliste elementide ülekaalust nimestikus.

Rahvad, mille nimestikus omapärane element ülekaalus, on võinud kultuuriliselt omapäraselt areneda. Nende rahvaste hulka kuuluvad kõige päält need metsrahvad, kel on võrdlemisi vähe läbikäimist olnud teistega, kelle nimestik selle tõttu ka omapärasem. Teiselt poolt kuuluvad siia vanad, suured vägevad kultuurrahvad, kes vahest küll on ka võôraid mõjusid vastu võtnud, kuid need ümber töötanud ja ära sulatanud omapäraseks ühtlaseks seguks, mis selgub hiljemini uueks ühtluseks. Siia kuuluvad kõige pealt muinasgreeklased, osalt ka roomlased, siis sakslased, prantslased, inglased j. t.

Võôraskeelsem on nende rahvaste nimestik, kes on hakanud algelisest kultuurijärjest välja jõudma, kuid kes selle juures oma vägevamate ja haritumate naabrite välisege mõju alla on sattunud ega sellest veel vabaneda pole suutnud. Siia kuulub terve hulk kultuuriliselt noori, väiksemaid „äärerahvaid“.

kes elavad vanade, suurte kultuurirahvaste mõjupiirkonnas, kas nende poliitilise surve või aga usulise, haridusliku või majandusliku surve all. Tol korral on võõraskeelne nimestik survealuse ajaloolise saatuse sümbol.

RAHVUSVAHELISED NIMESTIKUD.

Teatud vägeva suurrahva nimestik sunnib ennast päale neile väikerahvastele, kes tema mõju piirkonnas elavad. Seega saab teatud suurrahva nimestik teataval kombel rahvusvaheliseks: ta ala laieneb üle oma rahva füüsiliste piiride selle kultuurilise mõjukonna piirideni. Teatud suurrahva nimestiku rahvusvaheline ulatus dokumenteerib õige selgesti teatud suurrahva üleüldise rahvusvahelise mõju ulatust.

Tähtsamad rahvusvahelised nimestikud, mis Eesti nimestiku päale on oma mõju avaldanud, oleksid järgmised: Heebrea, Greeka, Ladina, Saksa, vähemal määral Vene, veel vähemal määral muud (Soome, Rootsi, Daani jne.).

VANAHEEBREA NIMESTIK EESTIS.

Heebrea nimestik on üle kogu kristianiseeritud ilma levinud usu mõjul, Vana Testamendi kaudu; veel suuremal määral on ta maksev muidugi heebreausuliste juures kogu maailmas. Meile on see nimestik tulnud pääasjalikult saksa ja ladina, osalt ka vene keele kaudu, avaldades pääasjalikult isikunimedes, mis on aga väga tuntaval määral eestistatud, nii et rahva keeletundmus neid tihti võõrasteks ei peagi: Joosep, Jakob, Taavet, Juhan, Aadam, Mari, Abram, Samuel, Elias jne., viimane nimi ka venekeelses kujus Ilja. Võõramatena tunduvad Joosua, Benjamin jne.

Perekonnanimedes on vanaheebrea mõju õige väikene, kuna perekonnanimed alles eelmisel aastasajal anti ja võeti. Arvesse tulevad ainult üksikud perekonnanimedena tarvitatud vanaheebrea isikunimed: Saul, Abram, Joosep jne. Rohkem on juba -son-lõpulisi saksastatud vanaheebrea algupära perekonnanimesid: Abramson, Jakobson, Johanson, Adamson jne.

MUINASGREEKA NIMESTIK EESTIS.

Ka muinasgreeka nimestik on Eestisse tulnud ristiusu mõjul, Uue Testamendi kaudu või pühimuste nimedega, ühelt poolt ladina-saksa, teiselt poolt, iseäranis apostliku-usuliste juures, vene-kirikuslaavi keele vahendusel. Siia kuuluvad samuti pääasjalikult isikunimed, mis samuti on suurelt osalt eestistatud, nagu muinasheebreakeelsetki: Peeter, Viilip (gr. *Φίλιππος*), Tõnis (gr. *Διονύσιος*), Leena (gr. *Ἑλένη*) jne. Assimileerumata kujul on uuemal ajal tarvitatud iseäranis naisnimesid: Eufrosüüne, Helene j. t. Venepäraseid muinasgreeka isikunimesid on väga palju apostliku-usulistel, kus neid ristimisel kalendripäevade järele anti: Afanasi, Timofei, Feodor jne.

Perekonna-nimedena tarvitatakse muinasgreeka nimesid samal vähesel määral ja samal kombel, nagu muinasheebrea nimesidki: Paul, Viilip, Peterson, Tõnisson, või jälle Petrov, Feodorov jne. Raplas leiduvad koguni perekonna-nimed Sokrates, Kalchas, Erastus.

LADINA NIMESTIK EESTIS.

Ladina nimestiku alaks on n. n. Lääne-Euroopa kultuurmaad, kus enne oli ja osalt on praegugi maksev katoliku usk, päätegur ladina nimestiku levitamises, iseäranis pühimuste nimede edasikandmises. Vähemal määral esineb ladina nimestikku Ida-Euroopas ja mujalgi, kuhu Euroopa kultuur on ulatanud.

Eestisse on ladina nimestik tulnud osalt otsekoheselt ladina keele kaudu katoliku ajal, kuid palju suuremal määral saksa keele vahendusel.

Ladina nimestik esineb Eestis samal kombel ja pea samas ulatuses, nagu muinasheebrea ja muinasgreeka nimestik, pääasjalikult isikunimedes, mis suurelt osalt assimileerunud: August, Tiit, Juuli; vähem assimileerunud: Markus, Juulius, Tiitus, Leo j. t. Perekonna-nimedena harva: Tiit, Sulla j. t.

SAKSA NIMESTIK EESTIS.

Saksa nimestik on praeguste keelte omadest kõige rohkem levinud üle kogu maailma. Iseäranis suur oli ja osalt on praegu saksa nimestiku mõju sakslastest ida pool asuvate väikerahvaste: sloveenide, ungarlaste, slovakkide, tšehhide, leedulaste, lätlaste ja eestlaste juures. Vähemal määral esineb saksa nimesid isegi Vene, Poola, Prantsuse, Inglise, koguni Soome ja terve hulga muude rahvaste nimedes, kes Euroopa kultuuriga on sakslaste kaudu kokku puutunud. Kõik see dokumenteerib omaaegist saksa kultuuri suurt mõju kogu maailmas.

Eestis on saksa nimestik võõrastest kõige rohkem maad leidnud, mis on arusaadav, kui meie rahva ajalugu arvesse võtta.

Paljud saksa isikunimed on selle võõra eestistunud, et neid rahva teadvus enam võõraiks ei pea: Kaarel, Villem, Vidrik, Ella, Krôôt, Minna jne. Vähe pole ka neid isikunimesid, mis senni assimileerumata: Reinhold, Gottfried, Siegfried, Frommhold, Fürchtegott, Gertrud, Mathilde jne.

Saksakeelseid perekonna-nimesid pole eestlaste keskel vähem kui isikunimesid. Suuremalt osalt on need puhtsaksakeelsed: Freiberg, Treufeldt, Kreutzwald, Grünwald, Bauer, Treffner, Grünfeldt jne. Vähe pole aga ka poolsaksakeelseid, s. o. saksalõpulisi perekonnanimesid: Madisson, Kuuskmann, Otsmann jne.

Saksakeelseid perekonna-nimesid oli läbi vaadatud Rapla koguduse nimekirjas 1917. a. 1312 nimest 393, s. o. 30%. Selle lisaks veel 222 saksapärast nime (osalt eesti nimed saksa lõppudega), 17%. Kokku on siis saksa ja saksalaadilisi nimesid Raplas 47%, s. o. ligi pool. Eesti üliõpilaste ja vilistlaste nimekirjas a. 1914—1915 oli lehekülgedel 1, 10, 20, 30, 40 ja 47 200 nimest 80 saksakeelist, s. o. 40%, ja 8 saksalõpulist, s. o. 4%, kokku 44%, nii vähe alla poole. Eesti Kirjanduse Seltsi 1911. a. Aastaraamatus leidus lehekülgedel 178, 188, 198 ja 208 80 nimest 20 saksakeelist, s. o. 25%, 1 saksalõpuline s. o. 1,25%, kokku 26,25%. Nagu siitki näha, on Eesti Kirjanduse Seltsi liikmete kokkuseade õige eestnimeline.

Kuigi meil on puhassaksakeelseid nimesid kõigest $\frac{1}{8}$, saksalaadilistega kokku vaevalt pool, võidakse eemalt vaadates siiski mulje saada, et Eesti on mingi Saksa osariik, kuna selle tähtsamate tegelaste hulgas on nii palju puhassaksakeeliste nimedega: endine pääminister, nüüdne Riigikogu esimees Strandmann, endised ja nüüdsed ministrid Köstner, Treffner, Bauer, Sauer, Rostfeld, Reichmann, Einbund jne., tähtsamad kirjanikud Fählmann, Kreutzwald, Grenzstein jne., Marathonivõitja Lossmann jne.

VENE NIMESTIK EESTIS.

Vene nimestiku alaks on endine Vene riik, välja arvatud selle kultuurilisemad osad, näit. suuremalt osalt Poolamaa. Mida väiksem aga oli Venemaa muulaste kultuur, seda enam on nad vene nimestiku mõju all. Tuntakse näituseks järgmisi mordvalaste perekonnanimesid: Mogiljanski, Jevsevjev, Vorosheikin, sürjäänlaste — Nalimov, Shakov, Sorokin, Lötkin, Moshegov. Samuti on lugu ka teiste endise Venemaa vähem haritud muulaste juures, ka isikunimede poolest.

Eestis on vene nimesid luteriusulistest juures võrdlemisi vähe, palju rohkem aga juba apostliku-, enne n. n. „veneusulistest“, juures, iseäranis palju aga Petserimaal, kus isegi perekonna-nimed senni puuduvad, nagu mujalgi Vene-külades, kus ainult isikunime ja isanime tunti, ega mingisugusest kroonu poolt päalesunnitavast perekonna-nimest teadagi ei tahetud.

Venekeelistena perekonna-nimedena esinevad Eestis Andrejev, Matvejev jne., venepärastena Bernakoff, Kurikoff j. t. Vene eesnimesid on rikkalikult setudel ja teistel apostliku-usulistel.

Rapla kihelkonna nimestikus leidis 1312 perekonnanime kohta kõigest 28 venekeelist nime ja 1 venepärane, kokku 29, s. o. 2%. Eesti üliõpilaste nimekirjas leidis 200 perekonnanimest 5 venekeelist, s. o. 2,5%. Eesti Kirjanduse Seltsi Aastaraamatus leidis eespool-nimetatud paigas 80 nimest 2 venekeelist, 1 venepärane, kokku 3,75%.

Nagu näha, kõigub venekeeliste ja venepäraste perekonnanimede protsendiarv 2 ja 4 vahel. See arv tõuseb muidugi mõne protsendi võrra, kui arvesse võtta kõik apostliku-usulised ja setud.

MUUD VÕÔRAD NIMESTIKUD EESTIS.

Muud võôrad nimestikud on juhuslikult ja nõrgalt Eestis nimedes edustatud. Soome keelest on lainatud uuemal ajal mitu isikunime (mis ometi niisama hästi eesti sõnade päale põhjenevad, nii et lainu ei ole kergesti tundagi): Ilmari, Laine, Aino j. t. Daanipärastena tunduvad Janssen, Hansen j. t. perekonnanimed, rootsikeelistena Vestholm, Holmberg, Holm. Inglisekeelseid perekonnanimesid leidub Raplas: Liverpool, Bristol, London jne. (kuuldavasti ühe mõisniku tuju tagajärg nimede andmisel). Võib olla, leidub mõni üksik isiku- ehk perekonnanimi Eesti nimestikus muistki keelist, näit. läti või poola keelest (Jaan: Poola Ján, Läti Jahnis, algallikas muidugi muinasheebrea Johannes).

EESTI OMAPÄRANE NIMESTIK.

Selle lainatud nimestiku kõrval leidub aga siiski Eesti nimestikus õige rohkesti omapärastki elementi — rohkem, kui ühtegi võõraskeelist eraldi, kuigi senni vähem kui kõik võõraskeelsed nimed kokku.

Mis isikunimesesse, eesnimesesse puutub, siis on neid võrdlemisi vähe puhasalgupäraseid: Lembit, Vamba, Sulev, Olev, Salme j. t. Kui palju neid õieti on, pole veel teaduslikult selgeks tehtud: senni on veel läbi uurimata Eesti vanem nimestik ajalooliste allikate põhjal, samuti ka rahva keskel tarvitusel olevad vanemad isikunimed, millede hulgas võiks leiduda omapäraseidki, olgugi, et kaugelt suurem osa neist lainatud, kuigi Eesti keelele kohastades: Jüri, Märt, Kadri jne.

Perekonna-nimeses on lugu veidi parem: neist näib üle 40% puhas-eestikeelseid olevat, nagu otsustada võib katseproovide järele mitmesugustest tähestikulistest nimekirjadest. Ülemalnimetatud protsendiarvu olen saanud juba ennenimetatud Rapla kihelkonna perekonnanimestiku, Eesti Kirjanduse Seltsi ja Eesti üliõpilaste ja vilistlaste nimekirja põhjal.

Rapla kihelkonna nimestikus leidis suvel 1917 1312 perekonnanime; neist oli puhaseestikeelseid 520, s. o. 40%, eestipäraseid 49 (näit. Himma, Ervi, Erm, Eppa, Erin, Elli, Eslas jne. — need võivad ka puhaseestikeelsed olla, olgugi et nende tähendus tundmata) — 4%, teadmata algupära (näit. Tojak, Ebrok, Budok, Blebras jne.) 105—6%. Kokku oleks umbes 50% nimesid, mida võib eestikeelsetena mõista, mida vähemalt muukeelisteks seletada ei saa.

1914—15. a. ilmunud Eesti üliõpilaste ja vilistlaste nimekirja 1, 10, 20, 30, 40 ja 47 leheküljel leidub kokku 200 nime. Neist on 89 eestikeelset (44, 5%), 18 teadmata (näit. Simm, Poska, Orle j. t.), mida võib ka eestikeelsetena mõista — kokku 53, 5%.

Eesti Kirjanduse Seltsi Aastaraamatus 1911. a., lhk. 178, 188, 198 ja 208 leiame 80 nime hulgast eestikeelseid 44, s. o. 55%, teadmatuid 12, s. o. 15%, kokku 70%. Nii jääb siin ainult 30% võõraskeelseid nimesid. See nimekiri näitab, et eestimeelsem element meie rahvast ka eestanimelisem on, sest Eesti Kirjanduse Seltsi astuvad liikmeks teadagi ainult need, kellede juures Eesti rahvuslik ilmavaade on suurelt osalt perekonna traditsiooniks, mis omal ajal ka nimevõtmisel on kaasa mõjunud.

Need juhuslikult võetud katsed annavad eestikeelsete liignimede protsendi üle 40. Tõenäitlikkuse-teooria põhjal tohib oletada, et umbes sama vahekord on maksev kogu Eesti nimestikus.

II.

NIMEDE MUUTMINE KULTUURTEADVUSE MUUTUMISE MÄRGINA.

Eespool on seletatud, et nimestik on kultuuri sümbool, selle välismärk, mis on teatud vabas ühenduses kultuurteadvusega. Nimestik rahuldab rahvast või üksikuid niikaua, kui ta selle kultuurteadvusele vastab. Muutub aga kultuurteadvus, siis muutub sellega ühenduses ka nimestik, harilikult

vaid osaliselt. Sügav andumine millelegi võõrale kultuurmõjule toob ka nimestiku muutumise kaasa, iseäranis, kui oma rahva keelest ja omapärasusest lugu ei peeta. Nii oli see uue aja algul kogu Euroopas, kui renessansiaegne greeka- ja ladinakeele jumaldamine ka igal pool greeka- ja ladinakeelseid perekonna-nimesid tekitas, mida aga hiljem, rahvustunde ärkamisel, jällegi omakeelisteks tagasi hakati muutma. Nii on see olnud väikerahvaste juures, kelle haritlased esialgu on sellevõrra mingi suurrahva mõju all, et nad ka võõraskeelsed nimed omandavad. Alles väikerahvaste rahvusliku ärkamise aegu, veel rohkem nende riikliku iseseisvuse algusel tuleb siingi vastuvool: hakatakse võõraskeelseid nimesid omakeelseiks muutma, et seega rahva nimestikku kokkukõlasse viia rahva kasvanud enesetundega ja enesest lugupidamisega.

Niisugune nimede muutmine on päevakorral olnud õige paljudel rahvastel. Nimetan ainult ungarlasi, soomlasi, rootslasi, tshehhe, sloveene, slovake ja teisi. Isegi endisel Venemaal oli ilmasõja algul mingi nimede muutmise liikumine, õigemini saksakeeliste nimede venestamine. Praegu on nimemuutmisküsimus Lätis päevakorral. Läti Asutava Kogu poolt antud sellekohase seaduse põhjal.

NIMEDEMUUTMINE UNGARIS.

Nimedemuutmine on Ungaris omal ajal suure hooga sündinud, kuna enne Ungaris väga palju saksa, ka slaavi ja muid nimesid leidis. Ka praegu on võõraskeelseid nimesid Ungaris, kuid siiski võrdlemisi vähe, ja kannavad neid pääasjalikult ungaristuvad teiste rahvaste liikmed, kes oma nime pole veel ungaristanud.

Ungari tuntud keeleteadlastest on Hunfalvy olnud enne Kunsdorfer, Szinnyei enne Ferbner.

NIMEDEMUUTMINE SOOMES.

Soomes muinasnimestiku üle on dr. A. V. Forsmann (praegu Koskimies) uurimistöo (Suomen pakanuuden ajan nimistö, Helsinki 1891) avaldanud, milles küsimus õige laialise käsituse leiab. Igatahes tunti sel ajal juba sugunimesid, näituseks Ruskeapää, Hirvi jne. Rootsi aeg tõi nimetamise isa järele: Matinpoika, Jaakontytär jne., kellest aga täielikumal rootsistamisel saadi Mattsson'id ja Jakobsson'id, mida rahvas jällegi omakorda soomepärasalt Mattsonni'ks ja Jakobsonni'ks, samuti Gripenbergi Riipenpäri'ks ja De la Chapelle'i Tinasapeli'ks.

Keskajal leidis siiski soomenimelist aadlit, linnakodanikke ja kirikherrasiid.

Üleeuroopaline nimede klassilistamine, s. o. greekastamine ja ladinastamine ulatas Soomegi. Nii muudeti Soome kõrgemais koolides Salo Saloniuseks, Mela Melanderiks, Äimälä Aemelaeuseks, Äyräpää Europaeuseks, Kettunen Alopaeuseks, Joutseno Cygnaeuseks, Pakkala Frosteruseks, Mäskmäki Maexmontaniks, Virkkunen Snellmanniks jne., rääkimatagi nimede rootsistamisest.

Veel läinud aastasaja algul ristiti näit. sõjamehi ümber, niisama anti sellidele meistriks saamise puhul rootsi nimi jne.

Soome rahvuslik ärkamine pani aga selle nimede võõrakeelseiks muutmise seisma ja tõi esile nimede soomestamise, omakeelseks muutmise. Esialgu sündis see ükshaaval, kuid 1905. a. revolutsiooni järele võeti see ette hulgaliselt. Kirjanik Johannes Linnankoski võttis küsimuse suure vaimustushooga üles ja tabas sellega suurte hulkade tundeid, nii et nimede muutmine ennekuulmata hooga algas.

Nimedemuutmise tehniliseks korraldamiseks asutati sellekohane keskoimkond Soome Kodukeele Seltsi, Soome Üliõpilaste Vaidlusseltsi ja „Soome Nui“-nimelise üliõpilasteseltsi poolt. See keskoimkond avaldas hulga üleskutseid, juhatuskirju, uute nimede ettepanekuid, aetas igale poole maale asjamehed ja tegi kõigi abinõudega kihutustööd nimede muutmiseks.

Esimene hulgaline nimedemuutmine pidi ametlikus lehes väljakuulutatama Snellmanni 100-aastaselt sünnipäeval, 12. V. 1906. Sel korral muudeti tervelt 24.800 nime. Pärastpoole avaldati veel mitmel korral sadadeni ja tuhandeteni tõusvaid nimemuutmisi, 1906.—1907. a. kokku 32.469, pärastpoole vähemal arvul, sadade kaupa, näit. 12. V. 1910. a. 474 nime. Kuna aga iga nimemuutmine tähendas ühtlasi kogu perekonna nimemuutmist, siis tuleb arvata, et üle 100.000 soomlase on hulgaliste nimemuutmiste aegu oma perekonna-nime soomestanud, nii siis umbes 3% kogu rahvast.

Iseäranis tuleb seda nimetada, et väga paljud Soome tähtsamad mehed omad perekonna-nimed soomestasiid, mille tõttu kogu rahva nimepoolne välisilme palju soomepärasemaks muutus. Et aga paljudel väga tuttavatel isikutel raske oleks olnud oma endisest nimest täielikult loobuda, jäeti see esialgu tarvitusele uue nime ees: Helenius-Seppälä, Danielson-Kalmari, Snellman-Virkkunen, Aspelin-Haapkylä j. t. Nende lapsed aga tarvivad juba ainult uut nime.

Et nimede muutmine Soomes on meile palju lähemal ja arusaadavam kui kuskil mujal, poleks asjata selle põhimõtete juures vähe peatada.

Kõige päält võeti arvesse ajalooline põhimõte: kui oli endine Soome nimi rootsistatud, siis soomestati see nüüd uuesti endiseks. Nii muutisid Snellmannid endid Virkkusteks (nimetav Virkkunen), Stenius Kiviseks (Kivinen) jne. Järgmisena võeti arvesse kodukoha või ümbruse nimi näit.: Räisälä. Paljud nimed moodustati esiisade või isa nime järele patronüümilise -nenlõpuga: Iivarinen, Jaakkonen, Kyöstinen. Paljud nimed tõlgiti: Forsmann — Koskimies, Hellstén — Paasikivi. Mõned nimed soomendati foneetiliselt: Grön — Ryönänen, Cantell — Kantele, Genetz — Jännes, Sirén — Sirola, Aulin — Aulis jne.

Ei soovitatud tarvitada endisi nimesid, kui selleks sugulus ei õigus-
tanud. Seati kokku kaitstud nimede eri nimekiri.

Kui eespool-nimetatud allikad ei annud võimalust uue nime leidmiseks, siis soovitati seda vabalt valida. Siin nähti ette järgmised võimalused: amet, tööriist: Rautio, Seppä, Puntari, Saksa, Ora, Kirves jne.; loomade

nimed: Karhu, Kettu, Ilves, Kärppä, Merikotka jne.; puud ja taimed: Honka, Saarni; loodusnähtused: Tuuliainen; inimese sise- ja välisomadused: Valkeapää, Tietäväinen, Kaukomieli, Vahviainen.

Ei soovitatud võtta nimesid, mis rasked oleksid muuta või kõlaksid liiga ilusasti, nagu Laine, Leino, Salo jne., sest et neid on nii kui nii juba väga palju tarvitatud.

Avaldati ka võimalikkude tuletuslõppude nimekiri ühes näidetega: -nen: Koskinen, Tikkanen; -la, lä: Jaakkola, Mikkola, Seppälä, jne.

Soovitati ka ühendatud nimesid, peaaesjalikult loodusest või jälle kohanimedest: Salomaa, Länsimäki, Vuolijoki, Saarimaa, Voionmaa; Isotalo, Vanhakartano; Heikki-Antila jne.

III.

NIMEDE MUUTMINE EESTIS.

NIMEDEMUUTMISE TARVE EESTIS.

Juba eespool olen rõhutanud, et Eesti nimestik on pea pooleni võõraskeelne ja et see annab Eestist väljapoole väga imeliku pildi, sunnib meid pidama mingisuguseks Saksa osariigiks. Kui kaaluv seegi põhjus poleks, ei ole ta siiski ainus, vahest ka mitte kõige kaaluvam. Enam peaks mõjuma see vastolutunne, mis peitub võõrapärase nime ja eesti rahvusliku enesetunde ja omapärasustungi vahel. Meie nimestik ei ole praegu mitte õige sümbol meie olemisele ja püüetele: see on teatava määrani kõver peegel, mis seda moonutab, mida temas vaadatakse. Aeg on seda peeglit õiendama hakata, kõige päält enese pärast!

Vastuväitena nime muutmisele tuuakse vahest ehk tarvet ajaloolise mineviku mälestuste alalhoidmise kohta. Üleüldiselt on ju see pieteet minevikumälestuste kohta arusaadav ja hääkskiidetav, kuid see ei tohi siiski ulatada nii kaugele, et nende minevikumälestuste vangiks jäädakse, olevik, tulevik, enesetunne neile ohvriks tuuakse. Minevikumälestusi, ka kõige alandavamaid ja kurvemaid ei tohi hävitada ajaloolise tõe mõttes, kuid neid ei tarvitse selle tõttu veel mitte praegu aukohal pidada: nende koht on muuseumis! Või tahaksime meie tõesti mõne peksusamba, poomiskaagi või häbingi avalikule kohale üles seada rahvuslikuks monumendiks!

Samuti peab meie nimesidki hindama. Mitte liiga palju sentimentaliiteeti võõraskeeliste nime vastu! Meie arhiivides ja ajaloolistes nimekogudes on nad muuseumiliselt küllalt hästi konserveeritud!

NIMEDE AJALUGU EESTIS.

Eesti muinasnimestik ei näi tunnud praegusi perekonna-nimesid isikunime järel: isikunime määramiseks pandi selle ette kas isa- või kohanimi omastavas käändes, nagu seda rahvas praegugi tarvitab: Tooma Kaarel, Nõmmera Vidrik, Jaani Jaagu, Peetri Joosep jne. Ungaris on praegugi perekonna-nimi isikunime eel: Szinnyi József, Jungert Mihály, Németh Károly jne.

Et nimede tekkimist isekirjutuses on valgustatud, kordame siin ainult seda tuttavat fakti, et suurelt osalt mõisaomanikkude tahtmisest, osalt ka nimevõtjate eneste soovist on alguse saanud ka see suur arv saksa- ja muukeelseid nimesid, milledest eespool juttu oli.

NIMEDE MUUTMISE KÜSIMUS ENNE EESTI ISESEISVUST.

Võõrakeeliste nimede eestistamise tarvet on Eestis kindlasti juba varemini tuntud, oletatavasti juba rahvusliku ärkamise algul, iseäranis Soome eeskujul, kuid takistusi tegi selleks endine Vene riigi seadus, mille järele nime muutmise võis sündida ainult keisri eriloa põhjal. Võib oletada, et Eestis on sedagi ütlemata kitsast teed käidud, kuid kui mitmel juhtumisel ja missuguste tagajärgedega, pole mul teada.

Kuna perekonna-nimede muutmise peaaegu võimata oli, võis lastele isikunimesid oma tahtmise järele anda. Võidi vähemalt noorsoo isikunimesid eestistama hakata. Kes esimesena selle pääle hakkas tähelepanu juhtima, pole mul teada; võiks oletada, et see mõte juba Eesti rahvuslikule ärkamisajale võõras polnud, kuigi mul võimalik pole olnud selleks tõendusid otsida. Võin ainult märkida, et 1903. a. ilmus Lindas XV, nr. 48, lk. 843—846 Ansomardi poolt kirjutus „Nimede asjus“, milles käsiteldakse pikemalt Eesti omapäraste isikunimede küsimust*). Ansomardi arvab, et kõik -vere lõpulisel kohanimed sisaldavat sõna esiosas mingi isikunime: x:i pere, kuna -vere Ansomardi arvates „pere“ sõna muundus olevat. Nii saab Ansomardi hulga meeste- ja naistenimesid, esimesed -o lõpuga: Aho, Ahako, Alo, Aro, Aso, Lembo jne.; teised -a ja -e lõpuga: Aha, Alla, Aba, Ara, Ada, Eda, Ella, Elle, Enna jne.; viimaste eeskujust võivat sünnitada nimesid nagu: Aima, Aada, Aina, Ehta, Enna, Ere, Hilja, Hella, Helja, Hoida, Helga, Herme, Leide jne. Meesnimedele võivat juurdelisada lõppe -vald, -van, -ven jne., mille läbi saadakse nimed Ahovald, Elovan, Maleven jne.

Olgu Ansomardi teoreetilised põhjendused kui nõrgad tahes ja ta nimede ettepanekud harjumatud (neist on vahest mõni üksik kusagil tarvitusele tulnud!), siiski jääb talle au, et ta nimede omapärasuse küsimuse käsitlesele võttis, kuigi mitte küllalt teadlikult.

Palju suurema teadlikkusega ja kaugemale ulatavate tagajärgedega on isikunimede küsimust käsitletud Dr. Oskar Kallas oma kirjutuses „Uusi nimesid“, ilmus „Sirvilaudades“ 1911, eratrükkis päälkirja all „Sada kakskümmend uut ristinime“, teine trükk 1914, kolmas 1921. Siin käsiteldakse juba nimede, olgugi ainult ristinimede omapärasuse küsimust selgelt ja julgelt ja tehakse koguni hulk uute nimede ettepanekuid, mis tõepoolest ongi tublilt osalt rahva keskel tarvitusele võetud. Oma broshüüri III trükkis märgib autor seda oma teadmise järele 7 poisslapse ja 13 tütarlapse nime kohta; 2 poisslapse ja 9 tütarlapse nime kohta märgib autor, et ta neid on kuulnud juba ennem tarvitavat. Pääle uute nimede esitab autor veel rea ununevaid

*) J. Kurriku „Nimede raamat“ ei käsita pea sugugi Eesti omapärase nimestiku küsimust.

nimesid, „mis ehk jälle tarvitusele võiks võtta“. Neid on 64 poisslapse ja 46 tütarlapse nime. Ka neist on tubli hulk jällegi uuesti tarvitusele võetud.

Dr. O. Kallas on erakombel, iseäranis nende ridade kirjutajale, ka perekonna-nimede muutmise tarvet toonitanud, iseäranis maailmasõja ajal, kus saksa nimedest vabanemise tungi isegi Venemaal märgata oli ja kus sel ajal ses suhtes kergemaid võimalusi oli loota. Juba siis muretseti Soomest kõik saadaval olevad andmed nimede muutmise kohta. Küsimuse avalik käsitlemine jäi aga siiski ära, mitmesugustel põhjustel, osalt sellegi pärast, et ei tahetud sõja aegu venelaste poolt allarõhutud sakslase vastu mingisugust haavavat kahjurõõmu üles näidata, vaid lubati nimedemuutmise rahvusline aukohustus sündsäl ajal täita, nagu seda iseäranis J. Tõnisson korra „Postimehes“ mäletatavasti toonitaski.

Perekonna-nimede muutmise tarvidust toonitas Dr. O. Kallas iseäranis revolutsiooniaastal, 1917, kuid siis jäi selle teostamine ära revolutsioonijaia ülesannete paljuse ja sotsiaalpoliitilise elu ütlemata kiire kursi tõttu.

Järgnes okupatsiooniaeg, kus jällegi nimedemuutmise küsimuse päevakorrale võtmine võimata oli.

NIMEDE MUUTMISE KÜSIMUS ISESEISVAS EESTIS.

Eesti iseseisvuse saavutamisega langes pääraskus nimede muutmises: veneaegist nimedemuutmise seadust võidi oma tahtmise järele ümber teha. Kui ma ei eksi, siis algatas sellegi küsimuse Dr. O. Kallas, ja Asutava Kogu Seadusandlik Delegatsioon võttis 17. XII. 1919 „Perekonnanime muutmise seaduse“ vastu, mis on välja kuulutatud Riigi Teatajas nr. 2—3 1920. a.*)

1920 pidas nende ridade kirjutaja Dr. O. Kallase meeldetuletuse mõjul Eesti Kirjanduse Seltsi jaanuari koosolekul Tartus ja maikuul samal aastal Tallinnas kõne nimede muutmise kohta, mille järele nimede muutmise kavatsus hääks kiideti ja sellekohane eritoimkond valiti asja ajamiseks. See toimkond ei tulnud aga enne kokku, kui Akadeemiline Emakeele Selts asja uuesti üles võttis ja ka Eesti Kirjanduse Seltsi toimkonna unest äratas, sellega ühiselt praeguse nimedemuutmise päätoimkonna moodustades ja selle asjaajamiseks erijõudu palgates. Sest ajast peale on nimede muutmise küsimus Eestis reaalsele alusele seatud.

Tuleb veel tähendada, et leiti sennine nimede muutmise seadus mõnes suhtes puudulik olevat, näit. ei luba see mitte võõraspärase isikunimede muutmist, ei korralda olevate nimede kaitset jne. Kõiki neid puudusi arvesse võttes valmistas nende ridade kirjutaja Kõrgema Riigikohtu esimehe hra K. Partsi lahel kaasaaitamisel uue täiendava seaduseelnõu nimede muutmise kohta, mis praegu Riigikogu üleüldises komisjonis harutusel on ja selle aasta sügisel arvatavasti Riigikogus vastuvõtmisele tuleb, loodetavasti mitte liiga suurte muudatustega. Selle täiendava seaduse vastuvõtmisega peaks asja juriidiline külg ulatavalt lahenduma. Kui aga leiduks veelgi senni tähe-

*) Selle seaduse sisust, niipalju kui see praktiliselt tarvilik, vt. Nimede muutmise talituse teadaannet.

lepanemata jäänud juriidilisi asjaolusid nimede muutmisel, siis on ju kerge neid üksikute rahvasaadikute kaudu lasta seaduseelnõudena Riigikogule ette panna.

NIMEDE MUUTMISE JUHTMÔTETEST EESTIS.

Nimedemuutmise põhimõtteid, uute nimede valikut ja loomist käsitleb mitu erikirjutust ses albumis, sellepärast puudutan neid siin õige lühidalt. Muuta tuleks kõik selgesti võõraskeelsed perekonna-nimed ja võõralõpulised perekonna-nimed, kuigi nende esimene pool oleks eestikeelne. Muutmata võiksid jääda pääle puhaseestikeeliste nimede ka need võõrast algupära nimed, mis on sellevõrra eestistunud, et neid juba omadeks võidakse pidada, näit. Kirik, Kool, Viilip, Treial jne. Muutmata võiksid jääda ka teadmata algupära nimed, mida ühegi võõra keele nimedeks pidada ei saa, näit. Poska, Meerits, Uhek jne. — neid võib pidada kas tundmatuiks eesti sõnadeks, õige suurel määral eestistatud lainudeks või koguni uussünnitusteks à la Aavik eesti keele piirides. Ka pole neil seda halbust, et nad eesti keelele mingi kindla võõra keele laadilise ilme annaksid.

Puhaseestikeeliste nimede muutmist võetagu võimalikult vähe ette, ainult siis, kui nimi tõepoolest on selle võrra inetu, et talle võimatu on ausat sisu kätte võita kui suurte isikuliste teenustega tahes, või kui nimi on ühine mõne väga suure kurjategijaga või riigi äraandjaga jne. Suurem osa harilikult „inetumaiks“ peetavaist nimedest võib aga rahulikult jääda: nad polegi tihti nii „inetumad“, kui arvatakse, ja neile on võimalik õige tihti suurt lugupidamist võita oma isikulise elutööga. Psühholoogiliselt on mõistetav seegi, et just oma nime kiuste võetakse elutööks kõik jõud kokku, et nimele väärtust anda.

NIMEDE TEADUSLIKUST UURIMISEST EESTIS.

Nimede muutmisele oleks suureks kasuks, kui Eesti nimestik teaduslikult igakülgsest oleks läbi uuritud. Seda aga senni kahjuks pole. Kui on veel käsiteldud oma jagu Eesti kohanimed, siis on pea täitsa puudutamata isiku- ja perekonna-nimede ala. Pole isegi kokkuvõtteid sellest, missugused eesti isiku- ja perekonna-nimed esinevad meil maa ajaloolistes dokumentides.

See töö aga tuleb iseseisva Eesti keeleteadusel tingimata käsile võtta ja lõpule viia. Samuti tulevad läbi uurida kõik kirikute arhiivid niihästi isikukui ka perekonna-nimede suhtes, kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt, s. o. tuleb kindlaks teha, missugused isiku- ja perekonna-nimed kusagil kunagi esinevad ja kui laialilagunenud nemad on, s. o. kui palju neid tarvitatakse. Alles siis, kui need andmed käepärast, võidakse kindlaks teha üksikute kultuurmõtjude kronoloogilist ja geograafilist ulatust. Alles siis võidakse tagajärjekalt nimesid etümologiseerida, nende algupära ja vahekordi naabrus- või suguluskeelte nimedega kindlaks määrata. Alles siis võidakse selgusele jõuda meie omapärase nimestiku vanade sugemete kohta, et neid teadlikult ära kasutada uue omapärase nimestiku loomisel.

Tööd jatkuks siin hulgale keeleteadlastele ja mõnelegi teaduslikule asutusele.

LÕPPSÕNA.

Ei ole loota, et Eestis nimede muutmise nii suure vaimustushooga läheks, kui see sündis Soomes; meil on vähem rahvuslist vaimu ja otsekohest vaimustumist ja rohkem kahtlevat refleksiooni kui Soomes. Ilma pinnata pole see liikumine Eestis siiski kaugelki mitte, ja suuremasse hoogu sattudes võib ta Eesti iseteadliku mõistusegi viia nimede muutmise kultuurloolisest tähendusest arusaamiseni. Ja see oleks nimede muutmise liikumise lõpulik võit, Eesti rahva omapärasuse lõpulik dokumenteerimine mitte ainult sisemiselt, vaid ka väliselt, Eesti rahva nimestikuski.

V. Ernits.

NIMEDE MUUTMINE ROOTSIS.

Võiks arvata, et niisugune vana haridusmaa nagu Rootsi nime de muutmise vajadust ei tunne. Ometi on sinnagi aastasade jooksul võõrast elementi valgunud. Esineb rootsi keelest nii lahkuminevate nime de kandjaid nagu *Snoilsky, Brusevitz, Antonoff*. Need sisserändajad, kelle sugu Rootsis ammu kodunenud, on nii mõnigi kord tahtmist ilmutanud rootsilist sugunime omandada. Kuid nime de muutmise liikumisel on Rootsis siiski pääasjalikult teine, praktiline iseloom: selle juhtmõtteks on rahvuslise nimikonna rikastamine, sest tüüpi *Johansson, Karlsson, Erikson* jne. kannab peaaegu iga neljas rootslane. Oli ju Rootsis omal ajal kõige lihtsam sugunime nõutamismood isa ristinime taha liita *-son* (-poeg); kuid ristinime de arv oli muidugi väga piiratud.

Uute nime de soetamise võttis a. 1918 oma hooleks mitte keegi vähem kui kuulus rootsi ja germaani keelte uurija prof. Adolf Noreen ühes raamatukoguhoidja Dr. A. Grape'ga. Nende kokkuseatud „Svensk nam-bok“ („Rootsi nime de raamat“) on hiljuti valminud, sisaldades umbes 15000 uut nime. See on osa Rootsi riigipäevale esitatavast asjatundjate hääksarvamisest uue nimeseaduse teostamiseks. Sel puhul avaldab Rootsi leht „Svenska Dagbladet“ (10. mai numbris 1921) pikema kirjutuse neist põhimõtteist, mida nimestiku kokkuseadmise juures silmas peetud.

Nagu lehe referaadist näha, on ka Rootsis liitmise abil nime de suurem hulk soetatud (*-berg, -man* j. t.), kusjuures kohanimed või nende algsilp või ka apellatiivid põhisõnadeks on olnud. Väikeste lisandustega on rohkesti variante sünnitatud, näit. *Ekberg* (tammemägi) — *Ekeberg* — *Ekenberg*. Teadagi on suur hulk ka sarnaseid liitmatuid nimesid, mis kohanimed sisaldavad või mis nende põhjal kombineeritud; samati igapäevase keele lihtsõnu, iseäranis adjektiive ja ameti ning tegevuse väljendussõnu. Hoiatatakse nime de eest, mida ületüldine maitse „ilulistel põhjustel“ võiks rutata liig suurel määral omandama või iseseisvalt tuletama.

Huvitav on näha, et ka murdelisi jooni lubatakse, kuigi tagasihoidlikult. Nõnda võivat skoonlased tarvitada nende murdele omaseid lõppusid *-arp, -rup, -strup*, gotlandlased *-arve* jne. Ka arkaistilisi, praegusest keelest kadunud sõnu ja sõnavorme on hulka võetud, kuni muinasrootsi ja isegi algskandinaavia keele järguni. Iseenesestki mõista sünniksüd viimase liigi nime de niisama hästi daanlastele, islandlastele või norralastele kui rootslastele. Ka saksapäraseid nime de on lubatud, kui nad rootsi

keele iseloomust liig kaugele ei eraldu (lõpud *-stedt, -bom -born* j. t.); ainult spetsiaalselt saksa lõppude (nagu *-baum, -dorf*) eest hoiatatakse. Iga tahes õpetlik tähele panna meil, kus mõnel pool „Eesti iseolemisele“ häda ohtu nähakse juba selles, et ühissoome tagavaradest meie keelde tarvilikke sõnu võetakse!

Edasi on huvitav kuulda, et nimekirjas on tarvitatud neid Soome rootslaste nimesid, mis Rootsis tundmatud. Kahjatsetakse, et käepärast ainult kalendrid j. t. s. allikad on olnud, kus muidugi kõigepäält haritlaste nimesid esineb. Ajalehe referaadi põhjal ei saa otsustada, kui ettevaatlikud nimekirja kokkuseadjad on suutnud olla. Iseäralik küsimus tekib ometi iga ühes, kes Soome rootslaste haritlaskonna nimesid ja ühtlasi soome keelt tunneb. See, mis neis nimedes kõige iseloomulikum, on ainult soome keele põhiollus (*Homén*, end. *Hommoinen*, *Carpelan*, end. *Karpalainen*, *Heikel*, end. *Heikkilä*, *Europeus*, end. *Äyräpää*, *Emeleus*, end. *Äimälä*, *Pesonius*, end. *Pesonen*, *Ahonijs*, end. *Ahonen* jne.). On ju suurem jagu neist vanust haritud suguvõsadest, kes praegu ka eht rootsi nime kannavad, soomelisest kännust võrsunud, kuigi poliitilissotsiaalses kohanemisprotsessis paindudes rootsimeelseks saanud, suuremalt jaolt ka rootsi erakonda jäänud.

Kes teab, nimedemuutmise liikumine vanas emamaas ei jäta ka Soome rootslastesse mõju avaldamata. Soome suure nimemuutmise aegu (1906) kui ka pärast on Soome rootslastel küll ainult hoiatus- ja pilkesõnu olnud nime soomestamise kohta: nimi ei rikkuvat meest, kui mitte mees nime ei riku, vanemate austamisele kutsutavat juba neljandas käsus jne. Kahjuks ei ole Soome rootslaste ülemklassi suggestioon nii siin kui ka mitmes teises asjas soomlastest möödunud ilma takistava mõjuta.

Kuid Rootsima eeskujuga peaks meis tervendavalt ja teednäitavalt mõjuma. Aeg on tulnud igal Eesti Vabariigi kodanikul, nii vaesel kui rikkal, vähemalt oma nime vabalt ja omapäraselt määrata. Muidugi ei või eesti tööline oma rahvuslikku tõusikut-kapitalisti sellepärast rohkem armastada, et sel kõlav eesti nimi on, kui see saksa viitsa ja vene nuudi asemel hakkab keerutama eesti kantsikut! Üheks inimeste kooselamise tunnuseks jääb ometi ka klassiühiskonnas ühine keel ja ühine territoorium — ja üheks inimese rõhumise nähtuseks jääb ka võõrasrahvuslik surve. Eesti tänised sugunimed põlvenevad Balti-Saksa ülemklassi ja tsaristliku Suur-Vene võimu ajajärgust. Meie inimestele on niiviisi nende tahet küsimata pääle sunnitud hulk võõraid, vördjaid ja kohatuid nimesid. Vabastugem sellest vana ilma valitsusest! Uuendagem oma nimeidki loomuliku enesemääramise kohaselt! Kasutagem selleks oma halvakspeetud töörahva- ja talupoegade keele enneaimamatuid võimalusi!

Gustav Suits.

TEILE, KELLEDE PÄRALT ON TULEVIK.

Eesti vabadusvõitlus käristas ühel hoobil Eesti välised orjakütked. Sise-
miste katkete purustamine, orjaaja jälgede katmine ja tasandamine nõuab
pikka, püsivat tööd. Nimede muutmine, mis nüüd Eestis alustatud, on üks
tähtsamaist ülesandeist. See pühib minema selle võõra vajutise, mis väline
ümberrahvustamispoliitika oma survega rahvasse löönud. See kasvatab rahva
iseteadvust, see tõstab püsti Eesti pää.

„Prantsuse veri kohustab kuuenda põlveni“ lausus hiljuti oma kõnes
keegi tuntud Prantsuse riigimees. Eesti — ja soome, ülepää väikerahvaste —
veri kohustab sarnasel puhul kümnenda põlveni. Sest väikerahvastel ei ole
varandust loobuda omast ja kasvatada võõrast kultuurkapitali. On tõepoolest
kurb, et võõra nime vahendusel teadlased, kunstnikud ja teised oma töö just
kui loovutavad võõrale rahvusele. Ja säärane rahvusliku kultuurkapitali üle-
viimine võõrale arvele sünnib pea erandita väikerahvaste kahjuks. Mõtlen
oma rahva pääle. Kui palju Soome soost, koguni soomemeelseidki mehi ja
naisi ei ole suurendanud Rootsi kultuurvara ainult sellepärast, et neil oli
muukeelne nimi. Ja kui hoopis teisiti ei oleks väljamaal arvustatud soome
teadust ja kunsti, kui kõik selle edustajad oleksid kannud soome nime.

Pääle selle on lõpmatu suureks rahvuslikuks kaotuseks see väärarvamine,
mis väikerahva enda rahvusliku kultuuri ja isegi selle tuleviku-väljavaadete
kohta tekib muukeelse nimega valitsusliikmete, diplomaadiliste edustajate j. t. s.
tõttu. „Neil endil veel mehi ei ole, nende omast kultuurist ei maksa veel
rääkida!“ arvatakse. Eestilgi on selles asjas kindlasti juba valusaid
kcgemusi.

Ja füüsilisegi kultuuri viljad riisutakse väiksel rahvalt. Ju kooliõpilasena
tutvunesin Lurichi nimega. Juhtumisi sain teada, et ta eestlane oli,
ja nimelt ühe ettekande puhul, kus keegi Soome spordi- ja võimlemisõpetaja
Helsingis teda absoluutselt karske maadlejana nimetas. Abergi pidasin kaua
aega skandinaavlasteks. Ja hästi on vist meeles igauhel, kuidas Olümpia
mängude võitja, eestlane Lossmann, rootslasteks tembeldati.

On küll tõsi, et vana perekonnanime pärandunud traditsioonid võivad meid
raske proovi pääle panna. Kuid kes juba kord on aru saanud selle asja täiest
ulatusest, see ei kõhele enam. Ta tõttab oma tööga uuele nimele traditsioone
loomu, teades, et järgmisel põlvel on nimede muutmine veelgi raskem. Ja
loomuvastane tundub mõtelda, et kultuuriline suguvõsa ikka ja igavesti, isegi
siis, kui oma rahvuslik kultuur juba on vana ja kindlal alusel, peab võõrast

nime kandma, mis sagedasti on ainult tõenduseks endisest võrrast ülevõimust või mõne esiisa rahvustunde nõrkusest, halvemal puhul isegi kergemeelsusest.

Meie ei tohi ometi selles asjas etteheiteid teha oma esivanematele. Nad olid oma aja lapsed. Meiegi vist oleksime samades tingimustes samuti talitanud. Hukkamõistvate arvustuste eest tuleb meil hoiduda isegi selle praegu elava vana põlve kohta, kes vahest ka nimede eestistamisliikumise tähtsusest süttiva noorsoo kombel aru ei saa.

Meie teeme sagedasti võrdlusi, mis ülekohtused on. Meie ei saa ju võrrelda kahte ranunculust, milledest teine, kullakarva pärjapää, oma tumeroheliste lopsakate lehtedega, on kasvanud muhedas heinamaa mullas, kuna teine, vaevane ja kahvatu, on võrsunud kuiva savipõllu peenral. Sest kuival savi-pinnal kasvaval taimel tuleb juba olemasolu eest võidelda ning selle eest, et endas uue elu ainet suudab kanda. Hõljutab tuul ta seemne ram-musasse niidumulda, siis saab kroon kuldse helgi ja lehed mahlaka roheluse. Aga kui muhedas mullas võrsub vaevane ja kidur lill, siis on põhjus taimes endas.

Teie, vaba ja iseseisva Eesti noored, olete nagu seemned, mis tugev tuul — suured ühiskondlikud ja riiklised murrangud — viinud uuele pinnale, viljakamasse mulda. Elu on täis enneaaimamata võimalusi, igaühes avanevad teed uueks iseseisvaks arenemiseks. Kuid just sellepärast saabki järelopõlv teid ja teie tegusid palju valjumini arvustama, kui teie eelkäijate tegusid arvustatakse.

Eesti noored, ei julge keegi kahelda, et te tulevaste põlvede arvustust kardaksite! Vanemais on püsinud alal visa tung Eesti rahvust alal hoida ja Eesti kultuuri kasuks ennastsalgavat tööd teha — teis on see isamaaline tung vabadussõja päevil kõige ilusamini nähtavale tulnud, saab aga kindlasti ka kultuuritöös niisama aktiivselt avalduma. Mitte sellest küllalt, et teie isiklikult võõraste nimedega võõrast kultuurkapitali enam ei taha suurendada — teie hulgast ju saavad tulevased ministrid, diplomaadid, professorid, ametnikud, kogu Eesti intelligents, kes ühes teiega rahvuslikku pitsarit saab kandma —, vaid teil saab rõõmsaks kohuseks ka igal pool, kõige päält maarahva seas, nõu ja jõuga suure asja kordaminekuks kaasa töötada.

Lubatagu, et naisena veel eraldi Eesti naistele ses asjas sõnakese ütlen. Meile on ju üleüldse — ja iga kord mitte ilma põhjusega — rahvuslikku kergemeelsust ette heidetud. Ärge laske end petta nende harilikkude sõnadega: naisel ei ole tarvis nime muuta — küllap see muutub iseenesestki. Eesti kodus õitsegu vaimukus ja aateline meel. See ei ole aga võimalik, kui naisel peaks puuduma vaimline iseseisvus, ühiskondlikud ideaalid ja rahvuslik mee-olu. Noor neiu, kel julgust või tahtmist ei jatku oma võõra nime muutmiseks — olgu küll, et ta praegu valitseva kombe järele mehelemineku korral oma abikaasa nime omandab —, ja abielus naine, kes peaks perekonna võõra nime muutmisele takistusi tegema, on teataval viisil eitavaks nähtuseks rahva kultuur-elus ja eriti selles võitluses, mida peetakse naisterahva autoriteedi tõstmiseks

ühiskonnas. Kui selle eitava või ükskõikse vaimu asemel algusest pääle rahvusline valvelolek' valitseb, siis ei ole Eestil seda häbi tarvis tunda, mis mõnel teisel väiksel rahval, m. s. Soomel, nimelt et mõned nende naistest, väljamaal enesele kunstikuulsust otsides, oma nimed itaalia ja teiste imelikkude nimede vastu vahetanud.

Ajalugu on rahvaste Maratoni-jooks maailma staadionil. Väikenegi rahvas võib sääl loorberpärja võita, kui tema liikmed on kindlad, tugevad ja oma eesmärgist teadlikud. Iseseisev Eesti on nüüd võistlejate ridadesse astunud. Vähemalt teie, noored, ei tohiks seda siimapilgukski unustada — teie, kellede päralt on tulevik.

Tartus, 1. V. 1921.

Hilja Kettunen.

OMAD SEPAD.

*Ohlutaeva vere hurm
Peitus pilve. Uitas surm.*

*Lõukal tuli kustus,
Hahetas ja mustus.
Uitas surm, uitas surm.*

*Kesköö ajal ääsi ees
Seisis keegi vööras mees.*

*Raksus raud ja alas,
Tulepõrgu palas.
Õudne öö, õudne öö.*

*Kerkis koit ja kadus öö. . .
Ärkas elu, rööm ja töö.*

*Ääsil tuli säras,
Mõõgatera täras.
Tõusis töö, tõusis töö!*

*Omad sepad ääsi suul. . .
Lõõtsa lõõril kohab tuul;*

*Teras särtsub, vuhab,
Vasar valju uhab.
Jätkub tööd, jätkub tööd!*

*See on uue aja alg. . .
Särab silm ja hõõgub palg,*

*Veri soontes kihab.
Vasar välgub, vihab;
Hõissa — töö! Hõissa — töö!*

*Kevadpühil
1921.*

K. E. Sööt.

MISSUGUSEID NIMESID JA MISPÄRAST TULEKS MUUTA*).

Inimeste kui indiviidide õnnemäära suurendamiseks on vaja, et inimestel oleks võimalikult rohkesti subjektiivist vabadusetunnet, s. o., et nad võimalikult vähe tunneksid end oma toiminguis ja oma soovide teostamises takistet ja kitsendet ning nagu vangi surut olevat.

On asju, kus see toimingu kitsendus looduse poolest määrat ja seega ylesaamatu või yhiskonna hääolu nõudel paratamatu on. Näituseks ei saa inimene oma välimust, nägu, silmade värvi, keha suurust jne. mitte oma tahtmist mööda muuta ja, kui need inetumad, mitte parandada. See on väga kahju. Mõne inimese õnnetus on just selles. Niisugused paratamatused välja arvat, peaks nii olema, et muidu individuaalse tahte ja maitse teostamisi ei takistetaks, kui see vähegi yhiskonna hääolu seisukohalt võimalik.

Inimese nimi pole mitte orgaaniliselt inimesega seot asi või omadus, nagu seda on juuste värv, skeleti pikkus, vaimu omadused. Nimi on midagi välist, juhuslikku, nagu riided, mida inimene kannab. Ometi on nimest teht seesugune asi, mis inimene juba sündimise fakti läbi omandab (liignimi) või mis talle varsi pärast sündimist teiste poolt antakse (ristinimi). Ja neid olude või teiste tahtel saadud nimesid peab ta säält pääle eluaja kuni surmatunnini kandma, sellest hoolimata ja selle järele kysimata, kas nad talle kohased on või mitte, kas ta nendega rahul on või mitte. Ykskõik, ebakohased, inetumad, labased, ta peab neid kandma, ta ei saa neist lahkuda, need on talle kui kustumata pitsirimärgid ta otsa ette põletet. Häda, kui need märgid vastumeelsed on. Siis peab ta eluotsani ja veel pärast surmagi neid kui mingisugust veidrust oma mälestuse kyljes kandma, millest võimatu on lahti saada. Riide võib inimene oma maitse järele valida, maja oma maitse järele lasta ehitada, naise oma maitse järele võtta — mis ometi on palju olulisemad, reaalsemad asjad, — ainult nime, seda paljast häälikute kõla, ei tohi, ei saa ta ise valida. See on, kui tõsiselt järele mõtelda, imelik, veider, naeruväärne. Veel enam:

*) Autori keel piutumata jäetud. Kirjutust vähe lühendatud, segamata tema mõtteid, olgugi, et albumi toimetus nendega igas kohas ei saa ühineda. See vägev individualismi värving, mille järele nimede muutmise isiku tujude peegelduseks võiks kujuneda (lk. 35), niisama eesti nime ümbervahetamine igasugusel „esteetilisel põhjusel“ (lk. 37, 38), sünnivad halvasti kokku selle objektiivse ja mehise tooniga, mida võõraste nimede muutmise nõudmise kohta tarvitatakse (lk. 36, 37).

see on pahandav, haavav, revolteeriv. See on pöörane ja lapsik isikliku vabaduse kitsendamine.

Nime valik peaks seepärast igayhele peaaegu niisama vaba olema kui riide värvi ja moe valimine (teatavad kitsendused välja arvat, millest allpool). Lapsed muidugi kyll ise ei saa endile nime võtta, vaid see antakse neile. Lapse põlves peab siis temale antud nimega leppima. Kuid teatavasse miinimum-ikka jõudnud — ytleme 14—16 eluaastast algades — olgu igalyhel õigus oma eesnime muuta, kui talle lapseas antu ei meeldi. Ja mitte yksi ristinime, vaid ka liignime. Ja mitte yksi yksainus kord, vaid ka teist korda, kolmat korda, yldse iga kord, kui olev nimi enam ei meeldi. Yldse oma nime (nii ees- kui liignime) võib igayks nii sagedasti muuta, kui ta igatahes tahab, kas või iga aasta uus nimi.

Aga siis tekib ju pöörane nime segadus ja anarhhia, öeldakse vist. Siiski seda tegelikult nii karta ei olegi. Kuigi teoorias ja põhimõtteliselt täieline nimevabadus tunnustet, paneb selle kuritarvitamisele tegelik elu ise tarvilised kitsendused ja piirid ette, ja samuti võib seadusandlikult teatavad juhtumused ette näha, kus nimevahetus või teatavate nimete võtmine keeldud on.

Esiteks ei hakka keegi mõistlik inimene kergesti nime vahetama, sest sageda nime vahetamisega teeks ta ennast naeruväärseks. Igayks juba katsub endale niisuguse nime leida, mis talle jäädavalt meeldiks. Päälegi ei ole juba seltskondliku läbikäimise ja tutvuskonna pärast otstarbekohane ja mõnus liig sagedasti nime vahetada, sest see tekitaks segadusi. Iseäranis tähtis on kindla nime alalhoidmine nendele, kelle huvides on laiadelle hulkadelle tuttav olla, nagu ärimehed, arstid, advokaadid, kirjanikud, kunstnikud, avalikud tegelased, partei juhud, poliitikamehed jne.

Nimemuutmise kuritarvitamist võiks õigusega kõige rohkem karta kelmide, roimarite, kuritegijate poolt, kel seega kerge võimalus avaneks „valemime“ all elada ja nii end politsei eest varjata. Seepärast näib isiku identifitseerimiseks kindel muutmatu nimi yks tarvilistest abinõudest olevat. Kuid üks või isiku identifitseerimist nydtsel ajal ka teisel teel ja teiste abinõudega toimetada: igal isikul peavad ju olema oma „paberid“, pass, ja sääal võib siis olla ka tema politseiliselt õigeks tunnistet päevpilt ja poidla jälg yhes muude antropometriliste tundemärkidega. Päälegi soovitaksin veel yht abinõu isiku dokumentaarseks identifitseerimiseks: numbreid. Neid võib kombineerida tähtede ja rooma numbritega, nagu näit. automobiilidel, mis läbi mitte niigi suuri numberarvuseid tarvitades saaksid võimalikuks miljardid erikombinatsioonid. Muidugi ei ole mõeldud, et inimesi kunagi hakataks nende numbrite järele kutsuma, era- või avalikus elus; sääal jäävad muidugi tarvitusele sõnalised nimed, juba sellepärast, et neid kergem on meeles pidada. Numbrid aga võiksid olla ainult dokumentidel isikute identifitseerimise otstarbel, sest et nimed oma kerge vahetusvõimaluse tõttu ses suhtes siis mitte enam ei oleks nii kindlaks abinõuks.

Meil Eestis on praegu ka nimede muutmise asi päevakorral. On soovida, et see sünniks massiliselt, hulga viisi. Selle paremust on juba ajalehis seletet.

Muudetavate nimede all on mõeldud küll ainuüksi võõrakeelseid perekonnanimesid (liignimesid), kuna eesnimed (ristinimed) esialgu peavad endiseks jääma, ehk küll mõnelt poolt mõeldakse valitsusele esineda ettepanekuga, et ka ristinimede muutmise saaks lubatavaks ja võimalikuks.

Vaatleme esiti liignimede muutmise kysimust.

Suur hulk eestlasi Eesti Vabariigis peaksid oma nimed muutma ja seda kõigepäält rahvuslisel põhjusel.

Eestlaste hulgas on väga palju neid, kel on saksa nimed, kõiksugu -berg, -baum, -son, -thal, -wald lõpulised või mingisugused muud saksa sõnad. See tuli sellest, et nimede andmise ajal sellekohased asutused sakslaste käes olid, ja need siis oma talupoegadele saksastamise otstarbel saksa nimed panid. Päälegi kõik eestlased tol ajal, kes kuidagi talupoja seisusest välja said, omandasid häämeelega saksa liignime. Eesti liignimega harit inimene — arst, pastor, advokaat, keskkooliõpetaja, isegi köster, linna käsitöeline, rätsepp, kingsepp, maaler jne. — oli tol ajal seltskondlik võimatus, otse ebaviisakus, mis seltskonnas, kus ta kandja liikus, oleks piinlikkuse tunnet äratanud. Seepärast pyytigi eesti nimest, kui see enne juhtus olema, vabastada või vabaneda. Astus keegi eesti nimega talupoiss linna kooli, siis muudeti ta eesti nimi kohe saksakeelseks, sest esimene oleks olnud piinlik kuulda; läks keegi teine eesti nimega talupoiss maalt linna „hantvärgiks“ õppima, siis samuti „desestoniseeriti“ ta nimi. See „desestoniseerimine“ seisis vahel mõne saksa lõpu liitmisel eesti nimele: Pichelbaum, Avikson, Võsüberg, vahel eesti sõna rohkes moonutamises Maasik — Masing, Ader — Aders (loe: aaders), Nõgu — Neggo, mõnikord lihtsalt ebaeestilises ortograafias ja hääldamises Karro (= Karu), Arro (= Aru) jne.

Kuid on ka neid eestlasi kyllalt, kelle esiisale algusest saadik liignimede panemise ajal saksakeelne nimi anti: Weinberg, Apfelbaum, Michelson, Kopf jne.

Mitmete pojad ja pojapojad olid selle juhtumusega vist pärast väga rahul.

Kuid meil pole syndind eestlasil mitte yksi saksa nimesid, vaid tuleb ette ka — ehk küll kaugelt harvemini — vene nimesid.

Kõik need võõrakeelsed ja võõramaigulised nimed peaksid nende omanikud eestikeeliste ja eestikõlaliste vastu ymber vahetama, ja seda nimelt eeltähendet rahvuslikul põhjusel. Kui keelel on rahvuse elus nii suur ja otse määrav tähtsus — ilma keeleta yhtki rahvust —, siis on seda teataval määral ka nimedel, kui keelelisel elemendil. Oleks ju imelik ja ebaloogiline ja paradoksaalne nähtus, kui mingil rahvusel oleksid ta nimed võõrakeelsed, näituseks venelastel saksa või sakslastel vene nimed. See

oleks otse naljakas ja veider. Samuti veider on see, et eestlasil on nii palju saksa nimesid. Et selle nähtuse veidrust nii ei tunta, tuleb sellest, et me sellega juba väga harjunud oleme. See veidrus torkab palju enam silma vene nimede juures, sest et need eestlasil juba haruldasemad on.

Võõrakeeliste nimede asemelle omakeeliste võtmine on rahvuslikult seisukohalt õigustet ja soovitatav kahe sugusel põhjusel: objektiivsel ja subjektiivsel. Objektiivne põhjus seisab ses, et omakeelne nimi juba väliselt toonitab isiku kuuluvust teatavasse rahvusse. Niisugusel korral on raskem oma rahvust salata ja võõra rahva sekka pyyda sulada. Nimede eestistamine oleks seega teatav rahvuspoliitiline abinõu ymberrahvustamise vastu. Seda peaks riigipoliitika tingimata pyydma kasutada. Seega oleks oodata, et riigivalitsus nimede muutmise asja kõigi tal käepärast olevate abinõudega toetaks ja edendaks. Kui ta seda ei tee, siis on rahvuspoliitiline kылg ja arusaamine meie valitsusel nõrk.

Kuid veel enam peaks nime eestistamisele viima igayhe juures subjektiivne motiiv: igayhe isiklik rahvustunne, mis aru saab, et eestlasel loomulikult peab olema eesti nimi ja et eesti nimi on ka üks eestlase rahvuslikest atribuutidest ja et kui tahetakse oma rahvuse eest seista, siis ei pea samaltki poolt kasutamata jätma vähematki abinõu, mis rahvuse olemasolu aitab kindlustada.

Niisuguste nimede arv, mida rahvuslikul põhjusel tuleks muuta, on meil Eestis kaunis suur. Kuid muudetavate nimede arv suureneb veel märksa, kui nende juure ka veel need nimed arvame, mis esteetilisel põhjusel tuleks muuta. On olemas nimelt terve rida inetumaid nimesid. Inetumate nimede hulka tuleb lugeda kõige päält kõiksugu ebaviisakad ja ropud sõnad, mida kылg harva aga ometi ette tuleb*). Niisugused nimed tuleks otse sunniviisil lasta muuta. Kuid siin on sundust kõige vähem vaja, sest et selle nimekategoria juures on omanikud ise need, kes kõige enam oma nime muuta ihkavad.

Edesi tuleks hoida niisuguste inetute nimede eest, milledeks on kõiksugu vähem suursuguseks peetud loomade või asjade nimetused, näit. mõnede loomade nimed nagu Lehm, Vasikas, Oinas jne., või Piip, Pytt, Puss, Luud, Toru, Torupill jne., või ka veidrad yhendused: Äitea, Poleyhtid, Valgehobustekoppel, Sarvik, Halliviguriauk jne. Halvad nimed on ka niisugust omadust tähendavad sõnad, mis nime kandja iseloomuga võivad naljakalt vastolus olla: Tasane (aga kui ta on väga rahutuma ja ägeda iseloomuga), Lahke (aga kui ta on ysna tige), Tarkpea (aga kui ta on selle vastand), Armulik (aga kui ta seda sugugi pole) jne., samuti Sõbralik, Õnnelik, Ilus, Mõistlik, Tugev jne. Nimelt on soovitatav, et nimi inimest mingi kindla omadusega ei seoks, vaid oleks võimalikult neutraalne, yldine, iga-

*) Yks ametnik jutustas mulle, et keegi, kes ennast meldima tulnud, oma nime ainult salaja sosistades, kätt suu ees hoides, julgend ytelda.

yhele kohane. Selleks on muidugi kohasemad puude ja maakohtade nimed (Tammik, Lepik, Kallas, Kaljurand, Hiiesalu, Jõeäär, Luhaäär jne.). Seda laadi nimed on minu arvates kõige kohasemad ja ilusamad, seepärast tuleks just nende taolisi rohkesti moodustada ja võtta.

Inetumaiks teataval määral peaksin ka suurt hulka yhesilbilisi nimesid, nimelt niisuguseid, millede lyhikesele vokaalile järgneb pikk konsonant või kaksikkonsonant: Kipp, Köpp, Kukk, Pukk, Tiks, Täks, Pliks, Plaks, Plöks, Päts, Täts, Keps, Teps, Neps jne. Neis on juba kõlaliselt midagi kuiva, labast, naljakat. Seda pahem, kui selle kõlalise inetuse lisaks astub veel labane tähendus: Sukk, Supp, Käkk, Topp, Korts, Plärts jne.

Muidugi inetumate nimedega harjub, nii et me viimati seejuures ta sõnalist ja kõlalist tähendust nagu enam ei märkagi, vaid selle all ainult teda kandjat isikut ette kujutame. Kuid mis tarvis inimeselt seda äraharjumise vaeva nõuda? Paremp oleks, kui ka nimi algusest saadik meeldiv või vähemalt erapooletu oleks. Päälegi on nimesid, mille inetus ja veider maik ka harjumise läbi ei kao.

Seepärast on soovitatav, et nimed valitaks ilusad, kahe- või kolme- või neljasilbilised (viimased siis kahest sõnast kokkuliidetud); veel pikemad — viie-, kuue- või rohkem-silbilised — hakkavad jälle veidraina tunduma, päälegi ei oleks neid nende pikkuse pärast mõnus ja praktiline tarvitada.

Siiamaani oli kysimus liignimede (perekonnanimede) muutmisest ja selleks kutsutaksegi nyüd valitsuse nõusolekul inimesi yles ja soovitakse, et see kujuneks suureks massiliseks liikumiseks, nagu see a. 1906 oli Soomes, kus yhe aasta sees enam kui 100,000 isikut oma nimed muutsid. Aga kuidas on lugu ees- ehk ristinimede muutmisega? Kas seegi on soovitatav ja lubatud? Kuuldavasti ei lubatavat seda esialgu mitte, kyll olevat aga kavatsus seesuguse ettepanekuga valitsusele esineda, et seegi võimalikuks tehtaks. See oleks loogiline ja õiglane. Sest kui lubatakse perekonnanime muuta, miks siis ei tohiks ka oma sennist ristinime vahetada uue vastu, kui keegi seda tahab? Muidugi ei ole selleks mitte nii palju põhjust, ei rahvuslikku ega esteetilist, kui liignimede alal. Ristinimed on ristiusku Euroopa rahvail suurelt osalt yhised, eriti need, mis heebrea või greeka- rooma algupära, kuigi iga rahva keeles enamasti veidi modifitseeritud ja natsionaliseeritud. Kuid siingi tuleks meil edendada teataval määral rahvuslikku kalduvust, s. o. eestipäraste ristinimede astumist võõrapäraste asemelle ja kõrvale, juba suurema mitmekesisuse saavutamiseks. Soomes on selles suhtes palju kaugemalle jõutud: sääl on juba õige laialt tarvitusele tulnud terve rida soomepäraseid ristinimesid, nagu Toivo (tähendus: lootus), Onni (täht. õnn), Armas jne. — kõik meesterahva nimed, ja Tyyni (tähend. vaikne), Hilja (tähend. vaikne), Lembi (tähend. armastus) jne. — naisterahva nimed. Meil on Dr. O. Kallas välja annud raamatukese, päälkirjaga „Sada kakskümmend uut ristinime“, kus ta suure hulga eestipärasteid ja

eesti sõnust moodustet nimesid tarvituseks ette paneb. Säält võivad soovijad enestelle leida mõnegi õige ilusa ja kohase eesti nime. Kuid sellega ei ole kuidagi tahet öelda, et sennised rahvusvahelised ristnimed nagu Peeter, Jakob, Kaarel või Karl jne. — Juuli, Maria, Helene jne. peaks hoopis kõrvale jäetama. Needki on ilusad ja võivad jääda. Ainult valitsegu nende omandamises isiklik vabadus. Võib juhtuda, et antud ristinimi ei meeldi, et inimene sellega rahul ei ole, või see nimi ei ole oma tähenduse poolest sugugi mitte tema kohane. Näituseks ta nimi on Andres („vahva“), aga ta on argliku iseloomuga; ta nimi on Kristjan („kristlane“), aga ta on ateist; teda hyytakse Augustiks („ylev, majesteetlik“), aga ta on kõike muud kui majesteetlik; ta nimeks on pandud Regina („kuninganna“), aga tal pole midagi kuninglikku, otse vastupidi —; ta nimi on Soofia („tarkus“), aga ta on pigem selle vastandi kehastus jne. Niisugusel korral oleks nimi inimesele nagu pilkeks antud. Enamasti ei võta nime andjad nime tähendust sugugi arvesse, mida nad ei tunnegi, vaid valivad ainult nime kõla järele. Päälegi aga on väikselle lapsele nime andes võimatu ette teada, kas tast ka nime kohane inimene kasvab.

Seepärast peaks seadus välja antama, mille järele igal inimesel teatavast east, ytleme viieteistkymnest eluaastast algades, õigus on oma eesnime muuta (kusjuures ka endise, lapsepõlves antud nime võib jätta, aga teisena, kõrvalisena nimena), ja seda mitte see üks kord, vaid ka pärastises eas iga kord uuesti, kui ta enam oma nimega rahul pole, vaid uut soovib. Muidugi võib seadusandlikult teatava minimum-aja kindlaks määrata, mis peab eelmise nime kinnitamisest saadik mööda läind olema, enne kui võib talle uus nimi kinnitet saada. Sest siin on ikka kysimus ametlikust nimemuutusest, mis seaduslikult kinnitet ja mis ametlikult maksev. Muidugi võib igayks oma eraelus ja tuttavate keskel end nii kutsuda lasta, kuidas ta ise tahab, ja nii sagedasti oma nime vahetada, kui syda soovib. Siiski siin liialeminemist ja tujudelle voliandmist suurt karta ei ole, sest et tegeliku elu vajadused ise sellele piirid panevad ja inimeste huvides harilikult ei ole sagedasti või yldse oma nimesid muuta. Seda saab tehtama ikkagi tõsiste ja mõjuvate järelekaalumiste järele, kui tõesti kuidagi enam ei taheta oma sennist nime kanda.

Tähtsam aga kui ristinimede, on meil esialgu perekonnanimede muutmise. See on meil, nagu ylemal seletet, suur rahvusliku tähtsusega kysimus. Selle tagajärjed saavad omast kohast olema teatavaks tundemärgiks, kas meie rahva seas tõsist rahvustunnet on ja selget arusaamist rahvusliku elu ja kultuuri kohta ta väiksemaiski kysimisis.

Soovitav on, nagu eel tähendasime, et nimede muutmise synniks hulgaliselt. Selleks aga on vaja, et silmapaistvamad isikud hulkadelle eeskuju annaksid. See tähendab, kõik need meie poliitikamehed, avalikud tegelased, tuntud kirjanikud, ajakirjanikud, kunstnikud, teadlased, kel võõrapärased nimed, võtku lähemal ajal nende asemelle või vähemalt esialgu nende kõrvale eestipärased uued nimed. Nende antav eeskuju leiaks

laiemate ringkondade poolt kahtlemata järeletegemist. Nii oli see ka Ungaris ja Soomes. Kui seda meil ei tehta, või liig vähe, siis on see tõenduseks, et meil Eesti asja ikkagi veel kyllalt tõsiselt ei võeta. Sest just tõsise, sygava rahvustunde juures on ka niisugused välised asjad kui nimed ka tähtsad. Õigupoolest ei olegi nimed nii välised ja juhuslikud, vaid on üks osake sellest yldisest välisest kultuuri illest, mille on tekitand ja moodustand sygavamad yldised tegurid, aja olud ja hingeelu.

Seepärast muutku oma nimi igayks, kel seks on põhjust, ja muutku julgesti, kõhelemata. Sellega antakse ka teistele hääd eeskuju.

Joh. Aavik.

KA RISTINIMED EESTILISEMAKS!

Meil ei tuleks leppida mitte üksnes perekonnanimede eestistamisega, vaid ka eesnimed peaksid meil olema omapärasemad. Seni kui ristinimede vahetamine veel seaduses lubatud pole (sellekohase uue seaduse eelnõu on juba Riigikogusse antud), tuleb igal rahvusliselt mõtleval ja talitaval eestlasel hoolt kanda, et ristimisel lastele enam võõrakõlalisi nimesid ei antaks. Kadugu igasugused Rudolfid, Haraldid, Albrechtid, Siegfriedid, Richardid, Ernestined, Elfrieded, Miraldaq ja Rosalied! Missugused oleksid aga need Eesti nimed? Vanu, muistseid Eesti nimesid on meil ju õige pisut teada: Ihameel, Lembit, Sulev, vahest ka Endel. Ka Juta, Salme ja Linda on peetud endiseks päranduseks. Neist oleks aga valikuks vähe. Tuleks uusi otsida. Kõige pealt esineks siin võimalus teatavaid omadusnimetusi ristinimedeks tarvitada nagu: Aitlik, Maadlik, Sirgev, Uures, Mallis jne., ehk jälle mõistete, elajate, taimede jne. nimetusi nagu Ago, Lemming, Eller, Kaja, Marja jne. (vaata: O. Kallas, Sadakakskümmend uut ristinime, Ill trükk). Kuid tarvituseks elustada tuleks ka seesuguseid meie talurahva vanemal põlvel veel esinevaid nimesid nagu Jüri, Pärt, Tõnu, Tõnis; Mai, Anu, Made, Kai, Maret j. t., mis, tõsi küll, muiste võõrsilt (rootslastelt, sakslastelt) lainatud, mis aga aegade jooksul eestlaste kõnes muutunud, eesti keele hääliknõuete järgi mугanenud, seega meile omaseks saanud. Neist leidub pikem nimestik ülemal tähendatud O. Kallase raamatus. (Ka sellest uute nimede registrist, mida Emakeele Selts kokku seab, võiks arvatavasti suure hulga sõnu ristinimedeks välja valida). Kuid lisan siia täienduseks veel rea nimesid, mida mitmes kodumaa nurgas vanemalt rahvalt kuulnud, kuid Kallase broshüüris puuduvad:

1. Naisterahvastel: Eed (om. Eedu), Els (või Ells), Eetla, Iisa, Jaana, Juula, Kaa (= Kadri), Kädi, Kärt (om. Kärda), Leenu, Liilu, Liis (om. Liisu), Liisa, Lill, Lutsi, Mádlena (rõhk esimesel silbil, e lühike), Mare, Mari, Miina, Pille, Rael, Reet (om. Reedu), Riina, Risti (loe: rissti), Ruudu.

2. Meesterahvastel: Ado (loe nagu kirjutatud: lühike a!), Ain, Andres, Ann (om. Anni), Annus, Arvi, Asmus, Enn, Joop (om. Joobi), Joost (om. Joosti), Juhan, Jurnas, Jüri, Kaali (a kolmandas vältes!), Kaarel, Käärt (om. Käärdi), Kusta, Kustas, Laas, Laurits ehk Laarits (om. -a), Larats, Leemet, Matis, Matjus, Maunus, Mihkel, Nigul, Niilas, Ott (om. Oti), Päärn ehk Pärn, Pärt, Proomut ehk Proomet, Rasmus, Rein, Samel, Sammul, Tähve (loe: Tähhve!), Tiidrek, Tiit (om. Tiidu), Tohver, Tõnis, Tõnts (om. -u), Tõnn (om. Tõnne), Villem.

Elustagem uuesti need külarahva ristinimed!

A. Saareste (Saaberik).

EESTI PEREKONNANIMEDE KIRJUTAMISEST.

Meil on kultuurilisrahvuslikuks päevaküsimuseks saanud võõrakeelsete perekonnanimede hulgaline muutmine eestilisteks. Kui aga kord perekonnanimede küsimus täie tõsidusega päevakorda võetud, siis tuleks nõuda igalt, niihästi muudetud kui ka muutmata jäänud nimelt keeleliselt korrekti ilmet.

Keeleliselt korrekt ilme oleneb sõna ortograafiliselt õieti kirjutamisest. Ja nagu rahvuskultuuriliselt seisukohalt on täiesti põhjendatav nõue: võõrakeelsete perekonnanimede asemele võetagu eestilised, nõndasama on keele kultuuri seisukohalt õigustatud nõue: kui on juba kord nimeks eestikeelne sõna, siis kirjutatagu seda ka ortograafiliseltki eestiliselt ja õieti; ühenduses nimede eestistamisega käigu ka väline, vormiline reform!

Kuid siin pörkame meie väga lihtsale, ometi aga meie oludes ka väga teravale küsimusele, mis puudutab meist nii mõndagi, kes kannab eestikeelset nime: kuidas kirjutada oma nime?! Õieti ei tohiks niisugust küsimust küll ollagi — liig koomiline tundub ta, sest loomulikult kirjutatakse iga sõna, kui see ka nimegi väljendaks, nii, nagu seda näitab õigekirjutuse sõnaraamat — sõna tähendus ei tohi ju ometi mõõduandev olla ta transskribeerimisel, sõna kirjutatakse ühte viisi ikka, hoolimata sellest, kas tähendatakse temaga mõnd asja või inimese nime. Ja uute nimede võtjad peaksidki sellest küsimusest üsna kergesti üle saama, aga likvideeritud sellega pole küsimus siiski veel mitte, sest ta puudutab veel neid nimesid, mis jäävad põhimõttelikult muutmata. Sest ei leidu ju meil siamaani ainult võõrakeelseid perekonnanimesid, vaid paljudel on juba nii kui nii eestikeelne nimi, mis võiks siis sisuliselt niisuguseks jääda, aga just oma välise kuju poolest on muudetav, veel õigemini öeldud — parandatav.

Siis, kui eestlased ise ei mõistnud üleüldse veel kirjutadagi, aastat 100 ja 300 tagasi, siis oli aeg, kus eesti keelt kirjalikult kultiveerisid ainult saksa soost maarahva valgustajad, ja need kirjutasid õieti ainult eestikeelsete sõnadega väljendatud saksa keelt. Loomulikult maksid siis nende juures ka saksa keele toleaegsed ortograafia seadused. Sellest saksa orjusest — transskriptsioonis vähemalt — oleme meie nüüd ammu juba vabanenud: ammu ei kirjuta meie enam „ärta võtta pahha sanna kulutada“, aga nimesse on see vanaaegne, see eel-eestiline kirjutamisviis paljudel püsima jäänud, ja nad ei taha ega taha sellest kuidagi viisi loobuda!

Õieti kirjutati ju perekonnanime panemise ajal kõikide nimed vanaaegses transskriptsioonis — Karro, Varres jne. Ühed on nüüd jäänudki selleaegse kirjutamisviisi juurde püsima tänapäevani, teistel oli keelelise korrektsuse tunne õrnem — nad ühtlustasid oma nime kirjutuse normaalkirjutusviisiga ja kirjutasid Vares, Karu, ja kolmandate psüühika sundis isalt päritud Varese ja Karu uuesti Varres'eks ja Karro'ks muutma. Ja nõnda tuleb meil praegu rehkendada kõigi kolme liigiga. Teisele liigile ei ole ette heita midagi, seda enam aga esimesele ja kolmandale.

Esimesesse liiki kuuluksid siis need konservatiivsed hinged, kes on lihtsalt oma nimed niisugustena juba pärinud ja ei taha nüüd ainult enam loobuda traditsionaalseks saanud kirjutamisviisist, väites, et nime juures on iga täht, on iga keeleline vigagi puudutamata pühadus, väites edasi, et niisugustena on nimed juba sanktsioneeritud kirikuraamatuis ja muis ametlikudes dokumentides ja et sääli ei tohi parandada enam midagi. Põhjenduse lükkavad kohe ümber teised, kes oma nime on julgenud ja julgevad normaalselt kirjutada, ilma et seadus seda keelaks või sellest tekiks teab mis segadusi. Päälegi uuendatakse ju meil teatavasti aegajalt ametlikke hingekirju, nii et oleks kerge võimalus sääligi oma nime normaalkirjutusviisis sanktsioneerida. Tahaks õieti teha radikaalse ettepaneku: niihästi kõik Eesti omavalitsusasutused kui ka kirikõpetajad kirjutagu esimesel hingekirjade uuendusel kõik eestikeelsed perekonnanimed praeguses normaalkirjutusviisis, mis kindlaks tehtud Eesti Õigekirjutuse Sõnaraamatus, ja teatagu ametlikult, et jätavad nimed muutmata kujul vanaaegsesse transskriptsiooni püsima ainult omaniku isiklikul nõudel. Igatahes aga ei põhjendaks ja ei õigustaks ametlik kiri ja traditsioon iganenud ja täis vigu nimede kirjutamisviisi mitte.

Kuid nagu tähendatud, on meil palju veel isegi neid, kes isalt oma nime küll normaaltransskriptsioonis pärinud, selle aga ise jälle tundmatu- seni ära moonutanud. Praegugi peab konstateerima meil laialist tungi ja isegi moodi edvistada pentsiku nimede kirjutamisviisiga: torust sünnib perekonnanimi Torro, mõrust Mõrro, kamast Kamma, talust Tallo jne. Ei julge kuidagi oletada teab kui suurt hingelist intelligentsi ja sisemist kultuuri inimestel, kes oma nimesid nõndaviisi teadlikult moonutavad. Teatavad vabandavad põhjused oleksid traditsionaalset, arkaistilist kirjutusviisi alal hoida, kuid kahjuks ei mängi need põhjused käesoleval korral enamasti mingit osa. Põhjuseks on ainult tahtmine oma talupojast suguvõsa jälgi kuidagi kinni katta, järelikult sama kadaklik püüdmine, mis eestikeelsete nimede saksastajatel. Ja see on halb, seda halvem, et ta just intelligentsi juures ilmsiks tuleb. Intelligents on kultuuri kandjaks. Niisugune kultuur aga, mille kandmine rahvusliku nime moonutusega algab, ei ole kandmise vääriline. Eesti kultuuril peavad teistsugused kandjad olema. See on nõue, mis praegune aeg kogu Eesti haritlaskonnale on toonud. Näidatagu ometi oma kultuurilikkust vähemalt sellega, et haritud eestlasena mõistetakse oma nimigi eesti keeles kirjutada!

Olgu lõpuks esitatud mõned üldised nõuded ja näited, mis aitaksid reguleerida perekonnanimede kirjutamist.

1. Meie esimene nõue on: nimi kirjutatagu nii, nagu teda hääldatakse; ja ümberpööratud: kirjutatud nimi näidaku ka kohe, kuidas teda hääldada! — Aga kuidas mõistaksime me hääldada näit. nime, mille tähtetest loeme „Rabbe“! Kirjutusviis osutab vanaaegset transskriptsiooni ja laseb oletada, et siin tegemist eesti sõna „rabadaga“. Kuid teine herra kirjutab küll „Rabe“, ei luba meid aga eesti rabeda pääle mõteldagi, vaid suurustab uhkelt, et siin tegemist saksa sõnaga Rabe, mille hääldamise eestlane transskribeeriks „Raabe“ näol. — Nii võime lõpuks sõna näha kolmel kujul, kuid kunagi ei mõista meie teda õieti hääldada!

2. Kadugu tähed, mis eesti aabitsale võõrad! kadugu samuti ka võõrad tähtede kombinatsioonid! Mitte: Kinck, Tick, C. Sitzka, Tatz, Puchk, Juchkam jne., vaid Kink, Tikk jne.

3. Vokaali lühiduse äramääramiseks mitte kaksikkonsonanti! Ühekordselt kirjutatud vokaal hääldatakse eesti keeli nii kui nii alati lühidalt. Sellepärast mitte Libbe, Rabba, Sibbul, Nuddi, Kodda, Sadde, Jõggi, Sugga, Vagga, Luhha, Kahho, Kuhhi, Rahamäggi, Kallames, Illus, Tulli, Kumma, Immelik, Kanna, Munna; Arro, Kerrem, Kurrik, Terras, Virro, Kissa, Pessa, Sussi, Kivvi, Savvi jne. jne.

4. Pikk vokaal märgitagu kirjas alati ja tingimata kahekordselt! Kuidas aga hääldada nimesid, nagu: Avik, Kalep, Kuse, Kämer, Kusik, Kivit, Mora, Naris, Pusep, Rosileht, Täker, Sapas jne.!

5. Kadugu kord ometi kirjaoskamatuses inetumad paljastajad kk, pp, tt ja andku maad k, p, t-le sõnus, nagu: Kikkas, Kukki, Tuppits, Leppik, Lattik, Rattas, Mättik, Mõttus.

6. Vaielda võiks, kuidas kirjutada liitsõnuse. Meil on rida-sepp lõpuliselt nimesid ja nende kirjutusviis on väga kirju: Puusepp, Puusep, Puussepp, Pussep, Pusep. Olgu nüüd kolme esimese kirjutusviisi valikus veel vabadus, kuid kaks viimast on juba igatahes lubamatud. Prof. Jõgever oma „Grammatika“ 1. andes soovib niisugustes liitsõnuses kirjutada ühekordselt lõpu -k ja -p, mis olekski vist kõige soovitam. Nii siis „rätsep“ eeskujul ka Pütsep, Ratassep, Kingissep, Müttrissep, järelikult ka Puussepp ja Tõllassep. Samuti: Suurtük, Kuldkep j. t. Olgu tähendatud, et sama küsimust pikemalt ja laiemal alal kui ainult nimeses, on harutanud ka meil Akadeemiline Emakeele Selts, ja samale seisukohale jõudnud.

Hoopis ise küsimus aga on, missugused õigused anda murrete hääldamisele. Kodukoha murde peegeldust nimes peaks küll lubama, enamgi veel — peaks otse kiitma ja soovitama. Päälegi oleks murdekuju ühtlustamine kirjakeelsega tihti kaunis raske, nagu näit. kohe suures lõuna-eestiliste nimede sarjas: Kahr, Kurel, Sõgel, Pettäi, Vigel j. t. Sellega

oleks iseenesestki õigustatud ka juba praegugi nii moes olev o tarvitamine järgsilpides, [niisama mitmed rahvakeeles ettetulevad lühendused (Ueda = Uuetoa, -ma = -maa, -so = -soo j. t.), küll aga võiksid kaduda igasugused Arrakud, Varrikud, Illused, mis ainult väga piiratud juhtumistel millegi murde pääle põhjenevad.

Üksik ei saa olla absoluutselt isoleeritud ümbrusest. Üksikul on sidemeid, on kohustusi teiste vastu. Isegi nimi pole ainult ta kandja enese asi, vaid sellestki on ka teised huvitatud. Küll olgu vaba igale nime konkreetne valik, aga iga konkreetne nimi peab siiski vastama üldistele põhimõtetelisele nõudeile, mis ühiselt üles seatud ja mis siis kohustavad igale vastava ühiskonna liikmele. Meil kõikidel on üks niisugune ühine üldine nõue: „eestlasele eesti nimi“, — ja kelle nimi sellele nõudele ei vasta, see peab, see on kohustatud ta muutma. Kohustus peaks tal seda kergem olema, et ta seda eesti kultuuri ja eesti keele nimel teeb.

Lihavõttel 1921.

Oskar Loorits.

KÜLALISE VÕRDLUS.

Kui Soome „Ülioppilaskunnan laulajat“ meid kevade oma külaskäiguga austasid, esines koori lugupeetud juht, mag. Heikki Klemetti, kes mitte ainult muusikamehena, vaid ka vana kultuurtegelasena tuttav öeldi olevat, siin paaril puhul sütitavate kõnedega, milledest iseäranis üks tähelepanu teenib. Kõneleja tuletas meelde Eesti muinast vabaduse aega, kus oma pärane kultuur, oma ühiskonnakorraga, oma kuningatega jne. hakkas võrsuma, kultuur, mis ajaloolaste kindla arvamise järele kõrgem oli kui vastaval ajal Soome oma. Ajaloo halastamata käik surus aga Eesti rahva peagi orjusesse, kuna Soome rahvale vabama arenemise tee lahti jäi, nõnda et tema oma lahetagusest vennast mõneski asjas ette jõudis. Jah, nõnda kaugele ette, et „ei maksa rääkidagi“, nagu sagedasti asja kohta arvatavat.

Kuid see olevat, tähendas kõneleja, osalt ainult vale arvamine. Teda ja tema kaaslasi olevat juba endiste Eesti sõitude puhul imestama pannud see raskuste all terveks ja puhtaks jäänud eesti juur, mis ootas ainult valguse tulekut, et endiseks vabaks puuks üles võrsuda. Ja sõites esimest korda vabasse Eestisse, peale seda kui ainult paar aastat vabaduse päike üle Eesti väljade on paistnud, täitvat soomlase rinda rõõmsalt üllatav, ülendav tunne. Rahvuslik ja nimelt puhasrahvuslik veri voolavat noore riigi soontes nii selgelt ja paljutootavalt, et soomlane mõnikord koguni aukartuses selle nähtuse ees seisatama jäävat. Ei olevat tarvis küsida, mis on riigi- ja rahvuskeeleks, ei olevat tarvis omakeelse kõrgema kultuurallika omandamiseks vabatahtlikku korjandust toime panna. Ja *Päts*, riigivanem*) — rahvuslik nimi, *Pöld*, ülikooli kõrgem ametnik — rahvuslik nimi, *Koppel*, ülikooli rektor — jälle rahvuslik nimi! Tõesti, tähendas kõneleja, on Eesti kultuur Soome omast jälle ühes tähtsas asjas ees, nagu ta tuhande

*) Praegune riigivanem Päts olevat paarikümne aasta eest, kui mag. Klemetti esimest korda oma üliõpilaslauljatega Tallinnas viibis, lauljate teejuhiks ja vaimustatud sõbraks olnud, olgugi, et soomlased alguses teda tema lipnikuülikonna pärast umbusaldusega vaadanud. Viimaks aga nii suure usaldusega, et mag. Klemetti tema nime, mis soome keeles 'ahju' tähendab, oma lauakõnes sümboolina tarvitanud: „Vennad, olge mureta. Teil tõmbab küll koldasti, aga teil on oma 'pätsid' — ahjud —, mis jõuavad ka külmade puhangute järele teie südamed soojaks kütta.“ Sellest mõistukõnест — ja vist ei puudunud ka varjamata sõnad — said ometi kuberneril valvajad aru, ja kõnelejale mõisteti sada rubla trahvi.

aasta eest üleüldse ees oli. Riigi tüüri juht, ülikooli esimesed mehed — juba nime poolest Soome hõimu meesteks tunda!

Nõnda Soome lauljate noorekas juht. Tema tähendas, et kõnet ei olevat tarvis tõlkida, sest ta juigenud ühisest õhtust need silmapilgud ainult oma kaaslastele kõnelemiseks tarvitada, et neid Eesti eeskujuga ja kõige paremate reisimälestustega uuele tegevusele kihutada kodumaal. Prof. Kettunen tõlkis ometi kõne mõne sõnaga eesti keelde. Seda oli ka tarvis, sest kõne annab vist meile ikkagi enam mõtlemist kui soomlastele.

Tõsi küll, pinnalt vaadates võib meie kultuuri omapärasust mõnes suhtes Soome omaga võrrelda ja isegi ette seada. Nii ka nimede asjus. Meil on oma *Pätsid*, *Põllud* ja *Koppelid* seal, kus Soomes vastavad rootsikeelsed nimed, millede kandjate kohta meil isegi seda teada ei ole, kas nad soome- või rootsimeelsed on, kas nende suguvõsa soome või rootsi rahvusest on võrsunud (näit. *Heikel*, ülikooli rektor — soome-rootsi nimisegu?). Kuid kauaks meil võrdlusvõimalust jätkub, enne kui *Strandmannid*, *Bachmannid*, *Sauerid*, *Bauerid*, *Köstnerid*, *Treffnerid* jne. vastu tulevad — mehed, kes küll oma auks loevad eestlased olla, kelledest aga vähemalt võõras, nime kuuldes, hoopis muud otsustab.

Aga veel tähtsam asi. Kus on meil see rahvustegelaste auvägi, kes võõrastest nimedest on vabanenud? *Koppeliks* ja *Põlluks* sündida ja jääda ei tähenda ometi meie ajal midagi aktiivset rahvusmeelsust, kuid *Snellman*'iks ja *Danielson*'iks sündida, aga *Virkkunen*'iks ja *Danielson-Kalmar*'iks saada (kuuldavasti Turu soomekeelse ülikooli rektori ja kuratori nimed) tähendab kindlasti seda, mille olemasolu meie ka oma meeste juures küll loodame, kuid mille kohta meil edaspidi veel tunnistusi ei ole.

Vist oligi viimaks ainult juhtumine see, mis külalisele nimede suhtes pidukõneks tänulikku võrdlusmaterjali pakkus. Lugesime ju hiljuti ajalehtedest, et Soome praegune valitsus — kogu valitsus! — paljalt soome nimedega meestest koos seisab. Ei ole tõesti tahtmist põhja vendadega nimede suhtes võistlusele astuda. Meil on ses asjas varemgi liig vähe õnne olnud. Või on ununenud mineva aasta rahvusvahelised Olümpia mängud, kus kogu ilma tähelepanu silmapilguks kahe nime peale oli juhitud: *Kolehmainen* — *Lossmann*. Viimase kohta teatasid Inglise lehed, ta olevat rootslane (miks just rootslane, mitte aga sakslane?), kuid ETA kinnitas, et mees eestlane on, ja ETA't peame ikka uskuma; ju ta on seda asjaomase või ta lähemate sõprade käest ise järele pärinud! Ja viimasel ajal on ajalehesõnumite järele *Klumberg* võrdlemata hiilgusega spordiilma horisonti ilmunud, väljamaal rekordisid lüües, kui ma mitte ei eksi samal alal, kus soomlane *Taipale* seni meistriks on olnud. Vist uus ilus paar järgmistel Olümpia mängudel. Klumbergi kohta olevat kuskil Rootsi lehes viisakas tähendus olnud: „baltlane“. ETA jällegi: „eestlane“. Mine tea, kas meie telegraaf-agentuur viimaks sihilikult liig Eesti kanti ei hoi.

Võistlust tuleb meil, las kasvame, Kaljuvalla meeste ja naistega veel paljugi pidada, kõrget võistlust küll spordi, küll teaduse, küll taide alal; vennalikku võistlust kõigepealt selles, kumb meist suuremal määral meie ühisele Eesti-Soome hõimule iselaadilist kultuurvara ja eraldi seda, mis meil kummalgil omapärast on, inimkonna hariduseaitade rikastuseks suudab kanda. Viimane on see võistlusväli, mida puudutas ka Soome külalise võrdlus. Nagu nägime, puudub võrdlusel asjalik põhi, kuid ühte peame siiski heameelega mööndama: eeltingimused meie armsa Eesti kujundamiseks eht helmekeseks soome-ugri rahvaste vöös on kõige soodsamad. Kui see teadmine ainult kohustaks meie hulgas igaühte — sest meid ei ole ju palju!

V. Eestivere.

KIRI LAHE TAGANT.

Armas Veli!)*

Küsid minult väikest mälestuskirjutust nimede soomestamise aegadelt, kus üliõpilaspõlves mööda kodukihelkonda õhutusteekonnal hulkusin — olevat samasugune ajajärk Eestiski kätte jõudnud. Ei tea, kas sellest meie asjast maksab võõrsil kõnelda, sest midagi eeskujulikku ses ju ei olnud ega välja tulnud, kui mitte kogu toimingut ainult seemneks arvata, millest tulevikus, ühes eesoleva üleüldise tõusuga, midagi veel peab üles võrsuma. Kuid soojad on need mälestused küllalt, et neid kas või oma vahelgi meelde tuletada.

Mäletad neid aegu 1905 järele, kus ärkamise ja vaimustuse tuulang üle meie rahva ja muidugi kõigepäält üle valgemuitsiliste süttiva hulga käis! Neid koosolekuid, küll osakondades, küll üliõpilaskonnas, küll üliõpilaste parteiühinguis! Seda meeoleolu võis vahest võrrelda meie rahva kevadega, kus haritlaskond — ükskõik kas soome või rootsi algupära — rahvuslise ärkamise koidikul Snellman'i, Yrjö Koskise j. t. juhatusel isamaa selgunud mõiste üles leidis, või hilisema ajajärguga, kus soomekeelne luuletaja samale isamaale ilma liialdamata võis laulda:

Sinua, äiti, kultainen ja kallis, (Sinule, ema, kullake ja kallis,
Sinua k a i k k i työmme tarkoittaa! Sinule saagu k ö i k me elu töö),

ajajärguga, kus „rahva sekka“ tunnussõnana hakkas kõlama ja kus m. s. need kunstnikud, kes praegu ilmakuulsuse omandanud (Sibelius, Gallen-Kallela, Pekka Halonen, Aho, Leino j. t.) Idasooe tagamaid, iseäranis Karjalat, niisama tähtsaiks kunsti-õpireiside kohtadeks kuulusid kui Pariisi.

1905 sündmustele järgnevad meeoleolu tumestasid ometi, nagu igapähele meeles, ägedad erakonnatülid. Aga eks nendelgi olnud oma hää külg, ka noorte pääle, nimelt see lapsik usk, et ainult minu erakond on see, kes meie armsa isamaa tuleviku kindlustab ja et selle kasuks töötamine on otse isamaaline töö. Juurde tuli veel arvamine, et teise erakonna soomemeelsus ei ole küllalt kindel, ja nimelt kahtlustasid mõlemad tähtsamad kodanlised soome erakonnad selles teineteist, õhutades niimoodi võistlusele ka sel alal. Idealismi tõusmine peegeldus omal viisil ka õpingute valikus, sest rahvusliste ainete — soome keele ja sugukeelte, rahvaluule, kodumaa ajaloo j. t. — õppimine ülikoolis võttis hoogu, hoolimata neist vähem avatlevaist väljavaadetest, mis need ained majandusliselt pakkusid. Ja huvitav on tagant järele konstateerida, et nimelt need, kes oma aadetes vahel ka nagu „kainuse kaotasid“ ja oma õpingute kõrval palju aega puht-aatelistele harrastustele jagasid, ometi elus kõige paremini läbi on lõõnud: nende energia-allikas on selle tõttu tugevam olnud, kuna aateline ilmavaade neid paremini on kaitsnud hädaohtude eest, kuhu nii mitmedki „reaalse elu“ mehed on uppunud.

Aga pidin ju nimede soomestamisest midagi jutustama. Eks seegi ole ühenduses eelmisega, sest ta oli ainult isamaalise meeoleolu loomulikuks viljaks. Üliõpilaste elus mõjus ta pehmendavalt erakonnatülide pääle, sest sel pinnal võisid ju kõik soomemeelsed ühineda.

*) Emakeele Seltsi esimehele adresseeritud.

Aukartuses mäletan neid üliõpilasi, kes Arvi Kemiläisega eesotsas kuni hilissuveni Helsingi jäid ilma palgata kantseleitööd tegema, et kirjalikke juhtnööre anda ja alati juurdevoolavaid nimedemuutusi korraldada. Mina isiklikult, isekam ja vähem leekiva iseloomuga, ei võtnud Helsingisse jäämise ettepanekut kuuldagi, lubasin aga oma südametunnistuse rahuldamiseks koduümbruskonna keskel katsuda asja kasuks midagi teha. Ei aimanudki ma siis, kui sisurikkaks said need paar nädalat, mis nimetatud otstarbel lihtrahva hulgas tõesti mööda saatsin. Oleksin praegi palju vaesem ilma nende mälestusteta.

Asja vormiline külg kujunes õige lihtsaks. Tundsin lapsepõlvest saadik hulga võõra nime kandjaid, ja kirikuraamatutest otsisin teised üles (minu kihelkonnas on iseäranis rohkesti rootsi herrasmajasid olnud, mis oma rentnikke ja teenijaid omal ajal olid ümber ristitud). Oma misjonitöö ühendasin avalikkude ettekannetega, millede kohta pühapäeval „kirikumäel“ kuulutuse läbi teada andsin. Suvisest ajast hoolimata oli ettekandetuba — seks oli valitud enamasti millegi talumaja peretuba — kuulajaid täis. Ettekannete aineks oli soomluse ajalugu ja mottoks tuntud esivõitleja Arvidsoni sõnad: „Rootslased me ei ole, venelasteks me ei saa, järelikult oleme soomlased.“ Huvitav ja sagedasti üllatav oli ettekande mõju nende tõsiste maameeste päale, kellede tundeelu öeldakse nii tuim olevat. Läbirääkimised tekkisid nagu iseenesest, ja juuresolijatest hakkasid rootsi nimede kandjad oma olukorda ise harutama. Üks silmapilk on niisuguselt koosolekult igaveseks meelde sööbunud. Umbes viiekümne-aastane vanamees, rootsi nime kandja, istus sõnalausumata teistest natuke lahus, ja võis nagu arvata, et tema kogu asja kohta mõttes protesteerib. Viimaks tegigi keegi naaber talle sellekohase tähenduse, aga mehel oli kindel vastus valmis: „kui suuremad ja võõramad meie rahva asjale nii palju annud ja ohverdanud, ei saa minagi oma tühja nimega asja edenemisele vähemalt takistust teha, nii armas kui see nimi ja mu isa mälestus mulle ka on.“ Vanamehe habe nagu värahtas ja ta äigas käega üle näo. Ka toas midagi nagu värahtas, ja üliõpilasel lau taga kippus vägisi pisar silma. Kui armas, armas see rahvas! Iga kord, kui ma päälinna hiilguses neid „suuremaid“ näen ja kuulen, kes on „nii palju annud ja ohverdanud“, kelledest aga nii mitmedki midagi tähtsat, ja nimelt oma ebarahvuslise nime, ohverdamata on jätnud, tuleb mulle see liht vanamees meelde. Kas ta ei ole oma motiivide puhtuse poolest viimaks suurem neist suurtest? Ja arvad, kumb on neist minu südamele lähemal, kas see vanamees või need suured?

Enamasti tuli võõra nime kandjad kodust üles otsida, ja muutmise asi ei läinud iga kord sugugi libedasti. Nii kinnitas kord üks mees, tema vanaisa isa olla oma rootsi nime sõjamehena kangelastegude eest saanud, ja see olla tema suguvõsa parem mälestus. Seletasin, et selle õnnistuse osaliseks sai teatavasti iga sõjamees, nii kangelane kui argpüks, tol ajal, ja et nimi parem alandavaks mälestuseks võiks olla, aga miski ei aidanud. Trööstides ennast naabri sõnadega, et mees on „rumalate kirjas“, kihutasin oma jalgrattaga teise talu, paremaid kogemusi saama.

Ei puudunud ka nali, mis iseäranis nimede valikul nähtavale tuli. / Ses suhtes olin isegi halvasti ette valmistunud, sest puudusid küllalt kaalutud ettepanekud. „Seda nime ma küll ei võta — niisugust ei ole ju kellelgi, naeravad välja,“ kaebas keegi, kellele sündimiskoha läheduses oleva ojakese ilusat nime (Tuomipuro — Tooming-oja) soovitasin. Teine, kes samasuguse, aga fantaseeritud nime (Savisto) oli hääks kiitnud ja kellega olime asja lõpulikul korda seadnud, jooksis minu järele: „kuis pagan see nimi oligi, unustasin ära!“ Ja kolmandas kohas ilmus minu juurde üks tüse talusulane Reijonen, kel oma teada rootsi nimi oli ja kes nõusolekut avaldas seda muuta!

Aga see nali oli ainult kosutavaks vahepalaks. Tõsise asja üle aeti ülepää tõsist, kuigi pikka ja vahel ka vaidlevat juttu. Sellega jõudis tähtaeg kätte, enne kui kogu kihelkonnaga valmis sain: pidin saatma nimed, mida — lapsed kaasa arvatud — üle kahe saja oli kogunud, Kesктоimkonnale Helsingisse, et nad ühismuutusest mitte hiljaks ei oleks jäänud.

Mälestuste hulgast kerkib iseäranis soojalt esile see positiivne meelelaad ja püüd, mis mõne nimemuutja juures nähtavale tuli: soomestani oma nime, et nimest näha oleks, mida ma olen, mitte et näha oleks, mida ma ei ole. Kui tähtis õpetus nii minule kui mitmele teisele,

kelle patriootiliste tunnete hulka püüdsid end segada madalamad instinktid, ununeda, et meie tööd juhib armastus *oma* vastu, mitte võõra põlgamine.

Ei ole ülearune meelde tuletada ka seda tervendavat mõju, mis nimede soomestamisega käsikäes sammunud rahvuslise meele selgimisel ka rahva seast tõusnud intelligentsi päale oli, kes „esteetilistel põhjustel“ oma soomelise nime ilusama soome nime vastu oleksid võinud vahetada. Seda hakati hukka mõistma, välja arvatud juhtumised, kus nimi päris võimatu tähendusega oii. Hakati ka tagantjärele hukka mõistma neid vanemaid tegelasi, kellede hulgast ühelgi — praegu üks juhtivamaist meestest, nagu Sul vist meeles — sündant oli olnud koguni niisugusest nimest nagu *Karhu* (Karu) loobuda. Tõepoolest ongi sarnasel korral mõjuv osa kergemeelsusel, mis päale kauba kogu soomluse asjale kahjulik on: uus nimi on ikkagi enamasti ebaehtne — ilu otsimisel kaob ju reaalpõhi tihtigi alt ära — sellega maiku avaldades, et ta endise „kultuurilise“ rootsikeelse nime asemele on võetud. Ja kas meie keskel nii kui nii vähe narrisid on, kes arvavad, nagu ei suudaks Soome rahva rüüpest tõusnud mehed riigi- ja hariduselu ja ülepää oma rahva saatust juhtida!

Aga kardan, et liig kaua olen juba kõnelnud asjust, mis Sinule tuttavad, võõraile aga vahest vähese huvitusega. Kahjuks tunnen Eestit ja ta olusid veel vähe, et nime- muutmise kordamineku kohta, nagu soovisid, midagi ette kuulutama hakata, kuid otsustades kõigest sellest rõõmsalt üllatavast, mis viimaste aastate jooksul säält meie kõrvu on ulatanud, peaksime ka kõnesolevas asjas aina häid sõnumeid ootama; nimelt lubaks see — kui ma eemalt vaadates asja õieti olen hinnanud — iseteadlik, isamaa-armastusega ühinev rahvuslik ürgjõud, millega Eesti enese nii venelasest kui saksast vabaks on võidelnud, kui ka see, et intelligentsil nimede suhtes vist väga sügavaid traditsioone ja eelarvamisi ei ole, isegi seda loota, et kavatsetav ettevõtte viimaks hiilgavamalt läbi läheb kui Soomes. Üks on igatahes kindel: õnnestab asi hästi, siis tunneb sellest nagu ühisest võidust tõsist rõõmu kogu soomemeelne Soome, mis selle läbi ühe hoobiga Eestile lähemale on tõmmatud, kuna noorema venna tubli eeskuju ka siinpool Lahte uusi ja loodetavasti endisest vägevamaid laineid võiks sünnitada.

Lubad, et lõpuks Emakeele Seltsi kohta — natuke pehme, aga tõotav nimi — sõnakeelse lausun. Iseloomulik, et Selts, kes pääasjalikult eesti ja sugukeelte õppijad oma ümber kogunud, nimede rahvustamise vastu esimesena huvi tunneb ja seda edendama on asunud. Aine, millega teie selts tegutseb, juhatab ju ise meie hõimu sügavate sünnisõnade uurimisele. Tähelepanu oma töö vastu sünnitab iseenesest tähelepanu oma rahva vastu, isegi hõimurahvaste vastu. Eks nad olnud filoloogid, kes esimestena ja tugevamaid sidemeid meie ja sugurahvaste vahel sõlmitsevad? Küsiksin isegi, mille läbi on *Kreutzwald, Hurt, Eisen* j. t. meie juures oma rahva vastu lugupidamist äratanud aegadel, kus Eesti nimi meil alles pooltundmatu oli? Igatahes mitte arsti või kirikuõpetaja tegevuse läbi.

Need armsad filoloogid on enam-vähem idealistid igal pool, üks kõik, kas ühiskond suudab nende tööd hinnata või mitte. Eestilegi on õnneks antud juba elukutselisi rahvusliste teaduste uurijaid kasvatada. Jääme lootma kõige paremat. Ei ole viga, et ajutiselt ka kõrvalisemate asjade poole pöördakse, nagu käesoleval korral; see on ainult märgiks, et töömeeste meeleolu ülesannetele vastab: „Õige sepp peab oma paja suitsugi armastama“, et eeliteldud mõtet rahvusfiloloogi suhtest oma töösse vanasõnaga väljendada. Aga viimaks teen oma ühekülgsete võrdlustega teie ülikooli-noorsoo suuremale hulgale liiga, nagu see vaidluste korral vanasti üliõpilaste vahel viisiks oli. Teadagi on niisuguses asjas, eestilise Eesti sünnitamisel, üliõpilased teaduskondade päale vaatamata tegevusele asunud või asumas.

Südamlikult: jõudu tööle!
Helsingis 1. V. 21.

Vana sõber
„Academicus.“

NIMEDE VALIK JA SOETAMINE.

NIMEDE VALIK.

MIS PÖHIMÖTTE JÄRELE UUT NIME VALIDA.

1) Kui on teada, missugune eesti nimi oli tarvitusel enne võõra nime andmist, siis loomulikult valida see, isegi sel korral, kui ta kõlaliselt kõige meeldivam ei peaks olema; sellega kinnitatakse oma suguvõsajuured hulga sügavamale Eesti mulda. Enamasti puudus endisel ajal küll ametlik perekonna nimi, kuid talu nimes peitus — ja peitub ikka edasi — väga sagedasti see nimi, mis peremehe ja tema isade nimeks on olnud.

2) Selle talu nimi, kus on sündinud või kust perekond põlvneb, on järelikult perekonna nimeks väga soovitav.

3) Ka miski muu eestiline kohanimi lapsepõlve või sugukonna endiselt elumailt on perekonna nimeks õige sünnis. Sääljuures võib — vähemalt kui nimi väga üldine ja sellepärast hädaoht olemas, et ta korraga mitmele nimeks võiks saada — kohanime sündsals kombel teisendada. Näit. *Ahu* nime põhjal võib sünnitada *Ahula*, *Ahuvere*, *Ahuots* jne., *Himmaste* põhjal *Himmo*, *Himmossaar*, *Himmase* jne., *Hurmi* põhjal *Hurmik*, *Hurmikas*, *Hurmistu*, *Hurmjõe*, *Hurmsalu* jne., *Pühajärv* nime põhjal *Pühharv*, *Pühama*, *Pühamaa*, *Pühavee*, *Pühamäe*, *Pühasalu*, *Pühaorg*, *Pühandu*, *Pühasto*, *Pühastik* jne. (Võimalikkude lõppude kohta eraldi allpool). Ka kodu-maakond, -kihelkond, -vald, -alev või -küla võib perekonnanime aluseks olla, näit. (Läänemaa:) *Läänlane*, *Läänema*, *Lääneme*, *Saarlane*, *Hiiulane*, *Järvakas* või *Järvak*, *Tõroakas*, *Abjakas*, *Abjak*, *Saarepere*, *Rannahõim*, *Randkanna*, *Oandkunna*, *Neemlane* (*Neemelane*), *Neemvere*, *Neemeots*, *Vaoküla*, *Vaola*, *Vaolane* jne. Mõnikord sünnib hästi oma või oma isade koduküla, -valda, -kihelkonda, -maakonda või -linna järgmiselt oma nime külge kinni naelutada: *Vaostjüri*, *Vaostjürine*, *Orustlepik*, *Pühastmadise*, *Saarestjaagu*, *Toristjaani*, *Järvastmardi*, *Pärnustkaru*, *Paidest-savi* — kui mitte lihtsamalt: *Vaajüri*, *Orulepik*, *Saareaado* jne. läbi ei saa. Niisugune nime valik, kus kuidagi kodukoha-traditsioonid peegelduvad, on meeldivaks mälestusmärgiks veel tulevatele põlvedele, ja see „kolgapatriotism“, mida nõnda õhutatakse, on ilmsüütu ja ilus.

4) Miski murdeline joon nimes võib ka väga kenasti nimekandja sündimise kohtkonda meelde tuletada. Praegugi võib *u* asemel *o*-d näha mitmes nimes, enamasti lõunaeesilises, näit. *Reinomägi*, *Jüri-Aado*, *Virgo*

j. t. See annab nimede kujudele mõnikord soovivat vaheldust, ka siis, kui ta ei peaks just kodumurdegi kuju väljendama, näit. *Alotaga, Ahokas, Salosaar, Võidoma, Hansora, Hermoniidu* jne.

Julgem on juba ä, ü tarvitamine, aga harukordadel võiks vahest seegi lubatav olla: *Pühä, Pühänd, Sälüstvere* j. t. Ka lõunaesti *ds* läheb korda, näit. *Undse, Undsela, Undsevere* jne. Edasi võiks tüüp *Lulai* (nagu *Petai*) — iseäranis randlastele ja mõnele Viljandi murdekondsele — meeldivaks saada. Niisama näit. *Kahr* (= *Karu*), *Nähr* (= *Näri*), *Lagjaso* (= *Laiasoo, Laisoo*), *Naglavere* (= *Naelavere*), *Liinamäe* (= *Linnamäe*), *Männigo* (= *Männiku*), *Mõts* (= *Mets*) j. t. s.

5) *o* tarvitamine võib nimele ühtlasi millegi arkaistilise värvi anda. Soovi korral võib seda värvi saada ka mõne teise kadunud hääliku tarvitamisega, näit. lõpp-*n*: iga: *Soontaga, Järventaga, Kooljankangur, Karumpää, Jõenäär*. Niisama näit. *v* alalhoidmise läbi *o* ja *u* eel: *Toivut, Toivuste, Lõivuse, Palvõndu, Arvula* jne. Edasi *Härgamäe, Mägempää, Randaste, Sambas* jne. Need jooned, mis veel jäänuslikelt eesti murdeis ja kõige vanemas kirjakeeles kui ka kohanimede vanemais kujudes alal, lähendavad neid sagedasti eesti sugukeelte nimedele.

6) Võõra nime otsekohene ümberpanek on sagedasti kõige loomulikum. Väidetakse küll, et sedaviisi võib nimi liig kunstliku maigu omandada, ja mõnikord ongi asjalugu nõnda. Kuid võõra nime tekkimislugu nii Eestis kui mujal näitab tihtigi, et võõras nimi ise ka muud ei ole kui muistse rahvuslise nime ümberpanek. Hüüti meest näit. *Kaseks* („*Kase Jüri, Kase Peeter*“ jne.), siis sai temast *Birk*, *Mäest* sai *Berg*, *Pärnast* sai *Linde*, *Hundist* või *Soest* sai *Wulf*, *Rannamehest* või *Randlasest* sai *Strandmann*, *Kangrust* sai *Weber* jne. Ja olgugi, et võõra nime ümberpanek endise olukorra juurde pööramist iga kord mitte ei tähenda, on ta ometi lihtne ja mitmele nimeotsijale kõige meeleepärasem.

7) On arusaadav, et nime valiku juures katsutakse ikkagi nime leida, mis endisega kõlaliliselt enam-vähem lähedal või sellega vähemalt sama tähedagi algab. Nimest nagu *Reinvald* saab kergesti näit. *Reinuvalla, Einberg* — *Einvere, Mälson* — *Mäluse, Mäliste, Mälula, Mälola, Kitzberg* — *Kitsvere, Waldmann* — *Valdmaa, Valdmägi, Valdvere, Undritz* — *Undritso* jne.

8) Erilise liigi moodustavad n. n. seganimed, kus üks osa eestiline, teine aga võõras, näit. *Saarmann, Soomann, Annusson, Avikson, Uuesson, Tõnisson, Lepasson, Mädasson, Ojanson, Nõmberg* j. t. Neistki saab mõnikord kõige lihtsama muutusega puhteestilise nime, näit. *Saarmann* — *Saarmas, Saarmaa, Saarmäe, Soomann* — *Soomaa, Annusson* — *Annusoo, Annup, Anupere, Avikson* — *Aaviksar, Ojanson* — *Ojansoo, Ojasu, Nõmberg* — *Nõmpere, Nõmpre* jne.

9) Lõppude lõpuks ei jää sagedasti ometi muud üle, kui mis tahes sündsakõlaline Eesti nimi võõra asemele leida. Selle hõlbustamiseks olgu allpool järgnevad juhtnõõrid (Nimede soetamine). Ka on Emakeele Seltsil teoksil soovivate nimede tähestikuline register, kuhu kohanimedepõh-

jal moodustatud nimede ettepanekud on kogutud (nende hulgas õige palju ka haruldasemaid kohanimesid). See sisaldab tuhandeid põhisõnu ja valmis nimesid nende jaoks, kellele leidlikkust ei jätku iseseisvalt või allolevate juhtnööride abil omale nime soetada.

10) Nimede valiku juures tuleks muidu seda üleüldist põhimõtet austada, et nime „iluline kõla“ kaugelt mitte asja tähtsam külg ei ole. Olgu nimel ainult kõla, mis teda eesti nimeks hästi laseb mõista. Kõige rahvuslikumad nimed on ka suurte kultuurrahvaste juures tihtigi õige vähe ilusad — võtame näit. saksa *Wulf* = susi, hunt, *Eber* = kult, prants. *Racine* = juurikas, vene *Tolstoi* = paks, rootsi *Svinhufvud* (üks kõige auväärilisemaist nimedest Soomes) = seapää, või soome kultuurnimed *Leiviskä* (professor) = leisik, *Puukko* (professor) = puss, *Karvonen* (professor) = karvane, *Härkönen* = härg, *Partanen* = habe j. t. Aga kultuurvärvi omandades saab niisugune „eht“ nimi kogu rahvale seda armsamaks.

Enam kui kahtlane on väide, et ka eestikeelsed nimed oleksid ainult mõisa poolt kaela sunnitud. Kuigi ametlik nimi puudus, oli nimesid ometi hallist minevikust saadik olemas, neid oli ka ümbruskond alati annud, ja ametliku nimepanemise juures võeti, kui saksastamise või venestamise püüd ei olnud maksmas, muidugi kõigepäält rahvapärane tuttav nimi või asjaomase talu või sauna nimi tarvitusele. Rahvapärane nimi on esialgu ka sõimunimeks võinud olla, nagu seda nimede tekkimislugu iga rahva juures näitab, kuid seda suurem kultuurvõit on igaühel niisugusest nimest rahvuslik aunimi teha. Kuidas näit. on tekkinud nimi *Puškar* või *Parts*, seda meie ei tea, kuid nende nimede kandjad jäävad igavesti Eesti kangelasnimede kandjateks. Austame ka *Kuperjanovit*, kuid ei saa piinlikke tundeid varjata, kui väljamaalane meilt küsib, kas *Kuperjanov* ka eesti keelt oskas, või oli ta üks Vene ohvitser. Traditsioonivaene Eesti rahvas on võinud „halva kõlaga“ *Varest*, *Oinast*, *Orikut*, *Puhk'i* jne. pilgata, kuid tuleva põlve aegu võivad nad auväärilised kultuurnimed olla. Juba lihtsa harjumise läbi saab võõrastavamgi nimi ümbruskonnale täitsa loomulikuks.

Eelolevaga ei ole tahetud ütelda, et ka haavavalt inetumaid nimesid ei leiduks, aga nende muutmist korraldagu, kui hädasti tarvis, igaüks erateel.

11) Katsugu igaüks nime valides seda silmas pidada, et nimi võimalikult iselaadiline saaks. Nimi, mis teatavasti juba teiste oma, võib kohtu poolt kinnitamata jääda. Muidugi ei saa parata, et hulgalisel muutmisel ka samasuguseid nimesid läbi läheb — on neid ju praegugi küllalt —, kuid ärgu nende arvu suurendatagu igaveste *Lainete*, *Saarte*, *Kaskede*, *Orgude* j. t. sarnaste valimisega.

Soovi korral võtab „Nimede muutmise talitus“ temale saadetud nime „kaitstud nimede registri“ ja ei lase sedapuhku kedagi hiljemtulijat kaitstud nime kandjaks saada.

12) Lõpuks veel raskusest, mis kõlbliselt võib mõnel kultuurajalooliseks saanud nime muutjal esineda; samuti puhas praktilistel põhjustel kuulsa nimega ärimeestel, arstidel või advokaatidel. Kui aga mees parem eestlane on kui traditsioonide austaja, suurem isamaalane kui ärimees, arst jne.,

saab ta ka sellest raskusest üle. Kui mitte millegi ligikaudu samakõlalise eesti nime valimisega, siis vähemalt sedaviisi, et seab uue ja vana nime kõrvuti, näit., *Trankmann-Ratasmaa, Normann-Põhjaste, Laus-sen-Laurela, Neumann-Uevalla, Mühlbach-Veskjõe* jne. Aja jooksul saab nime eestiline jagu sedavõrd tuttavaks, et tema — nagu näit. Soome kogemused näitavad — iseenesest välja jääb, ja vähemalt lapsed võivad juba puhteestilist nime ka ametlikult tarvitama hakata.

NIMEDE SOETAMINE.

Perekonnanimeks võib muidugi lihtsalt mõne sündsä sõna igapäevases keelest valida, näit. *Kivi, Kuusk, Palu, Mets, Niit, Aas, Jõgi, Kõva, Süva, Kõrge, Karsk, Viide, Säde, Udu, Soorsk, Kaur* jne. Kahjuks on see nimede tagavara juba väga kasutatud, nõnda et omapärase nime leidmine niisuguste sõnade hulgast kõige kergem ei ole, kuigi hoolega otsides (näit. sõnaraamatu abil) lihtsaid ja ilusaid nimesid ka sel teel veel saada-val on*).

Enamasti tuleb uus nimi kuidagimoodi soetada. Et ka praeguste eestipärase nimede hulgas palju ilma millegi äratuntava tähenduseta ja ilma millegi iseloomulise lõputa sõnu leidub (*Anni, Enno* j. t.), kuna ka lainatud nimed tundmatakujuliseks on ümber rahvustatud (*Jaant, Antsu, Tõnu* jne.), siis võib ka uusi nimesid hädakorral ainult häälikute kokkuliitmisel sünnitada (*Aela, Aili, Eigu, Heilo* j. t.). Nime eestiline iseloom jääb siis aga sagedasti tumedaks, ja sellepärast on sarnase sõna otsa sünnis liita miski eesti nimedele omane lõpp või sõna (*Aelavere, Ailila, Ailiste, Eigumäe* jne.).

Nimede soetamine lõppude abil (= tuletamine) või sõnade abil (= liitmine) kujunebki ülepää kõige tähtsamaks ülesandeks sellele, kes iseseisvalt enesele uut nime otsib. See avab meile lõpmata valimisvõimalusi, sest põhisõnade arv on suur, ja neid võib, nagu tähendatud, veel juurde luuletada. Töö hõlbustamiseks avaldame järgmises tähtsamad lõpud ja lõppsõnad, mis nimede sünnitusel arvesse võivad tulla, kuna põhisõnade lõpmata hulgast ainult mõned üksikud, juhusliste näituste puhul, nähtavale tulevad.

A. TULETUSE ABIL.

I. ISESEISVAD LÕPUD.

-la. Üleüldine lõpp Eesti kohanimeses (Haljala, Hanila, Vigala, Mustjala, Tumula, Karula, Kirbla jne.) ja väga sünnis igasuguste perekonnani-

*) Teoksil olevas „Uute nimede registris“ katsutakse ka niisugused sõnad esitada. Tuletatud ja liitsõnade hulgast võib ka sagedasti esimese jao (põhisõna) nimeks valida.

mede tuletamiseks: Arla, Aidla, Arbla, Elila, Harila, Harjula, Hiiula, Hirvela, Hüvala, Ilula, Jugala, Kimala, Kurela, Lavela, Luulela, Mõnula, Orula, Palula, Sagula, Tuvila, Ulila, Vadala, Ülila, Äiula, Õdula jne. Sünnis ka millegi isikunime (näit. esiisade nime) külge liitmiseks: Aadola, Ansula, Jaanila, Jaagula, Karlila, Kustila, Reinula, Paulila, Tõnula jne.

-ste. Kohanimedes Illuste, Heinaste, Kariste, Mõniste, Mäliste, Sangaste, Putkaste, Urvaste jne., ja nende järele näit. Anniste, Ailiste, Ennaste, Haliste, Karuste, Kauriste, Mägiste, Sannaste, Päriste, Üliste, Õriste jne. Niisugused nimed on enamasti ainult -ne lõpuga sõnade mitmuse omastava vormid, näit. Karine, aga Karise pojad ja *Kariste* küla (s. o. küla, kus *Karine* nimega mehed ehk *Karised* elasid).

-ne või **-se.** Eelmisest selgub, et ka -ne on loomulik perekonnanime sünnitaja (vastab soome ja mõne teise sugukeele -nen lõpule), ehk ta küll praeguses keeles harva ette tuleb (Jürine). Küll on teda aga vanus dokumentides veel näha (näit. Läti Hindrikul *Uldevene*). Tema alg tähendus on ilmsesti omastav-adjektiivne olnud, näit. Kari (poeg) Jaak = Karine Jaak või hilisema aja järjekorras Jaak Karine. Nõnda siis näit. Arune, Arvone, Erane, Haline, Ilune, Illune, Jädane, Kesane, Lugane, Mälune, Nadune, Orine, Perine, Rõuane, Sangane, Toivune, Urvane, Ülune, Ägune, Öivane jne.

Kuid nimetava kõrval on ains. omastav koha- ja selle järele ka perekonnanimesed üldiseks saanud, nõnda et sünnis on ka Aruse, Erase, Halise, Illuse, Kesase jne. Et ka see lõpp umbes sedasama väljendab kui võõrakeelne -son, -sen ja talle kõlaliselt kõige lähemal seisab, võikski õige lihtsa muutusega saada näit. Annusson = Annuse, Karlson = Kaarlise, Parmanson = Parmase, Pedmanson = Pedmase, Laussen = Laose jne.

Märkus. Kui -ste, -se lõppudele veel miski lisalõpp või sõna järgneb, jääb vokaal e ära, näit. Arosvere, Halistvere, Nadussaare, Tõnistsaare, Urvassoo, Urvastsalu, Orisranna jne.

-lane, -lase (-laste). Eelmiste lõppude ühendus, näit. Agulane (Agulase, Agulaste), Aidulane, Arulane, Arblane, Hiiolane, Tõhelane, Vahulane, Ulilane jne.

-line või **-lise,** veskiline, kirikuline tüübi järele. Näit. Mereline, Saarline (Saarelise), Randline, Aasaline, Ojaline jne. Põhisõnaks sünnib ka koha (näit. kodukoha) nimi: Arduline, Joaline, Lemmaline, Nõvaline, Oteline jne.

-ur, -ar, -er (omast. **-uri, -ari, -eri**). Enamasti tegijanimed, kuid nende eeskujul ka teisi. Näit. Laulur, Lendur, Kulgur, Sõudur, Taidur, Nõidur, Võitur, Valdur, Valdar, Pikar, Ilmar, Ismar, Istar, Ister, Kanger jne.

-ru eelmine **u**-tüvega ja omastava kujulisena: Lendru, Kulgru, Sõudru, Taidru, Nõidru, Võitru jne. (vrd. tuttavat Kangru).

-ja (murd. **-ai, -ui, ei**), mis tegijanimesid sünnitab: Laulja (Lulai, osast. Laulaid, mitm. Laulaid), Lendja (Lendai), Külja (Külvai, Külväi), Taidja,

- Võitja (Võitai), Tasuja (Tasui), Nõidja (Nõidui), Siluja (Silui), Kulgja (Kulgei), Piiraja, Saardaja, Vardja, Valvai, Valatai (= vaataja) jne.
- jas** (omast. **-ja** või **-jase**) võib eelmise asemel esineda: Lauljas, Lendjas, Taidjas, Võitjas, Kulgjas, Vardjas. (Sama tüübi järele: Kondjas = karu vana nimetus eesti-sugu keeltes). Pääle selle veel millegi l-, r-tüve järele: Abiljas, Abuljas, Auljas, Aheljas, Kasuljas, Karuljas, Kamarjas, Saburjas jne.
- k** või (omast. kujuline) **-ku** (**-ko**) (lõunamurdelise kuju järele ka **-gu**, **-go**). Enamasti rühmsõnade moodustaja (tüüp kaasik, kuusik): Kivik (või Kiviku, Kiviko, Kivigu, Kivigo), Savik (Saviku jne.), Heinik (Heiniku, Hainigo jne.), Rohik, Samblik, Kõivik (Kõivigu), Saarik, Kaljuk, Viljak jne. Nendega ühesugune on see -ik lõpp, mida võib vanade (jaolt mütooloogiliste) isikusõnade sünnitajaks pidada: Tähik (omastav Tähiku või Tähiki), Pävik, Pilvik, Önnik, Meelik, Leilik, Küllik jne.
- lik** (omast. **-liku**): Päivlik, Tähtlik, Koitlik, Aolik, Pilvlik. Ka tuttavaid adjektiive võiks nimedena tarvitada, näit. Leidlik, Usklik, Soovlik j. t.
- kas** (omast. **-ka** või **-kase**), eelmise rühma edasituletis: Savikas, Samblikas, Saarikas, Salukas (Salokas), Heinikas, Ainikas, Kaljukas, Rahnokas, Vilikas, Päivikas, Tähikas, Pilvikas, Udukas, Udsekas, Önnekas, Küllikas, Ehakas, Aokas jne.
- ngas** (omast. **-nga** või **-ngase**), vaheldub (ka igapäevseis sõnades) sagedasti eelmise lõpuga. Võib esineda (vanatüübilistes) nimedes nagu Lemmingas, Lämmingas, Hallingas, Kalmingas, Hüvingas, Karungas, Meelingas, Tähingas, Pävingas, Ehangas, Udukas, Küllingas jne.
- s** (omast. **-se**) (tüüp Tõnis: Tõnise), näit. Meelas, Viljas, Lemmas, Lemmes, Viiras, Aias, Saares, Odres jne. Vahest soovitam oleks niisugusel korral omastav kuju (Meelase, Viljase jne.), mis viib need sõnad kokku -ne, -se lõpuga (nagu näit. kärbes — kärbne, kärbse).
- mus** (omast. **-muse**) (tüüp kuramus): Ihamus, Ehamus, Igamus, Kihamus, Valamus, Viljamas, Kaeramus, Odamus, Öilmus jne.
- stu** (**-sto**), rühmsõnade moodustaja (harilik kohanime), nagu -k. Näit. Kivistu (Kivisto), Savistu, Kaasistu, Kuusistu, Männistu, Saaristu, Kõivistu, Öilistu, Lillistu, Kannistu, Kaljusto, Rahnusto, Samblistu, Kuivastu, Tõrvastu (Tarvastu), Põdrastu jne.
- stik** (omast. **-stiku**, **-stiko**), sünnib -st ja -ik lõppude kokkusulamisel, näit. Savistik, Männistik, Saarestik, Kõivistik, Rohistik, Põdrastik jne.
- ndi** või **-ldi**, näit. Ihandi, Imandi, Arandi, Arundi, Salandi, Kajandi, Karandi, Palundi, Valundi jne. (tüüp Viljandi); või Ihaldi, Aruldi, Kareldi jne.
- ndu** (**-ndo**) või **-ldu** (**-ldo**) — eelmise rühma asemel: Ihandu, Imandu, Arundo, Kajando jne. Pääle selle Saarendu, Salundo, Orundo, Ojandu, Nõtkendu, Nõgundo jne.
- na**: Arina, Harina, Karina, Paluna, Verina, Ülina jne. Niisugusel korral sünnib — nagu ka mitmes teises rühmas — mõni teine lõpp, näit.

- la, ka tuttavate kohanimede täiteks: Aignala, Kudinala, Kabinala, Äignaste jne.
- v** (**-vi**) tuleb ette tuttavais nimedes Kalev, Sulev, Olev (niisama partitsiibis Ustav). Selle järele Salev, Halev, Valev, Ülev, Järev, Helev jne. Ometi on niisugused sõnad enamasti ainult ristinimedena tuttavad. Sündsam juba omastav kuju: Kalevi, Sulevi, Halevi jne., kui mitte hoopis lisa lõppu tarvitada, näit. Kalevise, Kaleviste, Sulevise, Salevane, Halevla j. t. s.
- t** või (omast. kujuline) **-tu (-to)**, mille asemel ka lõunaeestiline **-du (-do)**. Põhitüüp: Lembit, mis õieti pass. II partitsiibi (kesksõna) vorm on (= armastatud). Selle järele ka Ihat või Ihatu (Ihadu), Leinat (Leinadu), Usut, Usot, Vannut, Salat või Salatu (Saladu), Loodet, Toivut (vanas keeles, = töötatud). Omastavakujulisena ka eitav adjektiiv (Ihatu = ilma ihadeta, Lembitu = ilma armuta, armastuseta). Niisugusena: Veatu (Veato), Taretu (Taredo), Majatu (Majado), Vainutu, Kojatu (Kojadu), Kojuto, Pojatu (Pojado), Leinatu jne.

II. LÜHENDUSLÖPUD.

Sõnad, millede lühendatud kujud siin esitame, järgnevad täielikult allpool ise sõnade rühmas, hulga näitustega. Tuleb ka tähendada, et lühenduslõppudest tähekesega märgitud rahvakeelsetena vähemalt mitte harilikud ei ole, vaid teiste samasuguste analoogial on soetatud.

-vere, -ver (-vre), sõnast **-veere, -veer**. Üks kõige tüübilisemaist eesti kohanimede sünnitajaist, mis ka perekonnanimes peaaegu mis sõnaga tahes kokku käib. Näit. Aovere, Hainvere, Einvere, Igavere, Jaunvere, Kaunvere, Laduvère, Mõisvere, Nugisvere, Orivere, Paelvere, Rahavere, Siuruvère, Tavastvere, Ukuvere, Vadjavere, Ülvere, Äivere, Öisvere jne. Ka **-ver** kujule on vastavusi eesti nimede hulgas küllalt (Jõgever, Univer j. t.). Mõnikord oleks võimalik ka lühendus **-vre**: Igavre, Laduvre, Rahavre, Vajavre jne.

-äre, -är, (-er), sõnast **-ääre, -äär**: Veeäre, Veeär, Ojaäre, Jõeäre jne. Et niisugusel korral omastava **-n** veel hilja on püsinud (näit. Mülleril: pattuden andex andmine), siis tuleks lubada ka kujud Veenäre, Ojanäre, Jõenäre jne., pikemais sõnus, vähemalt kui põhisõna on selge eestiline, ka **-är**: Saarenär, Mõtsanär, Aasanär, Niidunär jne. Võiks esineda ka **-er**, aga võõra maigu pärast ei ole ta kõige soovitamav (vrd. ometi Laidoner vist = laidun-äär).

-ma, -mu (-mo), -m, sõnast **-maa**: Hallama, Härmama, (Härmam, vrd. Heinamaa: Heinam), Kastema, Saluma, Saarema jne. Lõpp **-mu (-mo)** on küll rahva keeles samal kombel võinud tekkida, jaolt aga ka samakujulise isikunimega kokku sattuda: Ihamu (Ihamo), Odamu, Kurimu, Kaeramu, Viljamu jne.

-pa, -ba (-p), sõnast **-pää** või ka **-päev** (vrd. lauba = laupäev): Mustpa, Suurba, Nõuba, Nõupa (vrd. Metsapa), Marraspa, Ülgeba, Öneba, Vahest ka Mustap, Kaunip, Ülgep, Karup, Hundip (omast. Hundipa) jne.

- pu, -p,** sõnast **-puu:** Kasepu, Kasep (vrd. Õunap, Künnap), Saarepu, Saarep, Kuusepu, Kuusep, Pähklap jne.
- jur,** sõnast **-juur:** Võsajur, Kännujur, Tammejur jne.
- me,** sõnast **-mehe** (vrd. kaupme, väime = kaupmehe, väimehe): Küttime, Sepame, Valveme, Aume, Sõbrame, Võidume, Sõjame, Abjame jne.
- lo,** sõnast **-loo:** Rahulo, Võidulo, Lüialo, Tõutelo, Toivulo, Kirjulo jne.
- so,** sõnast **-soo.** Lõpp, mis pea iga sõna külge läheb: Suurso, Mädaso, Laiso, Avarso, Karuso, Ilvesso, Nirgiso, Tedreso, Uduso, Veriso, Hurmaso, Urmaso, Samblaso jne.
- neme,** sõnast **-neeme:** Kivineme, Uduneme, Vahuneme jne.
- nidu,** sõnast **-niidu:** Soonidu, Jõenidu, Edelnidu jne.
- ra,** sõnast **-rahva:** Aadora, Aiara, Ansura, Mikura, Kaldara, Kasera, Laksira, Maimura, Õiera, Paulira, Saulira, Vainura jne.
- tar,** sõnast **-tare** või (mõnes mütoloogilises nimes) **-tütar.** Näit. Vanatare, Uuetar, Suuretar, Salutar, Saaretar, Luhatar, Päevatar, Pilvetar, Põuatar, Uduatar, Tuuletar jne.
- ru (-ro),** sõnast **-aru (-aro):** Kuivaru, Paloru, Laaneru jne.
- *lu (-*lo),** sõnast **-alu (-alo):** Jõelu, Jõelo, Hiielõ, Süvalu, Kivilu, Kaljulo jne.
- *kla** või **-kül,** sõnast **-küla:** Keskül, Vahekül, Rahukla, Arukla, Saarekla, Koidukla, Mõisekül, Mõisakla (vrd. kohanime R a h k l a Virumaal).
- *kru,** sõnast **-kuru:** Aidakrü, Ülakru, Nurgakru, Vahekru jne.
- *ksa,** sõnast **-kesa:** Söödiksa, Hainaksa, Rohuksa, Kiviksa, Saviksa, Vee-
reksa jne.
- kse,** sõnast **-kase, -kese:** Vilukse, Vahukse, Mõtsakse, Salukse, Laa-
nekse jne.
- *rv** (omast. **-rve**), sõnast **-järv:** Püharv, Püvarv, Sinerv, Ülerv jne. Kujud
Püharvo (Püharm), Sinervo, Ülervo, võiksid teist algupära olla.
- sla,** sõnast **-selja:** Mägisla, Soosla, Käesla jne.
- *sre,** sõnast **-sare, -saare:** Soosre, Heinasre, Kivisre, Salusre, Kõivusre jne.
- ts(a),** sõnast **-otsa:** Paluts, Palutsa, Külatsa, Linnatsa, Kivitsa, Ran-
natsa, Alatsa, Ulutsa, Mäetsa, Põllutsa, Põltsa jne.
- ts(o), -ts(u),** tüve **-t:** st ning sõnast **-soo:** Ilmats, Ilmatso, Kotkatso, Kol-
gatsu, Karjatsu. Võib ka vana isikulõpp olla: Ihats, Ihatsu j. t.
- *tre,** sõnast **-tare:** Pimetre, Tumetre, Piiritre, Rajatre, Laanetre jne.
- vre,** sõnast **-vere, -veere:** Kodavre, Võhmavre, Viluvre, Uduvre jne.

B. LIITMISE ABIL.

I. LOODUSKOHTADE NIMED.

- aas** või **-aasa:** Jõeaas (Jõeaasa), Järveaas, Lääneaas, Rohuaas, Savi-
aasa, Kiviaas, Luigeaas, Tsiirguuas, Tuuleaas jne.
- ale, -hale** (= põletatud maa): Süsiale, Rukkiale, Raidhale, Raieshale,
Sauhale, Tähhale, Viluhale jne.

- alu, -alo** (= madal, lohutaoline maa, vanasti alho): Jõealu (-alo), Ojala, Hiiealu, Iisalu, Kastealu, Annialo, Tõnualo jne. (Lühendatult: Jõelo, Hiielo, Kastelu jne.)
- aru, -aro** (= kuiv maakoht): Alearu, Kuivaru, Paluaru, Põuaaru, Põudaru, Heinaru, Osiaru, Õiearu jne. (Lühendatult: Aleru, Alero, Paluro, Põuaru, Õiaru jne.)
- aid** või **-aia**: Mariaid, Maasikaia, Taliaid, Kiviaia, Tuuleaia, Siniaid, Pilviaid jne.
- hari** või **-harja** (= mäeseljandik): Kuusikhari, Kivikhari, Mäehari, Talihari, Suvihari, Hiiehari jne.
- hiis (iis)** või **-hiie**: Pühahiie, Võluhiie, Võluhiis, Koljohiis, Hurmahiie, Valohiie, Valuhiie, Ravuhiie jne.
- juga** või **-joa**: Vetejuga, Kõrgejoa, Suurjuga, Suurejoa, Havijoa, Lõhijoa, Vilujoa, Ülajoa, Sainjua, Paatsjua, Rünkjua, Tormjua jne.
- juur**: Kasejuur, Sammasjuur, Teibjuur, Narmasjuur, Võsajuur.
- järv** või **-järve**: Särgjärv, Säinjärv, Suvajärv, Mudajärv, Soojärv, Laanjärv, Säsejärv, Säaskjärve, Õõtsjärve, Tähtjärve jne. Lühendatult: **-arv**: Särgarv, Säinarv, Süvarv, Läänjarv, Tähtarv jne.
- jõgi** või **-jõe**: Aasjõe, Aasjõgi, Luhajõe, Arujõe, Aarjõe, Türnjõe, Tõhkjõe, Tähtjõe, Õõtsjõe, Voojõe, Voojõgi, Voolujõe, Sulajõe, Vilujõe, Udujõe, Aurajõe, Aurojõe, Uisajõe, Rahkjõe jne.
- kallas** või **-kalda**: Savikallas, Liivkallas, Kivikallas, Sookalda, Sõrvakalda, Sõrvkallas, Valgekalda, Sinikallas, Kirivkalda, Tuulekallas, Tuulkalda, Piirkallas jne.
- kalju**: Paekalju, Saarkalju, Kesakalju, Vasekalju, Tinakalju, Vahukalju, Marukalju, Põhikalju, Põhjakalju, Virukalju, Hiiekalju jne.
- kari** (= veealune kivi, omastav kari): Servakari, Sõrvkari, Randkari, Rannakari, Merikari, Marukari, Vahukari, Joakari, Kosekari, Mõrdkari, Rüsakari jne.
- katku** (= metsarägastik; soo): Laanekatku, Laaskatku, Põliskatku, Salukatku, Karukatku, Kääpakatku, Palvokatku jne.
- kesa**: Sõõtkesa, Sõõdikesa, Heinkesa, Rohtkesa, Kivikesa, Muldkesa, Savikesa, Kündkesa, Kirdkesa, Kiltsikesa, Ojakesa, Järvkesa jne.
- kivi**: Mustkivi, Sinikivi, Raudkivi, Hallkivi, Kesakivi, Metskivi, Ukukivi, Taarkivi, Jumalkivi, Ohverkivi jne.
- kosk** või **-kose**: Külmkosk, Külmkose, Vilukosk, Vahukosk, Mõtskose, Kõrgekosk, Laikosk, Karikose, Nõderkose, Marukosk jne.
- kütis**: Palukütis, Salukütis, Oravkütis, Rohukütis, Süsikütis, Sõekütis, Saukütis, Suitsukütis, Vinekütis, Kirokütis jne.
- käär** või **-kääru**: Kivikäär, Vahukäär, Marukäär, Kohukäär, Murdkäär, Ristkäär, Rahnukäär jne.

- kõrre** (lühend. **-kere**): Alekõrre (Alekere), Alakõrre, Ülakõrre, Karukõrre, Metiskõrre, Tederkõrre, Kütiskõrre, Karikõrre jne.
- kõrve**: Mustkõrve, Kollakõrve, Koldkõrve, Palukõrve, Leinkõrve, Viiraskõrve, Tontkõrve, Kollikõrve, Kimakõrve jne.
- laane**: Tagalaane, Süvalaane, Sinilaane, Tumelaane, Varjulaane, Vari-laane, Taralaane, Vaiklaane, Pihklaane, Lingulaane, Linglaane, Mõdu-laane, Mesilaane, Kääplaane, Õudlaane, Tontlaane, Vaimlaane, Tohu-laane, Torulaane, Arulaane, Kumalaane, Kõrelaane jne.
- laht** või **-lahe**: Süvalahe, Vaiklahe, Kivilaht, Paelaht, Paaslaht, Nootlahe, Vadalat, Mõrdlahe, Kerilaht, Avalaht, Varjulahe jne.
- laid** või **-laiu** (= saareke): Pahulaid, Rahnulaid, Kaljulaid, Paelaiu, Heinlaid, Rohulaid, Kaurilaiu, Hahklaiu, Aulilaiu, Tiirlaiu, Kajaklaiu, Niitlaid, Viirelaid, Sõmerlaid, Vahelaid, Ülalaid, Pühalaid jne.
- lohk** või **-lohu (-loho)**: Kivilohu, Paelohu, Orulohu, Pajulohu, Võhklohu, Võhalohk, Madarlohu, Oidulohk jne.
- loigu**: Sügavloigu, Sooloigu, Haviloigu, Kogerloigu, Oruloigu, Nõlv-loigu jne.
- luht** või **-luha**: Pajuluht, Hainluha, Sooluha, Jõeluha, Allikluha, Lätte-luha, Vesiluha, Suveluha, Suiluha, Õilmeluha, Õieluha, Kirdeluha, Sulaluha jne.
- maa** (lühendatult **-ma**): Abjamaa (Abjama), Vidumaa, Hallamaa, Aru-maa, Alemaa, Alamaa, Kütismaa, Haljamaa, Hahkmaa, Ojamaa, Saarimaa, Saarmaa, Kasemaa, Männikmaa, Madarmaa, Osimaa, Os-jamaa, Pinumaa, Vaiamaa, Mässumaa, Rahumaa, Usumaa, Lootus-maa, Koidumaa, Ehamaa, Tulemaa, Tuulemaa, Valumaa, Valgmaa, Maasikmaa, Marjamaa, Õunamaa jne.
- meri** või **-mere**: Ristmeri, Ulgmeri, Kaugmeri, Läänemeri, Harjumeri, Kal-jumeri, Karimeri, Võidumeri, Rahumeri, Voomeri, Õõtsmeri, Varjumeri jne.
- mets** (**-mõts**) või **-metsa (-mõtsa)**: Mõtusmets, Teder mets, Tsirgumõts, Sinimets, Sinametsa, Helkmetsa, Kõlametsa, Murdmõtsa, Sõõrdmõtsa, Rõhkmõtsa, Kasemetsa, Mängumetsa, Ilumetsa, Õudumõtsa, Lättemetsa, Tihemetsa jne.
- murd** või **-murru (-murro)**: Kivimurru, Paemurru, Palumurd, Kesamurd, Salumurru jne.
- muru**: Öuemuru, Toamuru, Taremuru, Aidmuru, Aitmuru, Kasemuru, Koplimeru, Riitmuru, Ubamuru, Tähtmuru, Tulimeru jne.
- mägi** või **mäe**: Riidamägi, Ristmäe, Rindmäe, Teder mäe, Kitsmäe, Mänd-mäe, Kasemäe, Kåbimäe, Maasikmäe, Mesikmäe, Marjamäe, Lättemäe, Kütismäe, Kodamäe, Kõlamäe, Sårämäe, Sõjamäe, Vahimäe, Tulemäe, Tuulmäe, Önnemäe, Ootusmäe, Siuramäe jne.
- neeme** (lühendatult **-neme**) (=maanina): Kivineeme, Kaljuneeme, Kesa-neeme, Kütisneeme, Paluneeme, Kalaneeme, Sårgneeme, Kiluneeme, Harjuneeme, Viruneeme, Vihimneeme, Saduneeme, Uduneeme, Mari-neeme, Marjuneeme, Karuneeme, Nugisneeme jne. Või: Kivineme, Kesaneme, Viruneme jne.

- niit** või **-niidu**, lühendatult **nidu**: Idaniidu, Edelniidu, Sooniidu, Luhaniidu, Laasniidu, Katkuniidu, Sammalniidu, Tsõõrniidu jne. Või Idanidu, Luhanidu jne.
- nurm** või **-nurme**: Alonurme, Haganurme, Taganurme, Savinurm, Murunurme, Vaonurm, Vagunurme, Tarenurme, Ilunurme, Murenurme jne.
- nõmm** või **-nõmme**: Osinõmm, Osjanõmme, Kollanõmme, Madarnõmme, Kanarnõmme, Mäeranõmme, Mägranõmme, Nirginõmm, Põdernõmme, Püünõmme, Püvinõmme, Kõrvenõmme, Kõrbnõmme, Tulinõmme, Tuhknõmme, Sõjanõmme, Udunõmme, Savunõmme jne.
- nõlv** või **-nõlva**: Jõenõlva, Mäenõlva, Nugisnõlva, Sammalnõlva, Tsõõrnõlva, Lamennõlva, Süvanõlva, Püvinõlva jne.
- oit** või **-oidu** (= tiik, lomp): Sulaoit, Sulaoidu, Suvioidu, Salaoidu, Saluoidu, Saluoit, Aleoidu, Edeloidu jne.
- oja**: Süvaoja, Salaoja, Saluoja, Tõrvaoja, Tõhkoja, Kogrinoja, Šäinoja, Roosioja, Pajuoja, Vermeoja, Vainuoja jne.
- org** või **-oru** (**-oro**): Viluorg, Soeorg, Soeoru, Saviorg, Liivaoru, Sirguoru, Rahuoru, Pühaoru, Varjuoru, Vainuoru, Võiduoru, Põhjaoru, Loodeoru, Idaoru jne.
- paas** või **-pae**: Karupae, Otepae, Otempaas, Ilupaas, Önnepaas, Valupaas, Linnupaas, Laulupae, Kodupae, Hiiepaae, Taarapae, Ukupae, Ukompaas, Kalevpaas jne.
- padu** (**-pado**) või **-pao**: Alapadu, Ülapado, Kosepadu, Joapadu, Tarapadu, Taarampao, Ukupao jne.
- palu** (**-palo**): Kütispalu, Sõepalu, Pohlalpalu, Maasikpalu, Sõsterpalu, Murakpalu, Punapalu, Hundipalu, Susipalu, Mägerpalu, Karipalu, Tuhapalu, Öhupalu, Loitpalu, Öudpalu jne.
- perve**: Öjaperve, Saviperve, Paeperve, Põõsaperve, Önneperve, Iluperve, Mureperve jne.
- põld** või **-põllu**: Soopõld, Mõtspõllu, Süvapõllu, Mustapõllu, Tuhapõllu, Savipõllu, Soojapõllu, Kodapõllu, Kodupõllu, Arupõllu, Kurupõllu, Salupõllu, Saarepõllu, Teadupõllu, Mõtsipõllu, Helipõllu jne.
- rand** või **-ranna**: Kaljuranna, Paeranna, Kaldaranna, Vastranna, Vaikranna, Tüüneranna, Suviranna, Sularanna, Tormiranna, Vahurand, Sooranna, Metsranna, Kalaranna, Räimeranna, Kajakranna, Kuldranna, Vaskranna, Heliranna, Ooteranna jne. Nimetavat **-rand** tuleb tarvitada ettevaatlikult, sest et ta sagedasti võõra kõlaga on (mitte näit. Vaststrand, Metsrand).
- rahn** või **-rahnu** (**-rahno**): Kaldarahn, Saarerahn, Vahurahnu, Marurahnu, Kaljurahnu, Kalevrahnu jne.
- saar** või **-saare** (lühendatult **-sar**, **-sare** või **sre**): Hainsaar, Lillsaare, Pärnsaare, Tüürsaare, Paesaare, Kivisaare, Kaljusaare, Tahksaare, Purisaare, Kajasaare, Hõbesaare, Kuldsaare, Önnesaare, Valgsaare, Kulusaare jne. (lühendatult: Hainasre, Kivisre jne.).
- sadam**: Süvasadam, Varisadam, Rahusadam, Virusadam, Läänesadam jne.
- sadang** (**-sadangu**): Alasadang, Salusadang, Karisadang jne.

- salu (-salo)** (lühendatult **-slu, -slo**): Aavasalu, Kõivsalu, Pärnsalu, Öissalu, Putksalu, Öösalu, Päevsalu, Öhtsalu, Koitsalu, Ehasalu, Sinisalu, Kajasalu, Kimasalu, Helisalu, Mõdusalu, Meesalu, Mustsalu, Sünksalu, Sumesalu, Öudsalu, Nõidsalu, Odasalu, Tähtsalu, Vaarsalu, Tuvisalu, Ilussalu, Mõtussalu jne. (lühendatult: Aavaslo, Kõivuslo, Pärnaslo, Kimaslo jne.).
- selja** (= seljandiku): Sooselja, Mäeselja, Meriselja, Pühaselja, Pikerselja, Kiviselja, Öötselja, Öitsiselja, Öitsiselja jne.
- sola** (murd. = piiratud väike lagendik): Niitsola, Jõesola, Kuusiksola, Kivisola jne.
- soo** (lühendatult **-so**): Avasoo (Avaso), Heinsoo, Hallasoo, Laukasoo, Tihisoo, Säasksoo, Seasksoo, Siasksoo, Sinisoo, Rahasoo, Haldjasoo, Virmsoo, Virvasoo, Vaimsoo, Tontsoo, Öudsoo jne.
- valgam** või **-valgma, -valgme** (= sadam, lootsikute koht rannas): Sulavalgam, Sulavalgme, Rahuvalgme, Saluvalgme, Saarevalgme, Ojavalgme, Koduvalgme, Viruvalgme, Vahuvalgme, Sõjavalgme, Alavalgme, Ülavalgme, Telavalgme jne.
- vesi** või **-vee, -vete**: Randvesi, Randvee, Kaldavee, Voogvee, Vooluvee, Vooluvete, Noodavete, Mõrravete, Kuldvee, Sinavete, Sinivete, Kimavete, Urmvesi, Hurmavee, Tähtvesi jne.
- väli** või **-välja**: Viluvälja, Valgeväli, Valuvälja, Põdraväli, Oteväli, Vaevälja, Vilivälja, Elovälja, Piduvälja, Mänguväli, Täheväli, Suiväli, Talivälja, Vainuväli, Vaenuväli, Vaaluvälja, Tuuleväli jne.

II. MÕNED PUUDE, LOOMADE J. T. S. NIMED.

- aab (-haab)** või **-aava (-haava)** (lüh. **-hava**): Valgeaava, Koldhaava, Paluhaava, Saluhaava, Randhaava, Muruhava jne.
- kajak**: Kiirkajak, Tiirkajak, Randkajak, Kivikajak jne.
- kask** või **-kase** (lühendatult **-kse**): Randkase, Aidkase, Aiakask, Raudkase, Sõlekase, Sõlgkase, Jaanikase, Öuekase, Taelkase, Tagelkase, Urbkase jne. (lühendatult: Rannakse, Aiakse, Rauakse jne.).
- karu (-karo, -kahru)**: Suurkaru, Hallkaru, Oderkaru, Laanekaru, Saarekaru, Rannakaru, Randkaru, Tõrvkaru jne.
- kaur** või **-kauri** (= merelind): Merikaur, Karikaur, Laidkaur, Kivikaur, Veekaur, Kirikaur jne.
- kotka (-kodask)**: Merikotka, Merikodask, Kalakotka, Kaljukotka, Kaljukodask jne.
- kuuse**: Mäekuuse, Tarekuuse, Nõrekuuse, Leinakuuse, Käokuuse jne.
- kõivu**: Alekõivu, Orukõivu, Ojakõivu, Hiiekõivu, Visakõivu, Nõrekõivu, Nõgukõivu jne.
- lagle**: Laanelagle, Salulagle, Kesalagle jne.
- leht**: Kaseleht, Lepaleht, Tammisleht, Piibeleht jne.
- lepa**: Sirglepa, Nõrelepa, Vilulepa, Orglepa, Arulepa, Viidalepa, Urblepa, Tederlepa jne.

- lill** või **-lille**: Suvilille, Piibelille, Okaslill, Vainulill, Arulill, Niidulill, Lätteilill, Sirgulill jne.
- männi**: Viitmänni, Viidamänni, Murumänni, Sinimänni, Soomänni, Sõmermänni jne.
- osi** või **-osja**: Nõmmeosi, Aruosi, Paluosja, Tsirguosi jne.
- pihlak (-pihlai)**: Silepihlak, Punapihlak, Sirgpihlak, Murupihlak, Salupihlai jne.
- pärn** või **-pärna**: Jõepärna, Niidupärna, Äärepärna jne.
- saare**: Rajasaare, Soisaare, Virosaare jne.
- tamme**: Vihatamme, Saunatamme, Saritamme, Kasutamme, Raudtamme, Vanatamme, Rajatamme, Varetamme, Ukutamme, Taartamme jne.
- toome**: Ojatoome, Pikatoome, Tähetoome jne.
- vaher** või **-vahtra**: Rajavaher, Rajavahtra, Majavahtra, Saluvaher, Pajavaher, Tasavahtra, Varivahtra, Varjuvaher, Viluvahtra jne.

III. ELUKOHA JA ÜMBRUSKONNA NIMED.

- ase**: Antsiase, Lauriase, Taluase, Tarease, Hiiease, Paguase, Uluase, Oluase, Uduase, Lagease, Iluase, Murease, Liiduase, Ürgase jne.
- asu**: Rahuasu, Peiduas, Paguas, Laaneasu, Saluas, Saareasu, Süvasu jne.
- elu (-elo)**: Uuselu, Uuselo, Rahuelo, Leinelu, Luulelo, Ainelu, Endelu, Vöitelu, Öduselu jne.
- koda** või **-koja**: Murukoda, Merikoja, Kivikoda, Kivikoja, Savikoja, Kari-koja, Helikoja, Ödukoja, Annikoja jne.
- kodu (-kodo)**: Vaikkodu, Mõtsakodu, Mõtskodo, Laaskodu, Laanekodu, Merikodu, Kaljukodu, Saarkodu, Alukodu, Sõõrukodu jne.
- kolle** või **-kolde**: Kodukolle, Rahukolle, Mõnukolde, Ödukolde, Leinakolde, Nõiakolde, Manakolde, Kivikolde, Suvikolde jne.
- konna**: Valdkonna, Öigkonna, Varikonna jne.
- kund** või **-kunna** (vanas keeles = -kond, -konna): Sookunna, Metskunna, Mõtskunna, Vesikunna, Vesikund, Suvikund, Talikund, Nurmkunna, Põldkunna, Salukunna jne.
- kuru (-kuro)**: Alakuru, Ülakuru, Vahekuru, Nurgakuru, Lehtkuro, Soekuru, Lumikuru, Aidkuru, Redukuru, Viidukuro jne.
- küla (-kül)**: Alaküla, Suurküla, Keskküla, Peenküla, Saoküla, Mütürküla, Aiküla, Ahuküla, Nõidküla, Ehakül, Koidukül, Aokül jne.
- maja (-mai)**: Metsmaja, Aasamaja, Saaremaja, Alamai, Tuulemai jne.
- ots** või **-otsa** (lühendatult **-ts**, **-tsa**): Aareots, Ahuots, Paluots, Saluotsa, Saareots, Kaljuots, Rahnuots, Mäeots, Põlluots, Aluotsa, Üliotsa, Valuotsa jne. Lühendatult: Aaretsa, Ahutsa, Arutsa, Saaretsa, Mäetsa jne.
- poolse** (lüh. **-polve**): Metsapoolse, Järvepoolse, Soopoolse, Mäepoolse, Koidupoolse, Päevapoolse, Äärepoolse (murd. Jaarepoolse), Veerepoolse jne.

- päälse, -pealse** (lüh. **-pälse**): Palupealse, Järvepalse, Päevapealse, Merepalse, Kivipalse jne.
- pära, -pera** (lüh. **-pra** või **-pre**): Külapära, Külapera, Salupära, Laanepera, Alupära, Kolgapera, Vaopära, Künnipära, Kesapära, Kõupera jne. (Lüh. Külapra, Külapre, Salupra, Laanepra, Kolgapra, Künnipra jne.).
- rada** või **-raja**: Ristraja, Laaneraja, Mõtsrada, Marjarada, Paelraja, Lingu-rada, Linnuraja, Orjarada, Võiduraja, Malevraja jne.
- serv** või **-serva (-sõrv, -sõrva)**: Saareserv, Laiuserva, Kariserva, Sõmerserva, Liivasõrva, Söödisõrv, Vainusõrva, Kesaserva, Õiteserva jne.
- sild** või **-silla** (lüh. **-sla**): Rehesilla, Kivisilla, Soosilla, Pikasilla, Piksilla, Vahesilla, Suisilla, Pilvesilla, Vihmsilla, Pikersild jne. (Lüh. Rehesla, Kivisla, Soosla jne.).
- suu** (lüh. **-su**): Jõesuu, Jõesu, Joasuu, Ojasuu, Ojasu, Karusuu, Otesuu jne.
- taga**: Alutaga (Aluntaga), Jõetaga (Jõentaga), Palutaga (Palontaga), Küla-taga (Külantaga), Soodentaga, Maadentaga, Laamentaga, Vetentaga, Saarentaga, Valgantaga, Järvantaga, Virontaga jne.
- talu (-talo)**: Suurtalu, Alatalu, Ülatalu, Saaretalu, Maisatalu, Järvetalu, Ojatalu jne.
- tare** (lüh. **-tre**): Talutare, Rehetare, Vanatare, Uustare, Kesktare, Salatatare, Vainutare, Pagutare, Pääsetare, Kodatare, Põhjatare, Kirdetare, Mardatare, Nõiatatare, Tuletare, Tuuletare jne. (Lüh. Talutre, Vanatre, Vainutre, Põhjatre jne.).
- tee** (lüh. **-te**): Laanete (Laanendee), Murrutee (Murrondree), Sõõrutee, Kaljutee (Kaljõndee), Mätastee, Orutee (Orgondree), Kõrvetee, Lohutee, Mägistee, Sõmertee, Marjatee (Marjandee), Viljatee, Mesitee, Talvtee (Talvendee), Suvetee, Tuisutee, Tähistee, Luigetee, Kõetee (Kõuendee), Pikertee, Malevtee jne.
- toa**: Orutoa, Alutoa, Ojatoa, Mõtstoa, Laanettoa, Kaasiktoa, Männiktoa, Lehiktoa, Tumettoa, Hämartoe jne.
- valla** (lüh. **-vala**): Aasavalla, Oruvalla, Saarevalla, Tuhavalla, Türivalla, Piirivalla, Vaiavalla (Vaiavala), Sõlevalla, Talivalla, Tuisuvalla, Vandevalla, Võiduvalla, Malevalla, Kalevalla, Taaravalla, Mardavalla (Mardavala), Marasvalla, Iluvalla, Kaunivalla, Vappervalla, Vabravalla, Pärisvalla jne.
- veer** või **-veere** (lüh. **-ver, -vere**): Saoveere, Rindeveere, Rukkiveere, Viljaveere, Soomeveere, Rootsiveere, Vadjaveere, Vepsaveere, Sortsiveere jne.
- äär** või **-ääre** (lüh. **-är, -äre** või **-er, -ere**): Järveäär (Järvenäär), Ojaäär (Ojanäär), Veeäär (Veenäär), Paduäär, Laiduäär, Laaneäär, Laanäär, Ilmanäär jne. (Lüh. Järvenär, Järvener, Ilmanär jne.).

IV. MÖNED AMETI- JA TEGIJANIMED.

- kütt**: Põdrakütt, Karukütt, Hundikütt, Soekütt, (koha järele:) Laanekütt, Saarekütt, Merikütt, Virukütt jne.
- sep**: Kirisep, Kirjasep, Jutusep, Sulesep, Sirvsep, Soomesep, Saaresep jne.
- vahi**: Eelvahi, Auvahi, Reavahi, Mäevahi, Laanevahi, Aasavahi, Luhavahi, Veevahi, Väljavaht, Taravahi jne.
- vardja**: Auvardja, Külavardja, Kosevardja, Soovardja, Viljavardja, Talu-
vardja, Tarevardja jne.

V. OMADUSE, MÄLESTUSAEGADE J. T. NIMED.

- aasta (aast)**: Suuraasta, Rahuaasta, Vainuaasta, Oriaasta, Mõiseaasta, Rusuaasta jne.
- aja**: Valuaja, Suureaja, Vainuaja, Rahuaaja jne.
- armu**: Vaikarmu, Maisearmu, Mainearmu, Rasearmu, Öitsarmu, Tuulearmu, Vilüarmu jne.
- au** (vana: **-auvo**): Võiduau, Üliauvo, Ukuau, Ukunauvo, Taaranauvo, Kalevau, Lembeau, Lemmeauvo jne.
- eesti**: Vabaeesti, Vanaeesti, Ülieesti, Saar-eesti, Rand-eesti, Idaeesti, Põhi-
eesti, Salueesti jne.
- eha**: Öhtueha, Öht-eha, Virmaeha, Valoeha, Hiliseha, Loidueha, Taara-
eha, Ukueha jne.
- halli**: Kaljuhali, Karihali, Kivihali, Uduhali, Taevahali, Terashali jne.
- halja**: Terahalja, Raudhalja, Vasthalja, Kevadhalja, Aasahalja, Luhthalja, Metshalja jne.
- helgi**: Aohelgi, Ehahelgi, Veehelgi, Päevahelgi, Täthelgi, Terashelgi jne.
- hele**: Põudhele, Päevhele, Ehahelge, Täthelge jne.
- helge**: Põudhelge, Päevhelge, Ehahelge, Aohelge jne.
- hõimu** (murd. **-heimu, -heimo**): Võruhõimu, Viruhõimu, Harjuhõimu, Ranna-
heimu, Meriheimo, Hiieheimu, Saareheimu, Saluheimo, Metsaheimu, Metsheimo, Jürihõimu, Ennoheimo, Idahõimo jne.
- iha**: Maaiha, Metsaiha, Veteiha, Mereiha, Sõjaiha, Võiduiha, Looteiha jne.
- jalg** või **-jala**: Oravjalg, Nugisjalg, Hirvjala, Kitsjala, Nobejala, Virkjala, Varmjala, Salejala, Sõjajala jne.
- kahu (-kaho)**: Hallakaho, Külmkahu, Varakahu, Hiliskahu, Sügiskahu jne.
- kanna**: Virukanna, Sõjakanna, Vaenukanna, Leinkanna, Ilukanna, Karu-
kanna, Raudkanna, Vasekanna jne.
- kima**: Ehakima, Valukima, Vetekima, Lainekima, Virmakima, Ilukima, Lootekima jne.
- koljo** (mütol.): Suurkoljo, Alakoljo, Manakoljo, Kangerkoljo, Salukoljo, Kivikoljo jne.
- kuma**: Ehakuma, Valokuma, Loidokuma, Koidukuma, Aokuma jne.
- kännu**: Sookännu, Arukännu, Raudkännu, Virukännu, Läänekännu, Tõr-
vaskännu, Mesikännu jne.

- käsi** või **-kää**: Raudkäsi, Teraskäsi, Varmkäsi, Kõvakäe, Karekäe, Karukäe, Visakäe, Tasukäe, Vasarkäe jne.
- lapi**: Tagalapi, Alälapi, Ülalapi, Nõidlapi, Völulapi jne.
- lemb** või **-lemme (-lemma)**: Toivulemme, Vanalemme, Metsalemme, Merilemme, Mainlemb, Maiselemme, Väelemme, Virgulemme, Virmalemb, Päilemme jne.
- loit** või **-loidu (-loido)**: Koiduloit, Aoloit, Ehaloit, Kirdeloit, Meriloit, Veteloit, Järvloido, Terasloido, Mõõgaloido, Odaloidu, Loojaloidu jne.
- loo** (lüh. **-lo**): Rahuloo, Vainuloo, Nõialoo, Nõidusloo, Võiduloo, Suviloo, Taliloo, Talveloo, Nukerloo, Leinaloo jne. (Lüh. Vainulo, Nõialo, Leinalo jne.).
- meel** või **-meele**: Kaugemeel, Ihameel, Ehameel, Kiremeel, Pühameel, Vaikmeel, Nugismeel, Udumeel, Mutemele, Leinameele, Lahemeele, Otsemeele, Õigmeele, Lõumeele, Malevmeele, Sõjameele, Tiivameele, Valimeele jne.
- mees** või **-mehe**: Rinnamees, Väemees, Võidumees, Reamees, Ratsamehe, Vahimees, Jõumees, Mälumees, Arumees, Leiumees, Püüamees, Taiumees, Püssimees, Mõlamees, Parvemees, Mõõkmees, Nuiamees, Võumees, Rannamees, Saaremees, Laanemehe, Läänemehe jne.
- pihu**: Raudpihu, Teraspihu, Kõvapihu, Karupihu jne.
- pere** (lüh. **-pre**): Soopere (Soompere), Ojapere (Ojampere), Virupere (Virumpere), Rootsipere, Soomepere, Saarepere, Jaanipere, Karlipere jne. (Lüh. Soopre, Ojapre, Virupre jne.).
- päeva**: Suurepäeva, Vaikispäeva, Tüünapäeva, Uuepäeva, Ohupäeva, Viljapäeva jne.
- pää** või **-pea** (lüh. **-pä**, **-pa**, **-p**, **-ba**): Mustpää, Mustpea, Karupää (Karumpää), Põderpea, Arupea, Nõupea, Mõjupea, Visapea, Tulipea, Külapea, Marraspea jne. (Lüh. Mustpa, Karuba, Põderba, Visap jne.).
- püha**: Rahupüha, Hiiepüha, Laaspüha, Laanepüha, Koidupüha jne.
- rahva** (lüh. **-ra**): Soorahva, Merirahva, Väinarahva, Neemerahva, Saarahva, Mikurahva jne. (Lüh. Merira, Väinara, Neemera jne.).
- rind** või **-rinna**: Raudrinna, Vilurinna, Iharinna, Soojarinna, Igatsrinna, Lemmerind, Armrinna, Armurinna jne.
- rusik** või **-rusika**: Raudrusik, Suurrusik, Virurusik, Jõurusik, Võimrusik jne.
- silm** või **-silma**: Teravsilm, Küttsilm, Kütisilma, Kaugsilm, Virksilm, Virgusilma, Varmsilma, Kirmsilm, Läiksilm, Nõresilm, Tähtsilm, Tähesilm, Tänusilm, Tenosilma, Valisilm, Tumesilma jne.
- sina**: Kaugesina, Vetesina, Merisina, Metssina, Järvsina, Lättesina, Halliksina jne.
- soome**: Alasoome, Ennesoome, Tagasoome, Ülesoome, Varasoome, Ürgsoome, Suursoome jne.
- sära**: Veensära, Metissära, Lättesära, Meelesära jne.

- valg** või **-valge**: Aovalg, Öövalg, Koiduvalg, Ehavalg, Päevalg, Koda-
valg, Kirdevalg, Sõjavalg, Vainuvalg, Kõuvalg, Pikervalg, Luikvalge,
Purivalge jne.
- valu (-valo)**: Aovalu, Ehavalu, Soovalu, Virmavalo, Talivalo, Lumivalo,
Hangevalo jne.
- väle**: Süstväle, Nugisväle, Nirkväle jne.
- vägi** või **-väe**: Sooväe, Mäeväe, Taraväe, Veteväe jne.
- võim** või **-võimu (-võimo)**: Manavõim, Koljovõim, Koluvõimu, Hiievõim,
Nõidvõimu, Mõtsvõimu jne.
- ülem** või **-ülema (-ülemi)**: Reaülem, Rühmülem, Külaülem, Vaoülem,
Künniülem, Saluülem jne.

Lisandused.

- vainu**: Alavainu, Ülavainu, Tagavainu, Arovainu jne.
- kalm(u)**: Rahukalmu, Kivikalmu, Randkalmu, Tammikalmu jne.
- pära** või **-pera**: Jõepära, Ojapera, Luhapera, Salopera jne.
- puu**: Öuepuu, Ilupuu, Ojapuu, Kaldapuu jne.
- vilja** või **-vili**: Uuevilja, Saluvilja, Laanepili, Vetevili jne.
- lind** või **-linnu**: Vainulind, Merilind, Vahulind, Önnelinnu jne.
- varm** või **-varma**: Rahuvarm, Kaljuvarm, Sanavarim jne.
- me**, lüh. sõnast **-mäe**: Kõrgeme, Taarame, Ilume, Helime jne.
- ndi**, lüh. sõnast **-(n)tee**: Rannandi, Kõrvendi, Laanendi, Sävandi jne.
- ri**, lüh. nimest **Jüri**: Toomari, Matsiri, Kubari, Kubjari, Viljari, Tõ-
nuri jne.
- kle**, lüh. nimest **Mihkle**: Vanakle, Toomakle, Tõnukle jne.
- va**: Kodava, Urgava, Kahva, Alava jne.
- li**: Haarli, Utsali, Koiduli, Aoli, Päevali jne.

Ligi kaks kuud on mööda sellest, kui eelolev „Nimede valik ja soe-
tamine“ kiirelt kokku seati, et äratrukina hädalisemat tarvitust rahuldada.
Ainet ei võidud ega tahetudki tühjendavalt käsitleda, mitte ka igaühe mait-
sele vastavat „ilusat kõla“ otsida — mis nimede juures kõige tähtsam ei
olegi —, vaid ainult äärjoni üles märkida, millede piirides ülepää eesti-
lise nime valik hõlpsam oleks.

Loodeti, et uute nimede nimekiri, mille kallal mitmed Emakeele
Seltsi liikmed (H. Oras, A. Anni, O. Loorits, A. Saareste ning allakirju-
janu) on tegutsenud, põhisõnade poolest võimalikult tühjendav saaks olema
ja eeloleva sissejuhatava kirjutusega ühel korral ilmuks, kuid sääligi näib
nimematerjal väga suureks kasvavat, nagu seda on juba Eesti kohanimed
oma lõpmata teisendusvõimalustega. Nimekiri ilmub esialgselt vist enam-
vähem puudulikul kujul, Seltsi käsitrukikoja tootena, kuid hiljem, kui tar-
vidust peaks tuntama, täiendustega ja silumistega, kus ka tarvitajate lahkete
kaasabi loodetakse.

Mis puutub ristinimedesse, kus endise (dr. Kallase) nimekirja täiendamist on soovitatud, ei peaks siin tarve väga hädaline olema. Esialgu — nõnda on arvatud — aitaks vahest sellestki, kui Eesti noor haritlaskond võiks oma lastele saksa nimede asemel ausa ja tüseda kõlaga vanu nimesid nagu *Jüri, Tõnu, Mats, Mari, Ann, Tiit* jne. anda (vt. A. Saareste kirjutust lk. 41) ja katsuks neid ka ise tarvitada iga kord, kui kirikuraamatute võõrale nimele vastav rahvaomane nimi leidub; ses suhtes on ju tegelikus elus kaunis laialine vabadus inimestele jäetud. Kuid neile, kes siiski uute omapäraste ristinimede vajadust väga tunnevad ja teistest allikaist neid ei leia, tahaksime tähendatud teoksil oleva sugunimede registri lehitsemist soovitada. Sääb on ju ka hulgas niisuguseid ühe- ja kaheasilbilisi sõnu, mis vahest paremini risti- kui sugunimedeks sünnivad ja mis m. s. sedaviisi soetatud on, et millegi kohanime tuletuslõpp või -sõna ära on eraldatud ja tüvi ise nimeks võetud (näit. *Vaimastvere — Vaima*). Mõnikord võime kindlad olla, et seda viisi muistse isikunimega kokku puutume, mõnikord võime seda ainult oletada — kuid see on lõpuks ükskõik, sest siin on ju enam tundmuste kui teadusega tegu.

Tähendatud endise eesti nimikonna otsimisviisi ei ole muidu uus, vaid on juba Ansomardi seda a. 1903 kasutanud, nagu üks auväärt kirjutaja eel (lk. 24) konstateerib. Suvel 1908 oli allakirjutanul juhus neid samu Ansomardi arvamisi isiklikult kuulda ning vahetada mõtteid nii mitmeigi teise Eesti kultuurküsümuse kohta. Sugunimede eestistamise võimalused noil tumedail aegadel olid pea olematumad, kuid lootusrikkal meelel kõneles ta neistki: kõik valgneb veel — kui aga tööd tehakse!

Saatuse sunnil tõmmati ta töö juurest kõige kibedamal tunnil ära, siis, kui isegi võõrale uue Eesti kaasehitamise rõõm on lubatud. Olgu sellepärast mul õigus oma eelolev töökene Ansomardi, esimese Eestis leitud sõbra ja Eesti soojameelsema patrioodi mälestusele pühendada.

Tartus, 10. VI. 21.

Lauri Kettunen.

Nimede muutmise talituse teadaanne.

Et nimede muutmisega ühendatud vormilisi raskusi kergendada, on Eesti Kirjanduse Seltsi ja Akadeemilise Emakeele Seltsi ühine Keskoimkond avanud Nimede muutmise talituse (Tartu, Gildi t. 8, juhataja hra N. Kadak). Igal nimeeestistajal tuleb kas otsekohe või usaldusmehe kaudu talitusele saata:

1) Ärakiri oma usukoguduse või ka registriameti raamatutest; sellest on näha asjaomase sündimise aeg ja koht, kas ta vallaline või abielus, kellega, millal ja kus laulatatud ja kas tal lapsi või kasulapsi on, nende nimed, sündimise aeg ja koht ja missuguste koguduste raamatutest need teated on sisse kantud. Ärakiri käib 10-margalise tempelmaksu alla.

2) Ärakiri oma linna- või vallavalitsuse perekonnaraamatust, kus nähtavale tuleb kõigepäält asjaomase riikkondsus (ainult Eesti riigi alamate nime-muutust võib kohus kinnitada). Ärakiri käib 10-margalise tempelmaksu alla.

3) Soovitav uus perekonnanimi, mis võimalikult vähe tuntud peab olema. Soovi korral võetakse uus nimi kaitstud nimede nimekirja, et seda nime enam keegi teine ei saa talituse kaudu omandada.

4) Kohtu ja asjaajamise kulude katmiseks 350 mk.

Kui kõik tähendatud nõuded on täidetud, valmistab talitus saadud andmete põhjal palvekirja ja saadab nimemuutjale allakirjutamiseks. Palvekirjale peavad ka nimemuutja abikaasa ja üle 18 aasta vanad lapsed oma nõusoleku tunnistuse alla kirjutama. Kui palvekiri on talitusele tagasi saadetud, ei ole muutjal enesel asja õiendamises enam tüli ega kulu.

Niipea, kui võõra nime kandjal otsus ja uus nimi on valmis, ärgu ta enam aega viiktu. Nimemuutuse kinnitus ja avaldamine sünnib, kui asjaomane eraldi soovi ei avalda seda rutulisel korras teha, parem hooaupa, kogumuutusena, kus muutuse ajaks katsutakse miski sünnis tähtpäev valida, mille kohta iga kord ajalehis eraldi teatatakse. Esimene kogumuutus, mida muidugi suuremakujuliseks veel ei ole jõutud korraldada, on s. a. jaanipäevaks määratud.

Keskoimkonnal on juba enamais valdades oma usaldusmehed (harilikult vallasekretär), kes nimemuutjatele koha pääl nõu ja abi annavad. Nemad hoolitsevad loodetavasti ka selle eest, et nimede eestistamise asi ümbruskonnas tuffavaks ja armsaks saab, et sellest näit. avalikel pidudel efekandeid ja kõnesid peetakse ja kõigepäält isiklikku õhustööd tehakse. Uusi usaldusmehi võtab Keskoimkond kõige parema meelega igalt poolt vastu; maal oleksid pääle vallasekretäride ka kooli- ja kirikuõpetajad selleks kõige sündsamad. Asjakohased juhtnõõrid antakse usaldusmeestele talituse poolt.

Usaldusmeeste ülesandeks jääks ka käesoleva raamatu laialilaotamine; pidude ja kõnekoosolekute puhul peaks ta alati saadaval olema. Raamatuid võib usaldusmees otsekohe talituselt tellida, ja müüdüd raamatute eest arvatakse tema kasuks sama protsent, kui raamatukauplustele.

Jääme lootma, et asi üle kodumaa igal sõpru ja õhutajaid leiab.

Nimede muutmise talitus.

PE $\frac{A}{621}$ 2
1

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU



1 0100 00103110 9